



**COĞRAFYA ÖĞRETMENLERİNİN 2018 COĞRAFYA ÖĞRETİM
PROGRAMINDA YER ALAN COĞRAFİ BECERİLERE İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİ**

Taylan Kılca

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
COĞRAFYA EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

EYLÜL,2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 2 yıl (24 ay) sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Taylan

Soyadı : KILCI

Bölümü : COĞRAFYA EĞİTİMİ

İmza :

Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı: Coğrafya öğretmenlerinin 2018 coğrafya öğretim programında yer alan coğrafi becerilere ilişkin görüşleri

İngilizce Adı: Geography teachers views of geographic skills in 2018 geography teaching program

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Taylan KILCI

JÜRİ ONAY SAYFASI

Taylan KILCI tarafından hazırlanan “**Coğrafya Öğretmenlerinin 2018 Coğrafya Öğretim Programında Yer Alan Coğrafi Becerileri İlişkin Görüşleri**” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri tarafından **oy birliği** ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı’nda **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI

(Coğrafya Eğitimi, Gazi Üniversitesi)

.....

Başkan: Doç. Dr. Bülent AKSOY

(Sosyal Bilgiler Eğitimi, Gazi Üniversitesi)

.....

Üye: Prof. Dr. Nejla TÜRKOĞLU

(Coğrafya Bölümü, Ankara Üniversitesi)

.....

Tez Savunma Tarihi: 13 / 09 / 2019

Bu tezin Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı’nda **Yüksek Lisans Tezi** olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

TEŞEKKÜR

Lisans eğitimimden itibaren akademik gelişimimin her aşamasında görüş ve önerileri ile bana yol gösteren ve yüksek lisansta tez danışmanlığımı üstlenen engin bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım, ilgisini ve desteğini her zaman hissettiğim saygıdeğer hocam Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Tez çalışmam süresinde yönelttiğim sorulara sabır ve içtenlikle cevap verip bana yol gösteren tüm değerli hocalarım ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Tüm hayatım boyunca desteğini esirgemeyen ve bugünlere gelmeme vesile olan annem ve babam ile öğretmenlik hayatımda tez yazma sürecimde manevi olarak sürekli bir itici güç olan 12/A sınıfına teşekkür ederim.

Taylan KILCI

Ankara, 2019

COĞRAFYA ÖĞRETMENLERİNİN 2018 COĞRAFYA ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN COĞRAFİ BECERİLERE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Taylan Kılçı

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eylül,2019

ÖZ

Bu çalışmada coğrafya öğretmenlerinin coğrafi becerilere ilişkin görüşlerinin nasıl olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma modeli olarak nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan görüşme yöntemi seçilmiştir. Görüşme yöntemi içerisinde ise standartlaştırılmış açık uçlu görüşme yöntemi belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu özel ve devlet okullarında coğrafya öğretmenliği yapan on bir öğretmen oluşturmaktadır. Katılımcıların seçiminde amaçlı örneklemeyöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Araştırma verileri, öğretmenlerle yapılan mülakat sonucu elde edilmiştir. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin büyük çoğunluğunun hizmet içi eğitim almadıkları bu bağlamda becerilerle alakalı da bir eğitim verilmediği görülmüştür. Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya öğretim programında yer alan coğrafi becerilerin neler olduğunu söyleyemedikleri tespit edilmiştir.

Mülakata katılan öğretmenlerin üniversitelerde, coğrafi becerilere ilişkin ders almadıkları görülmüştür. Araştırmada elde edilen bulgular ışığında, MEB'e, üniversitelere, coğrafiya öğretmenlerine ve araştırmacılara araştırmada elde edilen bilgiler sonucunda bir takım önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Beceri, coğrafi beceri, beceri eğitimi

Sayfa Adedi : xiv+118

Danışman : Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI

GEOGRAPHY TEACHERS VIEWS OF GEOGRAPHIC SKILLS IN 2018 GEOGRAPHY TEACHING PROGRAM

(Master Thesis)

Taylan Kılçı

Gazi University

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

September 2019

ABSTRACT

In this thesis, the level of the perception of geography teachers to the skills of geography will be determined. For research method, interview approach (as qualitative research method) was selected. For the interview approach, standardized open ended interview technique was determined. The work group is made of eleven geography teachers in private and public schools in the selection of the participants, maximum sampling was used which is one of the purpose sampling method. Research data were obtained as a result of interviews which are made with teachers. In the analysis of these data, descriptive analysis method was used. According to the result of the research, teachers couldn't have any in-service training also, they couldn't have any skills education. We can determine that geography teachers couldn't respond geographic skills in geography teaching program. In the universities, there is not any geographic skills lessons so they couldn't learn anything and because of that they couldn't answer the questions at the interview. At the result of the research finding there are some offers to the government(MEB), universities, geography teachers and researchers.

Words: skills, geographic skills, skill education

Page Namber: xiv+118

Süpervisor: Professor Ülkü ESER ÜNALDI

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZ.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi.....	2
1.2.1. Alt Problemler	3
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Araştırmanın Önemi.....	4
1.5. Sayıltı.....	6
1.6. Tanımlar	7
BÖLÜM II	8
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	8
2.1. Araştırmada Becerilerle İlgili Geçen Kavramlar	8
2.1.1. Beceri.....	9
2.1.2. Beceri Öğretimi	9
2.1.3. Coğrafi Beceriler	11
2.1.3.1. Coğrafi Gözlem.....	12
2.1.3.2. Arazide Çalışma.....	14

2.1.3.3. Coğrafi Sorgulama	15
2.1.3.4. Zamanı Algılama	17
2.1.3.5. Değişim ve Sürekliliği Algılama	17
2.1.3.6. Harita Becerileri.....	18
2.1.3.7.Tablo, Grafik ve Diyagram Hazırlama ve yorumlama	20
2.1.3.8. Kanıt Kullanma	21
2.2. İlgili Araştırmalar	22
BÖLÜM III.....	40
YÖNTEM.....	40
3.1. Araştırmanın Modeli	40
3.2. Çalışma Grubu	42
3.3. Ölçme Araçları.....	43
3.4. Veri Toplama Araçları	46
3.4.1. Standartlaştırılmış açık uçlu görüşme	47
3.5. Verilerin Toplanması.....	47
3.6. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	48
BÖLÜM IV	50
BULGULAR VE YORUM.....	50
4.1. 2018 Yılında 9. Sınıflarda Uygulanmaya Başlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programını İncelenmesine Yönelik Bulgular	50
4.2. Bu Programla İlgili Herhangi Bir Hizmet İçi Eğitim Alınıp Alınmadığına, Alındı ise Burada Coğrafi Becerilere Değiniliş Değinilmediğine İlişkin Bulgular	52
4.3. Coğrafya Öğretmenlerinin Beceri Kavramını Tanımlamalarına Yönelik Bulgular	56
4.4. Coğrafya Öğretmenlerinin Coğrafi Beceri Kavramının Tanımını ve CDÖP’ DA Yer Alan Coğrafi Becerileri Bilip Bilmediklerine Yönelik Bulgular	59
4.5. Öğretim Programındaki Coğrafi Becerilerin Kapsamı Hakkında Öğretmenlerin Ne Düşündükleri ve Yeterli Bulup Bulmadıkların Yönelik Bulgular	64
4.6. Coğrafya Öğretmenlerinin Yetkili Olmaları Durumunda Coğrafi Becerilerde Değişiklik Yapıp / Yapmayacaklarıyla İlgili Bulgular	67
4.7. Derslerinde Coğrafi Becerilerin Kazandırılmasında Coğrafya Öğretmenlerinin Neler Yaptıklarına İlişkin Bulgular	72
4.8. Okul Olanaklarının Bu Becerilerin Kazandırılmasında Yeterli Olup Olmadığına İlişkin Bulgular.....	76

4.9. Ders Kitaplarının Coğrafi Becerilerin Kazandırılmasında Yeterli Olup Olmadığına İlişkin Bulgular	80
4.10. Kazanımların Coğrafi Becerileri Karşılıyıp Karşılamadığına Yönelik Öğretmen Görüşleri	85
4.11. Coğrafya Öğretmenlerinin Becerilere Yeteri Kadar Sahip Olup Olmadıklarına Yönelik Görüşleri ve Lisans Eğitiminde Coğrafi Beceri Dersi Alıp Almadıklarına İlişkin Bulgular.....	88
4.12. Lisans Eğitiminin Coğrafi Becerileri Kazandırmadaki Yeri ve Katkısına Yönelik Öğretmen Görüşleri	92
4.13. Bu Becerilerin Kazandırılmasında Varsa Eksiklikler Nereden Kaynaklandığına Yönelik Öğretmen Görüşleri (ders kitapları, coğrafya öğretmenleri, kazanım eksikliği, yeteri kadar coğrafya öğretmenlerine anlatılmaması, cdöp hazırlayanlar, m.e.b vb.).....	95
BÖLÜM V.....	101
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	101
5.1. Sonuçlar	101
5.2. Öneriler	109
KAYNAKLAR	111
EKLER.....	115
EK. 1.Görüşme formu	116

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcılara ait bilgiler.....	43
Tablo 2. Coğrafya öğretim programının incelenme durumu.....	51
Tablo 3. Katılımcıların hizmet içi eğitim alma durumları.....	54
Tablo 4. Katılımcılara göre beceri kavramının tanımı.....	57
Tablo 5. Katılımcılara göre coğrafi beceri kavramının yorumu.....	61
Tablo 6. Coğrafi becerilerin yeterliliği ile ilgili öğretmen görüşleri.....	65
Tablo 7. Katılımcıların coğrafi becerilerde değişiklik yapıp yapmama durumları.....	70
Tablo 8 Coğrafya öğretmenlerinin coğrafi becerilerin kazandırılmasında derslerinde yaptıkları uygulamalar.....	75
Tablo 9. Okullarda coğrafya sınıfının olup olmama durumu.....	78
Tablo 10. Ders kitaplarının coğrafi becerileri kazandırmada yeterlilik durumları.....	83
Tablo 11. Katılımcılara göre kazanımların becerileri karşılayıp karşılamama durumu	87
Tablo 12. Öğretmenlerin coğrafi beceriler dersi alma durumları.....	91
Tablo 13. Üniversite eğitiminin coğrafi becerilere katkısının olup olmama durumu.....	93
Tablo 14. Katılımcılara göre becerilerin kazandırılmasında eksikliğin nerelerden kaynaklandığı.....	98

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Coğrafya öğretim programının incelenme durumunun yüzdelik dağılım grafiği ...	52
<i>Şekil 2.</i> Hizmet içi eğitim alan ve almayanların yüzdelik dağılım grafiği.....	55
<i>Şekil 3.</i> Beceri kavramının tanımının yüzdelik dağılım grafiği	58
<i>Şekil 4.</i> Coğrafi becerinin tanımının yüzdelik dağılım grafiği.....	61
<i>Şekil 5.</i> Coğrafi becerilerin yeterliliğiyle ilgili öğretmen görüşlerinin yüzdelik dağılım grafiği.....	66
<i>Şekil 6.</i> Katılımcıların coğrafi becerilerde değişiklik yapıp yapmama durumunun yüzdelik grafiği.....	71
<i>Şekil 7.</i> Coğrafya öğretmenlerinin coğrafi becerilerin kazandırılmasında derslerinde yaptıkları uygulamaların yüzdelik grafiği.....	75
<i>Şekil 8.</i> Coğrafya sınıfının olup olmadığına yönelik yüzdelik grafiği	79
<i>Şekil 9.</i> Ders kitaplarını coğrafi becerilerin kazandırılmasında yeterli bulanlar ve bulmayanların yüzdelik grafiği	84
<i>Şekil 10.</i> Katılımcılara göre kazanımların coğrafi becerileri karşılayıp karşılamadığının yüzdelik grafiği	87
<i>Şekil 11.</i> Öğretmenlerin coğrafi beceriler dersi alma durumlarının yüzdelik grafiği	91
<i>Şekil 12.</i> Üniversite eğitiminin coğrafi becerilere katkısının olup olmamasına yönelik öğretmen görüşlerinin yüzdelik grafiği.....	94

<i>Şekil 13.</i> Becerilerin kazandırılmasında eksikliklerin nerelerden kaynaklandığının yüzdelik grafiğı.....	98
--	----

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, problem cümlesi ve alt problemler, araştırmanın amacı ve önemi, sayıltı ve araştırmada geçen tanımlar ele alınacaktır.

1.1. Problem Durumu

Coğrafya biliminin temelini insan- doğa arasındaki ilişki oluşturmaktadır. Fiziki coğrafya konularını ve beşeri coğrafya konularını insan-doğa arasındaki ilişki olmadan anlatmak olanaksızdır. İnsan, dünyaya gelişinden günümüze kadar doğayla iç içe olmuş ve sürekli doğayla etkileşime girmiştir. Bu etkileşimden dolayıdır ki insanın coğrafi becerileri kazanmış olması, doğayla daha etkili bir biçimde mücadeleye girmesine olanak sağladığı gibi doğa üzerinde gerçekleştireceği beşeri faaliyetler üzerinde de önemli kolaylıklar sağlayacaktır. Bu noktada konuyla ilgili olarak coğrafi becerilerin öğretiminin ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır. Coğrafi becerilerin kazandırılması ise öncelikle coğrafya öğretmenlerinin coğrafi becerilere ne derece sahip olduklarıyla ilgilidir. Bu bağlamda problem durumu coğrafya öğretmenlerinin coğrafi becerilere yönelik görüşlerinin nasıl olduğudur. Aynı zamanda coğrafya öğretmenleri coğrafi becerilerin neler olduğunu bilmektedirler mi? Derslerinde yeni öğretim programında yer alan coğrafi becerileri gerçek anlamda uygulamaktadırlar mı? Bu durumların araştırılması en önemli problem durumu olarak karşımıza çıkmaktadır.

2005 yılındaki Coğrafya Öğretim Programı ile birlikte yeni bir eğitim anlayışına geçilmiştir. Bu programla birlikte geleneksel öğretim yöntemleri terk edilmiş, dünya literatürüne çok önceden giren yapılandırmacı yaklaşım uygulamaya konulmuştur. 2018 yılında geçilen yeni Coğrafya Öğretim Programı'nda yer alan coğrafi becerilerde bu yaklaşıma göre hazırlanmıştır. Peki, bu beceriler coğrafya öğretmenleri tarafından tam olarak anlaşılmış mıdır? Yoksa programda sadece güzel temenniler olarak mı kalmaktadır? Bu konunun araştırılması önemli bir problem durumu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öztürk ve Eroğlu (2013), Günümüz dünyasının küresel ekonomisi becerileri ön plana çıkartan bir yapıya sahiptir. Çünkü bilgi ekonomisine sahip küresel piyasalarda değişim o denli hızla gerçekleşmektedir ki bugün çok rağbet gösterilen mesleklerin bundan 15 yıl sonra şu anda adı bile bilinmeyen mesleklerle yer değiştirmesi söz konusudur. Dolayısıyla yaşamı boyunca üç dört meslek değiştirecek öğrencilere bilginin yanı sıra beceri temelli bir eğitim verilmesi önemlidir.

İncekara (2007), 2005 yılındaki eğitim ve öğretim döneminde Lise 1. Sınıflardan itibaren kademeli olarak uygulamaya sokulan yeni programla birlikte coğrafya öğretiminin amaçları modern programlar esas alınarak tekrar belirlenmiştir. Bu amaçlar, bir önceki programla kıyaslandığında sorgulama ve problem çözme gibi yeteneklerin geliştirilmesi, sürdürülebilir kalkınma, Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik önemi, uluslararası organizasyonların faaliyetleri, coğrafyanın günlük hayatta kullanımı, teknolojik kullanımın yaygınlaştırılması ve çevre bilincinin verilmesi gibi güncel konulara yaptığı vurgu ile dikkati çekmektedir.

1.2. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi “coğrafya öğretmenlerinin coğrafi becerilere yönelik görüşleri nasıldır?” olarak belirlenmiştir.

1.2.1. Alt Problemler

Araştırma için belirlenmiş temel problem cümlesi doğrultusunda oluşturulan alt problemler aşağıda sıralanmıştır.

1. Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya dersi öğretim programına yönelik görüşleri nasıldır?
2. Coğrafya öğretmenlerinin hizmet içi eğitime yönelik görüşleri nasıldır?
3. Coğrafya öğretmenlerinin beceri kavramının tanımına yönelik görüşleri nasıldır?
4. Coğrafya öğretmenlerinin coğrafi becerilere ilişkin düşünceleri nelerdir?
5. Coğrafya öğretmenlerin coğrafya öğretim programında yer alan coğrafi becerilerin kapsamı hakkındaki görüşleri nasıldır?
6. Coğrafya öğretmenlerinin coğrafi becerilerle ilgili değişiklik yapıp yapmayacaklarına yönelik görüşleri nasıldır?
7. Coğrafya öğretmenleri derslerinde coğrafi becerilerin kazandırılması noktasında neler yapmaktadırlar?
8. Coğrafya öğretmenlerinin okul olanaklarının bu becerilerin kazandırılmasında yeterli olup olmadığına yönelik görüşleri nasıldır?
9. Coğrafya öğretmenleri ders kitapları coğrafi becerilerin kazandırılmasında nasıl bir etkiye sahip olduğunu düşünmektedirler? Aynı zamanda coğrafi becerilerin öğretilmesinde yeterli görüp görmediklerine yönelik görüşleri nasıldır?
10. Coğrafya öğretim programında yer alan kazanımlar coğrafi becerilerin kazandırılmasında yeterli görüp görmediklerine yönelik görüşleri nasıldır? Varsa eksiklikler nerelerden kaynaklandığını düşünmektedirler?
11. Coğrafya öğretmenleri becerilere yeteri kadar sahip olup olmadıklarına yönelik düşünceleri nasıldır?
12. Lisans eğitiminin coğrafi becerileri kazandırmadaki yeri ve katkısı hakkında coğrafya öğretmenlerinin görüşleri nasıldır?

13. Bu becerilerin kazandırılmasında varsa eksiklikler nereden kaynakladığına yönelik görüşleri nasıldır? (ders kitapları, coğrafya öğretmenleri, kazanım eksikliği, yeteri kadar coğrafya öğretmenlerine anlatılmaması, coğrafya dersi öğretim programını hazırlayanlar, MEB vb.).

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin 2018 coğrafya öğretim programında yer alan coğrafi becerilere yönelik görüşlerinin nasıl olduğunun araştırılmasıdır. Coğrafi becerilerin kazanılmasının ne denli önemli olduğunu araştırmanın başında vurgulanmıştır. Konunun araştırılması sonucunda 2018 coğrafya öğretim programında yer alan coğrafi becerilerin öğretiminde ne gibi eksikliklerinin olduğu, bu eksikliklerin nelerden kaynaklandığı ve daha iyi coğrafi becerilerin nasıl öğretileceği, coğrafi becerilerin öğretiminde öğretmen yeterliliklerinin yeterli olup olmadığı, coğrafya öğretim programının ve kazanımlarının coğrafi becerilerin öğretiminde ne düzeyde olduğu sonucuna ulaşılması hedeflenmektedir. Araştırma konusunun amaçları arasında coğrafya öğretmenlerinin hizmet içi eğitim alıp almadıkları, coğrafi becerilerle ilgili bir hizmet içi eğitim alıp almadıkları, coğrafi becerilerin neler olduğunu bilip bilmedikleri, üniversitelerde coğrafi becerilerle ilgili eğitim alıp almadıklarının ortaya çıkarılması yer almaktadır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Coğrafi olay ve olgularının anlaşılması coğrafi becerilerin öğrencilere aktarılma düzeyi ile ilişkilidir. Bu becerilerin aktarılmasında öncelikli görev öğretmenlere düşmektedir. Coğrafya öğretmenlerinin coğrafi becerilere yönelik görüşleri bu becerilerin kazandırılmasında önemli rol oynamaktadır. Burada en önemli problem, coğrafi becerilerin daha etkin bir biçimde öğrencilere nasıl aktarılacağıdır. Coğrafi becerilerin öğrenilmesi

öğrencilerin sadece coğrafya dersini öğrenmesiyle alakalı bir durum değildir. Bu becerilerin kazanılması öğrencinin gelecek hayatında, yapacağı meslekte ve doğayla olan uyumunda büyük avantajlar sağlayacaktır.

Coğrafi becerilerin kazandırılmasının önemi ‘‘coğrafya öğretmen yeterlikleri ve uygulamaların değerlendirilmesi’’ konulu araştırmada daha net bir şekilde gözler önüne serilmektedir. Burada yapılan araştırmada coğrafya öğretmenlerinin geleneksel bir anlayışa sahip olduğu anlaşılmaktadır. Coğrafi becerilerin öğretmenler tarafından değerinin anlaşılmamış olması bir kez daha konunun ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

Öztürk ve Erdoğan (2013)’ın yapmış oldukları araştırmada öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir. *“Ben öğrencilere verilecekler açısından en önde bilgiyi görüyorum. Burada kesin bir ayırım yapılamaz. İlla bir oranlama gerekiyorsa %90 bilgi kazandırılmalı, kalan %10 yarı yarıya paylaştırılmalıdır. Tabi bu bizim zamanımızla yeni nesiller arasında farklılık gösteriyor. Mesela bugün benim torunuma, ilkokula gidiyor kendisi, proje ödevleri veriliyor. Yani bilgiden daha ön plana çıkıyor beceri ama bu şu an lise düzeyindeki eğitimde yoktur. (MD16) Bilgi %80 civarında önemlidir öğrencinin öğrendikleri şeyler açısından kalan %20’lik dilime de beceri ve değer diyebiliriz. Lise düzeyine gelen öğrenciler zaten belli oranda beceriye sahiptir. O yüzden beceriyi lisede bilginin önüne koymak mantıksız olurdu. (MD12).”*

Ancak daha ılımlı ve coğrafi becerilerin değerinin farkında olan öğretmenlerde yok değildir.

Öztürk ve Erdoğan (2013), *“Bana göre %60 bilgi diyebilirim ama elbette bilginin beceriye dönüştürülebilmesi de önem taşıyor. Yani aslında hiçbirisi sadece beceri sadece değer değil. Bilgi; becerinin ve değer de karışımıyla oluşuyor(MD11).”*

Yapılan araştırmadan anlaşılabileceği üzere öğretmenler geleneksel öğretim yöntemlerini hala terk edememişlerdir. Sadece bilginin verilmesi, öğrencinin coğrafi bilgileri bilmesi, coğrafya öğretimi için yeterli görülmektedir ki bu çok yanlış bir düşüncedir. Bu bilgileri günlük hayatlarında uygulayamamalarındaki en temel sorun, sadece o bilgiyi pratikte

biliyor olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu yüzden ileriki yıllarda hangi mesleği seçerlerse seçsinler bu becerileri kazanamayan öğrenciler doğayı tam anlamıyla anlayamayacaklar ve sürekli uyum sorunu yaşayacaklardır. Bugün yapılan üst geçitlerin, ileri teknoloji ile yapılan tünellerin sular altında kalması, yapılan milyon dolarlık barajların istenilen düzeyde su tutma kapasitesine ulaşamaması, modern yöntemlerle yapılan çarpık kentleşmeler, yaşanan onlarca çevre sorunu, hangi mesleği seçmiş olursa olsun, öğrencilerin coğrafi becerilerin önemini ve değerini kazanamamış olmalarından kaynaklanmaktadır. Burada en büyük sorumluluk bu becerilerin öğretilmesinde başrolde yer alan öğretmenlere düşmektedir.

Ünlü (2011), Öğrenmenin hayat boyu süreklilik göstermesine bağlı olarak; coğrafi bilincin gelişiminde ve becerilerin gerçekleşmesinde öğrencinin bireysel yaşamda ve toplum içinde daha sağlam hayata bakabilmesi hedeflenir. Bunun için öğrencilerin temel eğitim becerilerini ve coğrafi becerileri kazanarak uygulaması gerekir.

Artvinli (2010), Tüm öğretim programlarında yer alan bu becerileri öğrencilerin yaşamlarında, mesleklerinde ve gelecekte de kullanabilmeleri için öğrenmeleri esastır. Coğrafya Öğretim Programında da becerilerde temel bir yapı dikkati çekmektedir. Bu nedenle coğrafya derslerinde kazanımlar, öğrencilere bu becerileri kazandıracak etkinliklerin içeriği tespit ve organize etmeye yöneliktir. Başka bir deyişle coğrafya programının amacı etkinlikler yoluyla kazanımların içeriğini aktarmak değil, kazanımları kılavuz olarak alıp etkinlikleri organize ederek öğrencilere coğrafi beceriler kazandırmaktır. Yani kazanımlar, ulaşılması gereken bir amaç değil, öğrencilere “coğrafi becerilerin” kazandırılması için kullanılacak birer araç olarak düşünülmelidirler.

1.5. Sayıltı

1. Araştırma amaçları için geliştirilecek olan veri toplama araçlarının, öğretmenlerin coğrafya öğretim programında yer alan coğrafi becerilere ilişkin görüşlerinin nasıl olduğunu ölçmek için geçerli ve güvenilir ölçme araçları olduğu kabul edilmektedir

2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin, araştırma sürecinde doğal davrandıkları varsayılmaktadır.
3. Araştırma sürecinde uygulanan veri toplama araçlarına verilen yanıtların, öğretmenlerin gerçek duygu ve düşünceleri yansıttığı varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

Araştırmada geçen kavramlara ilişkin literatürde yer alan tanımlamardan bazıları aşağıda verilmiştir.

Coğrafya eğitim ve öğretimi: Ünlü (2014 s. 41-48), Doğal ve beşerî unsurları tanıtarak onları doğru ve etkin kullanan, yaşadığı alandan küresel ölçeğe kadar çevresini önemseyen, millî değerlere bağlı, vatanını koruyan ve bu anlamda sorumluluk duygusuna sahip bireyler yetiştirmeyi hedefler. Coğrafyayı öğrenen bireyler insan ve doğa süreçleriyle oluşan ekolojik, ekonomik, sosyal ve siyasi ilişkileri coğrafi bilinçle sorgulayan kişiler olurlar.

Beceri: Ünlü (2011), Öğrencilerde öğretim süreci boyunca kazandırılması ve geliştirilmesi amaçlanan kabiliyetler olarak tanımlanabilir.

Bozyiğit ve Akça (2017), Öğretim süreci içinde öğrencilere kazandırılan kabiliyetlere beceri denir.

Beceri öğretimi: Öğrenmenin hayat boyu süreklilik göstermesine bağlı olarak; coğrafi bilincin gelişiminde ve becerilerin gerçekleşmesinde öğrencinin bireysel yaşamda ve toplum içinde daha sağlam hayata bakabilmesi olarak tanımlanabilir.

Coğrafi beceriler: Ünlü (2011), Öğrencilerin coğrafi bilince sahip olmak için gerekli temel araç ve teknikleri kullanmayı öğrenmesi ve bu sayede coğrafi farklılıkları, örgütlenmeleri ve mekânsal algıları gözlemleyebilmeleridir.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesine ve araştırma konusu ile ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Araştırmada Becerilerle İlgili Geçen Kavramlar

Doğal olayların ve beşeri faaliyetlerin etkilerinin insan ve doğal çevre üzerinde olumlu sonuçlar doğurması, insanların coğrafya dersinin önemini ne derece kavrandığıyla ilgilidir. Beşer olarak, yapılan faaliyetlerde doğayla tam bir uyum içerisinde olmak sürdürülebilir yaşamın sağlanmasında önemli rol oynayacaktır. Doğayla sağlanacak bu uyumda coğrafi becerileri kazanmış olmak insanlara önemli bir avantaj sağlayacaktır. Doğayı anlamada ve doğru yorumlamada coğrafi becerilerin önemi yadsınamaz. Bugün yaşadığımız birçok problemin temeli beceri temelli bir eğitimin önemini kavrayamamaktan kaynaklanmaktadır.

Bu başlık altında araştırmanın literatür taraması ve doküman incelemesi sonucunda elde edilen coğrafi becerilerle alakalı kavramlardan bahsedilecektir.

2.1.1. Beceri

Beceri kavramı bir işte ustalaşma, maharetli hale gelme olarak tanımlanabilir. Beceri kavramı sadece coğrafi anlamda düşünmemek gerekmektedir. Hangi iş yapılırsa yapılsın, hangi alanda çalışılırsa çalışılsın alanın gerektirdiği becerilere sahip olunmadığı sürece başarılı olmakta pek mümkün gözükmemektedir. Bugün dünyada kazanılması gereken becerilerden bahsedilmektedir. Öğrencilerin, öğrenim hayatlarını sürdürürken gelecekte girecekleri iş hayatlarında talep edilecek becerilerin farkında olmaları ve kendilerini bu doğrultuda geliştirmeleri son derece önemlidir. Öğrencilerin bilgi, beceri ve yetkinliklerini kişisel, sosyal veya mesleki odaklı perspektifte geliştirilmeleri amacıyla hayat boyunca öğrenme faaliyetlerini sürdürmeleri çağın gerekliliklerine uygun bir yaklaşım olacaktır. 21. yüzyılda kazanılması beklenen beceriler aslında bir bütün olarak hayat boyu öğrenme kavramıyla yakından ilişkilidir. Hayatları boyunca belki birden fazla meslek değiştirmek zorunda kalacak öğrenciler için 21. Yüzyıl becerilerini kazanmış olmak daha başarılı olmaların da önemli bir etken olacaktır.

Yalçın (2018), Eğitimin önemli amaçlarından biriside günlük hayatı kolaylaştırmak oluşturmaktadır. Bunun yapılabilmesi bilişsel veya bilişsel olmayan becerilerin öğrencilere kazandırılmasıyla mümkün gözükmemektedir. Bu becerilerin okul yıllarında kazanılması, ülkelerin gelecekteki rekabet piyasasındaki yerleri için de belirleyici olduğundan özellikle gelişmekte olan ülkelerin bu duruma daha fazla önem vermesi gerektiği düşünülmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere beceri temelli bir eğitimin verilmesi günümüz dünyasının olmazsa olmazlar arasındadır.

2.1.2. Beceri Öğretimi

Yaşam boyu öğrenmenin temel alındığı eğitim programlarına geçilmiş durumdadır. Burada bireylerin hayata tutunabilmesi ve başarıyı yakalayabilmesi çağın gerektirdiği becerilere sahip olmakla paralellik göstermektedir. Artık bilgiyi bilme çağının sonuna gelinmiş,

öğrencilerin öğrendikleri bilgileri hayatları boyunca kullanabilme çağına geçilmiştir. Bundan dolayı bireylerin beceri öğretimini almış olmaları hayata daha sağlam tutunabilmelerine olanak sağlamaktadır.

Soran, Akkoyunlu ve Kavak (2006), Küreselleşen dünyada bilim ve teknoloji alanında gelişmeler ve değişimler çok hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Teknolojideki bu hızlı değişim bazı alanlardaki var olan bilgilerin üç - beş yıl gibi kısa bir sürede güncelliğini yitirmesine neden olmaktadır. Bu durum toplumsal yaşamın birçok alanında da değişimi zorunlu kılmıştır. Günümüzde bilgiye ulaşabilen, ulaştığı bilgiyi kendi yapısına uydurabilen ve beceri haline getirebilen bireyler toplumda daha güçlü durabilmekte ve kabul görmektedir. Bu nedenle, günümüz dünyasının gereksinimi olan insan profili artık değişmiş, farklılaşmıştır. Küreselleşme, bilim ve teknolojideki gelişmeler toplumları o derece etkilemiştir ki toplumlar beceri eğitimini almış birey profiline yönelmiştir. Başka bir deyişle toplumlar artık "kendini geliştiren" ve "yaşam boyu öğrenme" becerilerine sahip bireylere gereksinim duymaktadır. Eğitimin sadece okullarda sınırlı olmadığı, hayatın her alanında öğrenmenin gerçekleştiği, yaşam boyu öğrenmenin zorunlu hale geldiği bir toplum yapısına ulaşılmıştır. Bu durum toplumların ihtiyaçlarını ve gereksinimlerini de farklılaştırmıştır. Bu bağlamda, yaşam boyu öğrenme becerilerine sahip bireylere gereksinim duyulmuştur. Günümüz toplumlarında bireyler yaşamış oldukları problemlerle başa çıkmalarında beceri öğretiminin rolü yadsınamaz derecede önemlidir.

Taş (2008), En iyi coğrafya öğretim yolu, öğrencinin aktif olarak katılımı ile mümkündür. Bu sayede öğrenci, coğrafyanın sadece bir bilgi yığını olmadığını anlayacak ve günlük hayattaki mekâna bağlı birçok problemi çözme becerisi geliştirecektir. Öğrencinin hayatından daha başarılı olabilmesi için birçok coğrafi beceriye sahip olması gerekir. Aynı şekilde yeni liseler için coğrafya öğretim programı öğretmenlerimize ve öğrencilerimize coğrafi becerinin öğretimi ve öğrenilmesi konusunda birçok sorumluluk yüklemektedir. Bu çalışma, coğrafi becerilerin neler olduğu ve bunların öğrenciye nasıl kazandırılabilceği üzerinde durmaktadır. Ayrıca bu beceriler öğrenciye kazandırılırken öğretmen rolünün

üzerinde durulmakta ve sonuçta coğrafi becerilerin öğretimi ile alakalı eksikliklerin nerelerden kaynaklandığı araştırılmaktadır.

Taş (2008), Coğrafi becerileri öğrencilere bulunmuş oldukları sınıf seviyesine uygun olarak öğretmek gerekmektedir. Doğal olarak, bütün becerileri ilk ve orta öğretim okulları seviyesinde bütün detayı ile öğretmek mümkün değildir. Ülkemizde bölgeler arası farklılıklar olması coğrafi becerilerin öğretilmesinin farklılaşmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda öğrencinin yaş, sınıf, bulunmuş oldukları çevre ve diğer birçok nedene bağlı olarak algılama becerileri değişmektedir. Buna göre, ilk ve orta öğretim kurumlarında öğrencilere hangi coğrafi beceriler öğretilmeli? Bu sorunun cevabı, ülkeden ülkeye değişebileceği gibi, aynı ülke içerisinde zamana bağlı olarak da değişebilmektedir. Öğrencilere öğretilen coğrafya eğitiminin amacı ne olursa olsun, eğitim sistemleri içinde okul ve öğretmenler, öğrencilerinin daha iyi bir coğrafya eğitimi ve coğrafi beceri kazanmaları için sürekli çalışmalar yapmaktadırlar. Eğitimciler bu becerileri öğrencilerine kazandırırken değişik metotlar kullanırlar.

2.1.3. Coğrafi Beceriler

Günlük hayatta ya da iş hayatında olsun karşılaşılan birçok durum karşısında doğru kararlar almak için coğrafi becerilere ihtiyaç duyulur. Yapılan ekonomik faaliyetleri doğal ortamla uyumlu bir şekilde sürdürmek içinde coğrafi becerileri kazanmış olmak gerekmektedir. Aynı şekilde doğa olaylarının insanlara vermiş olduğu zararların en aza indirilmesi coğrafi becerilere ne derece sahip olunduğuyla ilgilidir. Coğrafi bilgileri beceri haline getiremeyen toplumlar yaşadıkları çevreye geri dönülemez zararlar vermektedirler. Aslında Nasrettin hocanın fıkrasındaki gibi kendi bindikleri dalı kesmektedirler. Öğrencileri yaşadığı topluma ve çevreye daha duyarlı hale getirmek coğrafi becerileri en iyi şekilde kazandırmakla mümkün gözükmektedir. ‘‘Eğer paranın çevreden daha değerli olduğunu düşünüyorsanız, bir de nefesinizi tutarak paralarınızı saymayı deneyin’’ Dr. Guy

Mcpherson'un da söylediği gibi bazı değerleri ve becerileri kazanmak maddi unsurlardan daha değerlidir. Öğrencileri bu bilinçle yetiştirmek için coğrafi becerileri kazandırmak gerekmektedir. Dünyada ve ülkemizde yaşanan sorunlara bakıldığında coğrafi becerileri kazanmanın önemi ortadadır. Öğrencilerin dünyada ve ülkesinde meydana gelen sorunları doğru analiz edip, yorumlaya bilmesi ve çıkardığı sonuçla doğruya ulaşabilmesi coğrafi becerileri ne derece kazandığıyla yakından ilgilidir.

Taş (2008), Günlük hayatta ve iş hayatında birçok işi yapılırken sahip olunan coğrafi becerilere göre yapılmaktadır. Yeni alınacak evin seçimini, yeni açılacak bir iş yerinin minimum maliyet, maksimum kar getirecek şekilde seçimini, gidilecek tatil güzergâhının seçimini, doğada kamp kurulacak yerin seçimini sahip olunan coğrafi becerilere göre yapılmaktadır. Bunların yapılabilmesi için, coğrafi bilgiyi toplama, düzenleme ve bu bilgiyi kullanma becerisinin bir araya gelmesi şarttır. Coğrafi beceriler, coğrafi olarak düşünülmesi için gerekli, temel araç ve tekniklerin kullanımını sağlar.

Coğrafya eğitiminde üst düzey bilişsel becerilerin kazandırılmasında coğrafi becerilerin rolü oldukça yüksektir. Coğrafya öğretim programında birbirlerine paralel olarak verilen ve birbirlerini tamamlayıcı rol üstlenen beceriler coğrafya öğretiminin temel taşlarını oluşturmaktadır. Coğrafya öğretim programında sekiz coğrafi beceriye yer verilmektedir. Bunlar, coğrafi gözlem, arazide çalışma, coğrafi sorgulama, zamanı algılama, değişim ve sürekliliği algılama, harita becerileri, tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama, kanıt kullanma becerileridir.

2.1.3.1. Coğrafi Gözlem

MEB (2018), Gözlem becerisi; olay ve olgulara dikkat etme, olay ve olguları algılama, tanımlama, olay ve olguların neden ve sonuçlarını açıklama, olay ve gözlemlediklerinin nedenlerini sorgulayıp sonuçlarını tahmin edebilme, olay ve olgular arasında ilişkiler kurabilme, olay ve olguların benzer ve farklı yönlerini ortaya koyma, gözlediklerini kaydetme ve aktarma, gözlemlediklerini daha önce öğrendikleri ile karşılaştırabilme ve

bağdaştırabilme, gözlediklerini araştırmalarında veya gelecekle ilgili planlamalar yapmak için kullanabilme, benzer olaylarla ilişkilendirme ve tekrar aynı olayla karşılaştığında ne yapması gerektiğine yönelik davranış geliştirme ile ilgilidir. Okul ve çevre şartlarının elverdiği ölçüde çevre gezileri ve alan çalışmaları düzenlenmesi, gözlemlemeye dayanan araştırma çalışmaları planlanması ve uygulanması bu becerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır(s. 12).

Özgen (2011), Yapılandırmacı yaklaşımda daha fazla duyuya hitap eden öğretim yöntemleri tercih edilmektedir. Coğrafi gözlem becerisi de sadece gözle yapılan bire beceri olmayıp diğer duylara da hitap etmektedir. Öğrencilerin doğayla birebir etkileşime girmesi koku alma, dokunma, duyma gibi duylarının da gelişmesini sağlamaktadır. Öğrenilecek bilgilerin daha fazla duyuya hitap etmesi öğrenmenin kalıcılığını da arttıracaktır. Yapılan arazi çalışmalarının önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Yapılan arazi çalışmalarında öğrencilerin doğrudan araziye görerek gözlem yapması ve bilgileri bu şekilde toplanması öğrencinin ilgisini çektiği gibi birden fazla duyuya da hitap ettiği için öğrenmenin kalıcılığını da arttırmaktadır. Dolayısıyla, en kalıcı ve insan zihninde yer eden bilgiler doğrudan doğruya çevreden birebir alındığı için gözlem becerisi ile elde edilen bilgiler öğrenci açısından öğrenmede olumlu sonuçlar doğuracaktır Bu nedenle işlenen konunun içeriğine göre alan çalışması ile gözlem becerisi öğretimi kitaba bağımlılıktan ve sınıf atmosferinden kurtarmakta, daha kalıcı yaşantılar sağlamaktadır.

Coğrafya derslerinin okullarda kuru bilgilerin ezberletilmesi şeklinde yürütülmesi toplumun ve öğrencilerin coğrafya dersine bakış açısını etkilemekte ve coğrafya dersinin çokta önemli bir ders olmadığı algısını yaratmaktadır. Oysaki doğal çevrenin doğru algılanması ve yorumlanması doğayla ilgili bilgilerin kitaptan okunarak değil, doğrudan öğrencilerin doğal çevreyle birebir etkileşime geçip, onu gözlemlemesiyle mümkün olabilecektir. Doğal sistemin insan faaliyetlerine etkilerini doğru yorumlaya bilme, doğal çevreden en az zarar ve en fazla yarar sağlayacak şekilde faydalanma ancak iyi bir gözlem becerisiyle olabilir.

2.1.3.2. Arazide Çalışma

MEB (2018), Bu becerinin gelişmesi için sınıf dışında yapılan ve coğrafya dersi için bilimsel laboratuvar çalışmaları niteliğinde olan arazi çalışmalarına yer verilmesi önemlidir. Öğrencilerin sınıf dışında çevresinde olup biten olay ve olguları gözlemlmeleri için teşvik edecek çalışmanın amaçlarını belirleme, araştırma için plan tasarlama (araştırma öncesi gerekli kaynak, malzeme toplama, takvimlendirme, arazide gerekli olan materyali hazırlama), gerekli araç-gereç ve teknolojiyi kullanma, arazide veri toplama ve kaydetme, verileri analiz etme, sonuçlar çıkarma, öneriler geliştirme, rapor yazma gibi uygulamaları gerçekleştirebilecekleri çalışmalara ve projelere yer verilmesi bu becerinin gelişimine katkı sağlayacaktır(s. 12).

Şahin ve Özey (2012), Arazi çalışmaları coğrafyanın laboratuvarı niteliğindedir. Arazide yapılan gözlemlerde öğrencilerin öğrenmesini sağlayan çeşitli duyular da kullanılmaktadır. Bu bakımdan arazide yapılan gözlemler görme, duyma, koku alma dokunma algılamaları kullanılmakta ve coğrafi anlamda birebir öğrenmeler gerçekleşmektedir. Bu bakımdan arazi çalışmalarında bulunan öğrenciler daha önce öğrendikleri bilgi ve kavramların doğruluğunu birebir sınamış olmaktadır. Arazi çalışmaları, coğrafyacılar bakımından başka bir yerde toplayamayacağı bilgileri ve elde edemeyeceği deneyimleri sağlama yeridir. Aynı zamanda arazi çalışmaları, derslerde anlatılan konuların uygulama alanı ve örneklerin gösterilme sahasıdır.

Coğrafya dersi için olmazsa olmaz becerilerden bir tanesi de arazide çalışma becerisidir. Öğrenciler sınıf ortamında öğrendikleri bilgileri zihinlerinde farklı şekillerde canlandırabilmektedir. Arazi çalışma becerisiyle sayesinde öğrenciler öğrendikleri bilgileri doğada birebir görme imkânı bulacaktır bu sayede nesnel öğrenmeler sağlayacaktır. Aynı zamanda doğayı daha iyi anlayabilme ve yorumlayabilme yeteneklerini geliştireceklerdir. Örneğin alüvyon toprağı anlattığımız öğrenci bu toprağı akarsuyun taşıyıp biriktirdiği

toprak olarak öğrenecek ancak bu toprağın yapısını hiçbir zaman tam anlamıyla anlayamayacaktır. Arazi  alışması sonucu, alüvyon topraktan öğrenciye bir kesit aldırılması alüvyon toprağın yapısının gevşek bir yapıda olduğunu anlaması kolaylaşacaktır. Birebir arazide gözlemleyerek bu bilgileri öğrenmesi gelecek hayatında yapacağı faaliyetlerde ona yol gösterici olacaktır. Birebir arazide aldığı kesitin gevşek bir yapıda olduğunu görmesi bu toprak yapısının imara açılmaması gerektiğini anlamasına yardımcı olacak ve öğrencide kalıcı bir öğrenme sağlayacaktır. Aynı şekilde bir akarsuyun taşkın ve çekik yatağının olduğunu arazide birebir öğrenmesi, taşkın yatağının yapılaşmaya açılmaması gerekliliğini daha iyi anlamasını sağlayacaktır. Aslında akarsuyun taşkın yatağının kilometrelerce alanı etkileyebileceğini doğrudan arazi çalışmasındaki gözlemiyle öğrenmiş olacaktır. Bu gibi örnekler çoğaltılabilir, insanların doğayı anlaması ancak onla birebir temasa geçilerek sağlanabilir. Betonlaşmanın hızla arttığı öğrencilerin dört duvarın arasına sıkıştığı bir şehir yaşamıyla öğrencinin doğayı doğru anlaması, algılaması mümkün gözükmemektedir. Onun için okullarda mutlaka arazi çalışmalarına öncelik verilmelidir.

2.1.3.3. Coğrafi Sorgulama

MEB (2018), Coğrafi sorgulama becerisi; konu veya problemin farkına varma, konu veya problemi tanımlama ve açıklama, konu veya problemi analiz etme ve yorumlama, gelecekle ilgili tahminlerde bulunma ve karar verme, kişisel çıkarımlarda bulunarak değerlendirmeler yapma ve yargılara varma süreçlerini içermektedir(s. 13).

Demirci (2006), Coğrafi sorgulama, coğrafya dersi  ğretimi ile kazandırılan en temel becerilerden biridir. Çevremizde meydana gelen olayların coğrafya biliminin temel bakış açısına göre ele alınması, anlamlandırılması ve problemlere coğrafya biliminin kullandığı yöntem ve araç-gereçler kullanılarak çözüm önerilerinin getirilmesi coğrafi sorgulama becerisine sahip olmakla yakından ilgilidir. Coğrafi sorgulama kısaca, öğrencilerin merak

duygusunu ön plana çıkararak, etraflarında olup biten coğrafi olaylarla ilgilenmeleri ve bunlar hakkında coğrafi sorular sormaları, olaylar arasındaki ilişkileri analiz ederek anlamlandırmaları ve bunlara cevap aramalarını konu edinmektedir. Bu beceri, adından da anlaşılacağı gibi öğrencilerin gerek anlatılan konuları öğrenmelerinde ve gerekse yaşadıkları çevrede meydana gelen coğrafi olayları ve mekânın fiziki-beşeri özelliklerini sistemli bir sorgulama zincirinden geçirerek anlamalarında yardımcı olmaktadır.

Demirci (2006), Coğrafya, coğrafi yeryüzündeki doğal, beşeri ve ekonomik olayları ve bu olayların insanlara ve doğaya olan etkilerini inceleyen bir bilimdir. Dünyanın neresinde olursa olunsun, hangi faaliyetler yapılırsa yapılsın coğrafya ile iç içe olunmakta ve yaşanan sorunların çözümünde bir yönü ile “Coğrafi Sorgulama” kullanılmaktadır. Coğrafi sorgulamanın temelinde nesne ve olayların yeryüzünün neresinde olduğu, neden buralarda olduğu, bunların konumlarının onların özelliklerini ve çevrelerinde bulunan nesne ve olaylarla aralarında bulunan ilişkileri nasıl etkilediği gibi sorulara cevaplar aramak yatar. Bu yönde sorgulamalar, yeryüzü ve üzerinde meydana gelen tüm olaylara mekânsal açıdan bakılmasını zorunlu kılar. Bu şekilde coğrafi sorgulama günümüz dünyasında var olan sosyal, ekonomik, siyasal ve çevresel tüm sorunların üstesinden gelinebilmesinde kullanılan vazgeçilmez bir bilimsel yöntemdir.

Öğrencilerin dünyada ve ülkesinde meydana gelen siyasi, ekonomik, sosyal ve çevre sorunları karşısında doğru kararlar alabilmeleri, olayların nedenleri ve sonuçları iyi analiz edip sorgulaya bilmeleriyle mümkündür. Doğada meydana gelen olayların farkına varabilmeleri ve yapmış olduğu ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilir olması için coğrafi sorgulama becerisine ihtiyaç vardır. Yaşanan onca ekonomik sorunların, siyasi sorunların ve çevre sorunlarının sebebi olayları doğru yorumlayamama ve bunun sonucunda doğru kararlar alınamamasından kaynaklanmaktadır. Bu durum aslında insanlarda coğrafi sorgulama becerisinin tam anlamıyla gelişmemesinin bir sonucudur.

2.1.3.4. Zamanı Algılama

MEB (2018), Coğrafi olay ve olgularla ilgili doğa ve insan süreçlerine ait kanıtlar birincil, ikincil veya doğrudan araziden elde edilebilir niteliktedir. Coğrafyada kanıt kullanma “Jeolojik süreçlere ait fosil, taş veya tektonik vb. bir doğa unsurunu kanıt olarak kullanma; iklim süreçlerine ait kanıt kullanma, tarihî, sosyal, ekonomik ve politik olay ve olgulara ait kanıt kullanma” becerilerini içerir. Coğrafya dersi öğretim programında zamanı algılama becerisi bu şekilde ifade edilmektedir(s. 13).

Aslında zamanı algılama becerisi diğer coğrafi becerilerle de alakalıdır. Örneğin arazi çalışmasına çıkan bir öğrencinin Toros Dağlarından bulacağı bir balık fosilinden yola çıkarak bir zamanlar bu arazinin deniz altında olduğu çıkarımına ulaşabilir. Aslında zamanı algılama becerisi sayesinde insanlar dünyada geçmişten günümüze yaşanan değişimleri analiz etme ve yorumlama imkânı bulurlar ve coğrafi unsurlardaki bu değişimleri kanıt kullanarak açıklayabilirler. Doğada bir zamanlar daha farklı canlıların yaşadığını, daha farklı iklimler görüldüğünü ve dünyanın bugün ki görünümünden çok daha farklı olduğu çıkarımına ulaşabilirler. Gelecekte dünyada bu tür değişimlerin yaşanabileceği varsayımına ulaşabilirler. Bundan dolayı zamanı algılama becerisini kazanmış öğrenciler geçmişte yaşanan değişimler ile gelecekte yaşanabilecek değişimler arasında bağlantı kurma fırsatı da bulmuş olurlar.

2.1.3.5. Değişim ve Sürekliliği Algılama

MEB (2018), Değişim ve sürekliliği algılama; zaman ve süreç içindeki benzerlik ve farklılıkları bulmayı, mekândaki değişim ve sürekliliği algılamayı, coğrafi süreçlerdeki değişim ve sürekliliğin nedenlerini sorgulamayı gerektirir(s. 13).

Değişim ve sürekliliği algılama becerisi aslında öğrencilerin geçmişten günümüze nelerin değiştiğini ve geçmiş ve bugün arasında benzerlik ve farklılıkların neler olduğunu

algılamalarına yöneliktir. Böylece, öğrencilerin geçmiş-bugün ve gelecek arasındaki bağlantıyı fark edebilmeleri mümkün olacaktır.

Özen ve Sağlam (2010), Descartes'in belirttiği üzere değişmeyen tek şey değişimin kendisidir. Öğrencilerinde dünya üzerinde meydana gelen değişimleri algılamaları ve bu değişimlerin nedenlerini anlamaları zaman, kronoloji, değişim ve sürekliliğin anlaşılabilmesi ile yakından ilgilidir. 2005 yılından geçilen yeni eğitim sisteminde coğrafi beceriler arasında yer alan becerilerden biriside değişim ve sürekliliği algılamadır. Hem öğrenme alanı olarak hem de beceri olarak “değişim ve sürekliliği algılama” vurgusu dikkatten kaçmamaktadır. Öğrenciler sadece zamanın nasıl ölçüldüğünü anlamak ihtiyacında değildirler. Aynı zamanda, zamanın nasıl geçtiğini ve değişimin nasıl meydana geldiğini, değişimin sebeplerini de anlamaya ihtiyaç duyarlar. İlköğretim birinci kademedeki etkinliklerle ilk olarak bunun farkına varmaya başlarlar. Öğrencilerin mevsimlerin değişimini gözlemeleri için dışarıdaki ağaç ve bitkileri belirli zamanlarda gözlemeleri sonucu doğada meydana gelen değişimlerin farkına varmaları sağlanabilir. İnsan ömrüyle gözlenemeyecek değişimleri ise öğrenciler kanıt kullanarak fark edebilirler. Geçmişten bugüne nelerin değişip nelerin değişmediğinin farkına varılması, geçmiş ile bugün arasındaki farklılıkların ve benzerliklerin neler olduğunun bilinmesi için öğrencilerde değişim ve süreklilik algısının gelişmiş olması gerekmektedir. Bu algıların gelişmiş olması öğrencilerin, geçmiş ile bugün arasında bütün farklılıkları görerek bağlantı kurmasına yardımcı olacaktır. Değişim ve süreklilik algısı, öğrencilerde geçmiş zaman bilincinin oluşmasında ve coğrafya konularının öğrenilmesinde önemli katkılar sağlayabilir.

2.1.3.6. Harita Becerileri

MEB (2018), Coğrafya öğretiminde harita çalışmaları oldukça önemlidir. Gerek arazi çalışmalarında gerekse sınıfta coğrafi olay ve olguların dağılışlarında haritalardan

faydalanılır. Harita becerileri şunları içerir: Harita üzerinde konum belirleme, harita üzerine bilgi aktarma, amacına uygun harita seçme, haritalardan yararlanarak hesaplamalar yapma, mekânsal dağılışı algılama, haritayı doğru şekilde yorumlama, taslak haritalar oluşturma. Bununla birlikte küre ve atlas kullanma becerisi de coğrafi beceriler içerisinde yer alır. Küre ve atlas kullanma becerisi, temelde ilköğretim programlarında kazandırılan coğrafi beceridir(s. 13).

Harita becerisi doğru bir harita üzerine saha (alan) gözlemlerini ve konumunu kaydetme, kaydedilmiş saha gözlemlerini okuma ve yorumlama yeteneği olarak tanımlanmaktadır.

İncekara ve Kantürk (2010), Öğrencilere yaşadıkları mekânı daha iyi anlama imkânı veren harita becerilerinin aynı zamanda mekânda meydana gelen değişikliklerinde farkına varılmasını sağlar. Coğrafya eğitiminin ayrılmaz bir parçası olan haritaların, birçok konunun daha iyi anlaşılmasına ve daha doğru yorumlanmasına önemli katkılar sunduğu söylenebilir. Harita kullanım becerisinin öğrencilerde gerçekleşmesi, öğretim sürecine önemli bir katkı sağlayacağı gibi bu sürecin sonucunda öğrencilerde meydana gelmesi beklenen olumlu yöndeki davranış değişikliğini de kolaylaştıracaktır. Bunun yanı sıra dünyada yaşanan birçok olayın ve içinde bulunulan ortamın doğal, beşeri ve ekonomik özelliklerinin daha iyi anlaşılması derslerde haritaların etkin bir şekilde kullanımı ile yakından ilişkilidir.

Akkuş ve Kuzey (2018), İlk çağlardan bu yana harita coğrafyanın vazgeçilmez unsurları arasında yer alır. Haritalar, mekân algısını görselleştirdiği gibi bilginin anlamlandırılmasını da kolaylaştırmaktadır. Mekânsal algılamayı kolaylaştıran araçlardan biri olan harita öğrencilerin mekânsal özelliklerin analiz edilmesi ve yorumlanmasında kolaylaştırıcı bir etkiye sahiptir. Haritalara bakarak yeryüzündeki herhangi bir yerle ilgili birçok yoruma ulaşabilir. İnsanlar sanayi yerinin seçiminde, kurulacak bir baraj yerinin seçiminde veya şehirleşmeye açılacak alanların belirlenmesinde haritalardan faydalanır. Aynı zamanda haritalar insanların yapacakları faaliyetlerde daha doğru kararlar almasına yardımcı olur. Haritalar sosyal, kültürel, turistik ve ekonomik planların yapılmasında ve nüfus, tarımsal

faaliyetler, sanayi, kırsal ve şehirselleşme, üretim, tüketim, pazarlama, ulaşım, madencilik, ormancılık ve turizm gibi çeşitli dalların yeryüzündeki dağılışını göstermek içinde vazgeçilmez unsurlar arasında yer alır. İnsanlar, dünyadaki konumlarını öğrenmede, yön bulmada ve navigasyonla gidecekleri güzergâhların seçiminde harita becerilerine ihtiyaç duyarlar.

2.1.3.7.Tablo, Grafik ve Diyagram Hazırlama ve Yorumlama

MEB (2018), Tablo, grafik ve diyagram hazırlama; uygun veri seçimi ve sınıflandırılması; verilere uygun tablo, grafik ve diyagram oluşturma, konuyla ilgili fotoğraflar kullanma ve ilişkilendirme; kesitler oluşturma (bitki ve jeoloji kesitleri gibi), tablo, grafik ve diyagramları uygun yerlerde kullanma; tablo, grafik ve diyagramları yorumlama; tablo, grafik ve diyagramları karşılaştırarak sentezleme becerilerini içerir(s. 13).

Şahin, Gençtürk ve Budanur (2007) Coğrafya dersinin anlatılmasında yararlanılan, eğitimi somutlaştırmak amacıyla öğretim materyali olarak en yaygın şekilde kullanılan becerilerden birisi de tablo, grafik ve diyagram oluşturma becerisidir. Tablo, grafik ve diyagram materyaller sözel unsurların öğrenciler için anlamlandırılmasında etkilidirler. Sözel olarak anlatılması zor olan bir kavram ya da rakamsal olarak anlam ifade etmeyen sayılar veya oranlar, bir tablo grafik ve diyagram hazırlama becerisi aracılığıyla kolayca öğrenciye anlatılabilir. Ayrıca bu tür materyallerin öğretimde kullanılması, öğrenci dikkatinin çekilmesinde ve korunmasında etkilidir.

Coğrafi bilgilerin yazı olmayan şekillerle ifadesi (grafik, tablo, diyagram,) öğrenciler için iyi bir pratik ve kalıcılık sağlar. Bu beceri konuların daha iyi anlaşılmasına ve daha iyi yorumlamasına yardımcı olur. Bu nedenle iyi bir müfredatta bu tür becerilerin geliştirilmesine yönelik uygulamalar yer almalıdır. Günümüzde uygulanmaya başlanan yapılandırmacı yaklaşımda bilgiyi olduğu gibi almak yerine, bilgiyi bulma, kullanma ve bilgiyi yapılandırma ön plana çıkmıştır. Program geliştirme ile ilgili tüm yaklaşımlar bu

merkezde şekillenmiş, dolayısıyla da eğitim ve öğretim sürecinde beceriye yönelik kazanımlar da yer almıştır.

Tablo, grafik ve diyagram hazırlama becerisi ile yapılan etkinliklerde öğrencilerin yorumlama gücünün geliştirilmesi hedeflenir. Öğrenciler bu yorumlama gücü sayesinde grafiklerdeki bilgileri anlamlandırmış olur. Örneğin, bir ülkenin verilen nüfus gelişim grafiğini inceleyerek gelecekte ülke nüfusunun nasıl bir seyir izleyeceği hakkında çıkarımlarda bulunabilir ve gelecekle ilgili senaryolar ortaya koyabilir. Türkiye üzerinden örnek verecek olursak, en kuzeyden en güneye bir bitki kesiti olarak bitki üzerindeki değişimleri ve bu değişimlerin nedenleri hakkında yorumları daha kolay yapabilir ve değişimin nedenini daha iyi anlayabilir. Tablo grafik ve diyagram hazırlama becerisi bilgileri senkronize etmesinden dolayı konunun anlaşılmasını da kolaylaştırır.

2.1.3.8. Kanıt Kullanma

MEB (2018), Coğrafi olay ve olgularla ilgili doğa ve insan süreçlerine ait kanıtlar birincil, ikincil veya doğrudan araziden elde edilebilir niteliktedir. Coğrafyada kanıt kullanma “Jeolojik süreçlere ait fosil, taş veya tektonik vb. bir doğa unsurunu kanıt olarak kullanma; iklim süreçlerine ait kanıt kullanma, tarihî, sosyal, ekonomik ve politik olay ve olgulara ait kanıt kullanma” becerilerini içerir(s. 13).

Kanıt kullanma becerisi öğrencilerde araştırma güdüsünü ortaya çıkarır. Aynı zamanda kalıp ve ön yargıları fark etmesini sağlayarak doğru karar alabilme yetisini geliştirir. Coğrafya derslerinde de öğrenciler harita, nüfus verileri, resimler vb. kaynaklardan yararlanarak dünyada meydana gelen olaylarla ilgili yanlış ve eksik bilgilere karşı kanıt kullanma becerisi geliştirilebilir. Kanıt kullanma becerisi ile işlenen derslerin günlük yaşamda karşılaştığı, sosyal medyada yer alan haberleri doğruluk, tarafsızlık yönünden inceleyerek kendi bakış açılarını geliştirmeleri sağlanabilir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Yeryüzünün tamamında veya bir bölümünde fiziki, beşeri ve iktisadi olaylarını inceleyen coğrafya biliminin ana konusunu insan ve mekân arasındaki ilişki oluşturur. İnsanın olduğu her yerde coğrafya vardır ve insanın dünyaya geldiği ilk insandan bugüne kadar çevreyle ilişkisi olmuştur.

Özey (2010,s.1), İnsanoğlu var olduğu günden itibaren doğayla sürekli iç içe olmuş hem onu etkilemiş hem de ondan etkilenmiştir. Coğrafyanın temelini de doğa ile insan arasındaki münasebetler oluşturmuştur. İnsanın doğayla girmiş olduğu bu ilişkide doğaya zarar vermeden, doğadan en verimli şekilde yararlanması aynı zamanda kendi hayatını kolaylaştırması coğrafi becerileri ne derece kazandığına bağlıdır.

Demiralp (2009), Coğrafi beceriler, doğal çevrenin yanlış kullanımından kaynaklı sorunların çözümünde bizlere önemli görüş ve ilkeler kazandırır. Bundan dolayı öğrencilere coğrafi becerilerin kazandırılması oldukça önemlidir. Coğrafi becerilerin geniş yelpazesi ile insanların doğayla olan mücadelesinde onlara büyük avantajlar sağlar. Bundan dolayı öğrencilere ilkokuldan başlanarak coğrafi becerilerin verilmesi ve programın buna göre düzenlenmesi gerekmektedir.

Taş (2008)'ın yapmış olduğu araştırmada Bednarz ve Bednarz (1995:57)'a göre “öğrenciler becerileri dört farklı basamakta öğrenirler. Bunlar; farkına varma, anlama, rehber eşliğinde pratik yapma ve uygulama. ”Öncelik yapılması gereken öğrencilerin kazanması istenilen becerilerin öğretmenler tarafından öğrencilerin öğrenmesini sağlamaktır. Bu ilk aşamadan sonra öğrencilerin coğrafi becerilerin neden önemli olduğunu kavraması gerekmektedir. Daha sonraki aşamada coğrafi becerinin ne kazandıracağını anlama safhasıdır, öğrenci burada hangi coğrafi beceriyle kazanmanın ne gerektirdiğini fark eder. Derslerde yapılacak uygulamalar, etkinlikler, sunumlar öğrencinin coğrafi becerileri anlamasını kolaylaştırır. Becerilerin parçadan bütüne gidilerek anlaşılması kolaylaştırılabilir. Tablo, grafik ve diyagram hazırlanma becerisi anlatılıyorsa burada öğretmen örneğin grafik hazırlamayla ilgili gerekli malzemeleri ve bilgileri ayrı

ayrı göstermeli ki daha sonra bu bilgileri kullanarak öğrenciler grafik çizimindeki adımları öğrenebilsin. Bitki ya da toprak kesti oluşturulurken bilgilerin kesite dönüştürülmeden önce bu kesitin amacı iyi bir şekilde açıklanmalı, sonrada nasıl yapılacağı açıklanmalıdır. Bu aşamalardan sonra öğretmen artık sınıfta öğrencilere rehber olmalıdır ve öğretmen eşliğinde öğrencilere destek verilerek becerilerin kazandırılması sağlanmalıdır. Bu aşamada öğretmen ne çok kolaylaştırıcı ne de çok zorlaştırıcı bir görev üstlenmemelidir. Bu sayede öğrenciler uygulama fırsatı bulurlar ve öğrenme işinin içerisinde aktif görev almış olurlar. Becerilerin geliştirilmesinde işbirliğine dayalı öğretim yöntem tekniğinin kullanılmasıyla becerilerin kazandırılması hızlandırılabilir. Son aşama olarak becerilerin uygulanmasıdır, bu aşama beceride uzmanlaşma ve becerinin farklı durumlarda kullanılması sağlanır. Bu becerilerin sınıflarda kazandırılmasındaki amaç aslında öğrencilerin bu becerileri günlük hayatlarında ve yaşamları boyunca kullanılmasını sağlamaktır.

Buradan anlaşılacağı üzere coğrafi becerilerin öğretilmesi sınıf düzeyinde kalmamalıdır. Coğrafya öğretim programının aslında amacı öğrenciler kazandıkları becerileri yaşamları boyunca karşılaştıkları problem durumlarının çözümünde kullanmalarınıdır.

Ünlü (2011), Coğrafya Öğretim Programı'nın temelini beceriler, kavramlar, değerler ve tutumlar oluşturur. Coğrafya öğretim programına baktığımızda felsefesini yapılandırmacılık anlayışının oluşturduğu görülmektedir. Yaşam boyu öğrenmeye vurgu yapan, öğretmekten çok öğrenmeye hedefleyen bir anlayışla hazırlanmıştır. Budan dolayı programda etkinliklere çokça yer verilmektedir. Coğrafya öğretim programında bunları sağlamak için beceri kazandırmaya yönelik bir eğitim anlayışını öngören, alternatif ölçme araçlarının olduğu, disiplinler arası işbirliğini destekleyen, bütüncül bakış açılarını yansıtan bir yaklaşım uygulanmalıdır.

Ünlü (2011), Bireylerin coğrafya ile tanışması insan ve doğa arasındaki ilişki ile başlar. Bu ilişki bireylerin doğayı en iyi şekilde anlaması ve kullanması becerileri ne düzeyde kazanabildiğine bağlıdır. Ortaöğretim coğrafya öğretim programının temel amacı bu ikili

arasındaki ilişkiyi üst düzeye çıkaracak coğrafi becerilerin verilmesini amaçlar. Bu araştırmada da araştırmaya paralel olarak becerilerin kazanılmasının önemi vurgulanmıştır. Kızılcıaoğlu (2006), İlk ve ortaöğretim kurumlarımızda coğrafi becerileri kazanması toplumumuzun geleceği açısından son derece önemlidir. Her toplumda olduğu gibi ülkemizde de coğrafi becerileri kazanmış iyi eğitilmiş öğrencilere ihtiyaç vardır. Coğrafya eğitimi sayesinde öğrenciler dünyada meydana gelen olayları, farklı ülke ve çevreleri, farklı kültürel özelliklere sahip milletleri bunların ülkesiyle olan bağlantılarını anlamaya başlar. Çevresinde meydana gelen olayları anlaması ve doğru yorumlaya bilmesi hayati öneme sahiptir. Bütün ülkelerin, günümüz küresel ekonomisi ile rekabet edebilmeleri, dünyada çevrenin kalitesini garanti altına alabilmeleri ve dünyayı paylaşan farklı insanların kültürlerini kavrayabilmeleri öğrencilere verilmeye çalışılan coğrafi becerileri ne düzeyde kazandığına bağlıdır.

Demirci (2006), Ortaöğretim coğrafya öğretim programına bakacak olursak coğrafya dersinin en önemli amacı öğrencilerde beceri geliştirme olduğu görülecektir. Son dönemde Türkiye’de dâhil birçok ülkenin coğrafya öğretim programları incelendiğinde coğrafyanın kendine özgü öğrencilerde geliştirmek istediği beceriler olduğu görülmektedir.

Demirci (2006), Coğrafik düşünme bilme alışkanlığının kazandırılması, sahip olduğu öneme bakarak, son yıllarda pek çok ülkenin coğrafya öğretim programlarında hedeflenen temel beceriler arasında yer edinmiştir. ABD, İngiltere ve birçok Avrupa ülkesinde ve son olarak Türkiye’de geliştirilen yeni coğrafya öğretim programları, farklı yöntem ve anlatım tarzı kullanmakla beraber öğrencilere coğrafi becerilerin kazandırılmasına coğrafik düşünme ve olayları yorumlaya bilme becerilerinin geliştirilmesine yönelik oluşturulmaktadır.

Geleneksel coğrafya öğretiminde öğrencinin pasif, öğretmenin aktif olduğu bir anlayış bulunmaktadır. Ancak 2005 yılında çıkan Coğrafya Öğretim Programıyla birlikte yeni bir anlayışa geçilmiştir. Coğrafya derslerinin öğretiminde öğrencinin aktif olduğu öğretmenin yol gösterici rehber olduğu bir anlayış uygulamaya konulmuştur. İlk defa Coğrafya Öğretim Programında coğrafi becerilerin önemi vurgulanmış ve bu becerilere yer

verilmiştir. Son olarak ise bu beceriler 2018 yılında yeniden düzenlenerek bazı değişiklikleri gidilmiştir. Ortaöğretim programından mezun olduktan sonra öğrencilerin bu becerileri kazanmış olarak hayata atılması ön görülmüştür. Öğrencilerin ortaöğretim kurumlarından bu becerileri kazanarak mezun olmaları, öğretmenlerimizin coğrafi becerilere yönelik düşünceleriyle paralellik göstermektedir.

Taş (2008), Coğrafya öğretmenin, en önemli yollarından bir tanesi öğrencilerin derslere aktif bir şekilde katılmalarıdır. Bu durumda öğrenci coğrafyanın bilgiler bütününden oluşmadığını günlük hayatta işini kolaylaştıracak, karşılaştacağı problem durumlarına karşı mücadele etme becerisini geliştirecek bir ders olduğunu öğrenecektir. Öğrencilerin hayatları boyunca karşılaştıkları problem durumlarıyla mücadelesinde ve bu problemlerle başa çıkabilmesinde coğrafi becerilere ne derece sahip olduğu etkili olacaktır. Bu durumda coğrafya öğretim programı biz öğretmenlere ve öğrencilere coğrafi becerilerin kazandırılması hususunda görev ve sorumluluklar yüklemektedir. Öncelikle öğretmenlerin becerilerin neler olduğunu bilmesi gerekmektedir. Bu becerileri öğrencilere nasıl kazandırması gerektiği ve bu becerileri kazandırırken hangi öğretim yöntem ve tekniklerin seçilmesi gerektiği öğretmenlerin sorumluluğundadır. Coğrafi becerilerin öğrencilere tam anlamıyla yansıtılması öğretmen yeterliklerine doğrudan bağlıdır. Coğrafya öğretmenlerinin coğrafi becerileri uygulamadaki yeterliliklerinin araştırıldığı bu tezi destekler bulgulara rastlanmaktadır. Bu tezin araştırma sonucunda öğretmenlerin yeterliliklerinin istenilen düzeyde olduğu söylenemez.

Gökçe ve Öztürk (2013), Yaşadığımız çevreyi daha iyi tanımak ve doğru kullanmak için de coğrafya bilgisine ihtiyacımız bulunmaktadır. Günümüzde yeryüzündeki varlığımızı sürdürebilmek, hızla değişen dünyaya ayak uydurabilmek ve geleceğe hazırlanabilmek için coğrafi bilgiyi etkin bir şekilde kullanmamız gereklidir. Değişen dünya sistemine ayak uydurmada ve bu sisteme uyum sağlamada coğrafi becerilerin önemi giderek artmaktadır.

Demirci, Taş ve Özel (2007), Günümüzde yaşanan hızlı teknolojik gelişmeler ve değişen dünya sistemi, hayatın tüm alanlarında olduğu gibi coğrafya öğretiminde de dünya

genelinde büyük değişimlere sebep olmaktadır. Aktif öğrenme ortamının oluşmasına sağladığı katkılardan ötürü, bilgisayar ve internet günümüzde coğrafya derslerinde en yaygın olarak kullanılan teknolojileri oluşturmaktadır. Bu becerileri etkin bir biçimde kullanmak için günümüz gelişen teknolojilerine ayak uydurmuş bir öğretim programı ve bu teknolojileri etkin bir biçimde kullanan öğretmenlere ihtiyaç vardır.

Sönmez ve Aksoy, (2012), Cumhuriyetten günümüze bakıldığında önceleri, ülkeleri tanımak, bu ülkelerle olan ulaşım ve diğer ilişkileri öğrenmek amacıyla okutulan coğrafya dersi 1920'den sonra, bireyin düşünsel eğitimine hizmet eden bir ders olarak algılanmaya başlamıştır. Daha sonra bu ilkedan uzaklaşmış olsa da 2005 yılındaki program değişikliği ile yeniden düşünsel eğitime dönüş yapılmıştır. Günümüz teknoloji çağında ise artık kendi haritasını yapabilen, teknolojiyi harita becerilerinin kazandırılmasında uygulayabilen öğretmenler yetişmesi hedeflenmektedir.

Sever, Budak ve Yalçinkaya (2009), Çağdaş dünyada bilgi ve teknoloji üretiminin hızla artması ve iletişimin gelişmesiyle bilgi kaynaklarının yaygın ve kolay ulaşılabilir hale gelmesi, toplumsal yaşamı önemli ölçüde değiştirmiştir. Her alanda artan bilgi birikiminin bireylere etkili ve verimli biçimde aktarılması eğitimcilerin öncelikli sorunu haline gelmiştir. Bütün bu gelişmelere bağlı olarak eğitimin amacı, yeni fikirler oluşturabilen ve bilginin kaynağını araştıran, üretken bireyler yetiştirmek olmuştur.

Taş (2008), Coğrafya hayata bakış açımız ve doğayı algılamamız açısından her anımızda ve ömür boyu bizimledir. Öğrenciler okullarından mezun olduktan sonra bile yeryüzünün farklı mekânlarında meydana gelen fiziki ve beşeri olayları algılamada coğrafi becerilere ihtiyaç duyar. Coğrafya dersinde kazanılacak beceriler günlük hayatla oldukça ilgilidir. Bir ev satın alınırken, iş yeri seçimi yapılırken, nereye tatile gidileceğine karar verilirken, okula en kestirme yolun seçiminde vb. tüm bu durumlarda doğru kararlar alabilmek coğrafi becerilere ne derece sahip olduğumuza bağlıdır. Verilen örneklerden yola çıkacak olursak derslerimizde coğrafi becerilerin kazandırılması yönelik daha fazla aktivitelere yer vermemiz gerekmektedir.

Taş, (2008), Coğrafi becerileri kazandırmak neden önemlidir? Sorusunun cevapları aslında coğrafi beceri temelli bir eğitiminin uygulanmasının neden önemli olduğunu gözler önüne sermektedir. Coğrafi becerilere sahip öğrenciler, sahip oldukları bilgileri daha iyi yorumlayabilme kabiliyetine sahip olurlar. Çevresinde yaşanan olayları, kendisini ve ülkesini ilgilendiren konuları, daha iyi yorumlayabilir ve doğru kararlar verip bu konular hakkında çözümler üretebilirler. Bugünün en önemli problem durumlarından birisi haline gelen toplumun her kesimini ilgilendiren çevre sorunları ve mekânsal sorunları daha iyi analiz edebilirler. Bunun içindir ki öğrenciler daha iyi yaşam standartlarını yakalamak için ve daha iyi bir toplumsal yaşam için coğrafi becerilerini geliştirmek zorundadırlar. Çarpık kentleşme, hava, su, toprak kirliliği, kentsel alt yapı problemleri, yanlış arazi kullanımı, trafik sorunları vb. birçok toplumsal problemin çözümünde, doğru coğrafi karar verme becerisi gereklidir. Bundan dolayı coğrafya dersleri öğretilirken mutlaka gerçek hayatla bağlantılar kurulmalı ve konular bunlar üzerinden işlenmelidir. Öğrencilere proje ödevleri verilirken konular günlük hayatta yaşanan problem durumlarından seçilip bu problemlere öğrencilerin çözüm yolları bulması sağlanmalıdır. Örneğin şehirlerde bina yapılan arazilerden çıkan toprakların, moloz yığınları halinde bir yerde biriktirilmesi yerine bu topraklardan tarımda faydalanmak üzere tarım yapılamayan araziler üzerine dökülüp, buradaki arazilerin tarıma kazandırılması üzerine projeler verilebilir. Bu proje belediyenin yetkili mercilerine bildirerek hayata geçmesi sağlanabilir. Bu sayede bir problemin çözümüne öğrenciler katkı sağlamış olur, hem de ülke ekonomisine katkısı bulunur. Son dönemlerde artan küreselleşmeyle birlikte tüketim toplumu haline gelinmesi sürdürülebilir bir yaşamı daha da önemli bir hale getirmiştir. Budan dolayı öğrencilere verilen projeler sürdürülebilir bir yaşamı destekler nitelikte olmalıdır.

Alkış, (2007), Birleşmiş Milletler 2005-2014 arasındaki süreyi “Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim On yılı” olarak ilan etmiştir. Bu durum sürdürülebilir kalkınma için eğitimin amaçları ve gerekliliğini son derece önemli hale getirmektedir. Coğrafya ve sürdürülebilir kalkınma ilişkisi göz ardı edilemez bir konudur. Öğrencilerde bu bilincin

kazandırılmasında coğrafya bilimine önemli görevler düşmektedir. Bu bilincin kazandırılması ancak iyi bir coğrafya eğitimiyle mümkün gözükmektedir. Yeni coğrafya öğretim programı da sürdürülebilir kalkınma konusuna büyük önem vermiştir.

Bozyiğit ve Akça (2017), Coğrafya eğitimi sayesinde öğrenciler dünyamızın doğal ortamını, farklı kültürlerini, coğrafi ortamların farklılıklarını ve benzerliklerini, karşılıklı olan ilişkilerini, ülkesini ve dünya ülkelerini, bu ülkelerle olan ekonomik, siyasal ve sosyal ilişkilerini daha iyi anlar. Bunları daha iyi algılamamızı sağlayan coğrafi becerilerdir. Coğrafi beceriler bizleri, eleştirel düşünmeye ve problem çözmeye davet eder. Coğrafya dünyayı anlayarak yaşayabilmemiz için bir anahtardır. Günümüz dünyasını anlamak, gelişmeleri takip etmek ve sorunları çözmek coğrafi becerileri iyi kazanmakla mümkündür. Coğrafyanın sadece okulda öğrenilen ve sınavlarda geçmek için ezberlenmesi gereken bilgiler olmaktan çıkarılıp, bu bilgilerin insanlar için nasıl daha faydalı hâle getirilebileceğini araştıran, günlük hayattaki yerini ve hayatımızın sürekliliği için gerekli çalışmaları ortaya koyan bir bilim olarak anlaşılması gerekmektedir. Aslında karşımızda duran en önemli problem, coğrafyanın ne olduğunun tam olarak anlatılamaması veya anlaşılabilmesidir. Bu durumun temel nedeni, coğrafya öğretiminde yaşanan sorunlardan kaynaklanmaktadır.

Bu sorunları sırasıyla üniversiteler de verilen eğitimin yetersizliği ve coğrafya öğretim programıyla olan uyumsuzluğu, MEB'in yeni programın içeriğini yeteri kadar öğretmenlere anlatmaması, öğretmenlerin yeni öğretim programını özümseyip derslerini işlememeleri oluşturmaktadır. Bugün coğrafi becerilerin neler olduğunu bilmeyen coğrafya öğretmenleriyle programdan istenilen verimin alınması olanaksız gözükmektedir. Bu sorunları sadece öğretmenlerimize bağlamak büyük haksızlık olur. Bu sorunların giderilmesinde MEB, üniversiteler ve öğretmenlerimizin ortak bir paydada buluşarak çözüm önerileri getirilmesiyle aşılabılır.

Aydın (2011), Coğrafyanın sadece dağ, ırmak, göl adları ve ölçüleri şeklinde ezberlenmesi gereken bilgiler olmaktan çıkarılıp, bu bilgilerin insanlar için nasıl daha faydalı hâle getirilebileceğini araştıran ve ortaya koyan bir bilim olarak anlaşılması sağlanmalıdır.

Bozyiğit ve Akça (2017), Coğrafya kuru kuru ezber yapılacak bir ders değildir. Aksine coğrafya, insan yaşamı açısından mekânsal bir inceleme araştırma alanıdır. Coğrafya, bilgi aktarımından ziyade bu bilgilerin hayatımızdaki yerini, önemini, nerede ve nasıl kullanılması gerektiğini gösteren, bakmayı ve baktığını görmeyi sağlayan bir bilimdir. Coğrafya, üniversitelerde okutulan metodolojik bilgiler yığını bir ders olmaktan çıkarılıp, ortaöğretim seviyesinde öğrencilerin anlayabileceği beceri haline getirebileceği bir ders haline getirilmelidir. Burada üniversitelere de önemli görevler düşmektedir. Coğrafya öğretim programında yer alan berileri öğrencilere aktaracak olan öğretmenlerdir. Bundan dolayı üniversiteler bu becerilere sahip öğretmenler yetiştirilmesine yönelik programlar, dersler ve uygulamalara ağırlık vermelidir.

Bozyiğit ve Akça (2017), Düşünme becerilerine sahip bir bireyden çevresiyle etkin ilişki kurması, sorunları değişik açılardan değerlendirebilmesi, empati kurabilme alışkanlığını kazanması, tutarlı ve olumlu davranışlar göstermesi beklenir. Bu davranışlar çağdaş eğitim-öğretim uygulamalarında kazandırılması gerekmektedir. Coğrafya aslında insanlara çevresini tanımalarını ve anlamalarını sağlar. Karşılıklı ilişkilerin boyutlarını kavratarak tüm dünyada meydana gelen çevresel, sosyal, ekonomik ve siyasi problemler ile ilgili çözüm önerileri üretmelerine yardımcı olmaktadır. Ayrıca coğrafya dersi ile ülke kalkınmasına katkıda bulunan, ülkesini koruyan, coğrafi özelliklerini yaşatan, eldeki doğal kaynakları verimli bir şekilde kullanan, yapıcı ve yaratıcı insanlar olmaları ve bilişsel özelliklerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle öğrencilerde farklı düşünme stratejilerinin gelişmesi ve derslerin bu stratejilerle işlenmesi önem kazanmaktadır. Bu noktada coğrafi becerilerin öğrencilere kazandırılmasının önemi ortaya çıkmaktadır.

Taş (2008), Öğretmenler olarak öğrencilerimize geçmişte olduğu gibi niteliksiz, herhangi bir beceri kazandırmayan, ezbere dayalı eğitim anlayışı yerine onlara sorgulayan, olayları

analiz edebilen, konuları günlük hayatla ilişkilendirebilen beceri temelli bir eğitimi kazandırmak zorundayız. Coğrafi becerileri kazanan öğrenci hem kendisi hem de ülkesi için düşünen yaşadığı problemlere çözüm yolları üretebilen bireyler olarak yetişeceklerdir. Burada en büyük görev biz eğitimcilere düşmektedir.

Coğrafi becerilerin kazandırılmasında öğretmenlerimize büyük görev ve sorumluluk düştüğünü belirtmiştik. Ancak coğrafi becerilerin kazandırılmasında sadece öğretmenleri görmek haksızlık olacaktır. Coğrafi becerilerin öğretilmesi çok yönlü bir işbirliğini gerektirmektedir. Bu noktada üniversitelere, MEB'e, özellikle ders kitaplarının hazırlayanlara önemli sorumluluklar düşmektedir. Coğrafya öğretim programında yer alan coğrafi becerilere paralel olarak ders kitapları hazırlanması gerekmektedir. Ders kitaplarının coğrafi becerileri kazandırılmasına yönelik etkinliklere daha fazla yer vermesi, öğretmenlerimiz üzerindeki yükün birazda olsa hafiflemesine olanak verir.

Girgin (2005), Coğrafya programı bir önceki coğrafya programı ile karşılaştırılamayacak kadar yeni bir perspektiftir. Bu perspektif coğrafyayı geçmişinde olduğu gibi popüler bir disipline dönüştürmekte, internet ve medyanın da etkisiyle çevresel destekler, coğrafya derslerinin önüne geçmeye başlamıştır. Günlük yaşamdaki bir haber ve bir televizyon filmi, birçok coğrafi bilgiyi pazarlayıp okul dışı coğrafyayı zenginleştiren öncülerdir. Bu son program, yapılandırmacı anlayışa uygun olarak ilköğretimdeki kazanımları kısmen destekleyici niteliktedir. Programa giren kavramların beklenen çağdaş öğrenme ortamlarını sağlayacak yaklaşımları karşılamada öğretmenlere ve ders kitaplarına daha büyük bir sorumluluk yüklemektedir.

Artvinli ve Kaya (2010), Ders kitapları sonuç olarak belli bir okul ya da sınıf için öğretmen ve öğrencilerin temel kaynağıdır. Ders kitapları, öğrenme ve öğretme sürecinin en yaygın kullanım aracıdır. İyi hazırlanmış bir ders kitabı coğrafi becerilerin kazandırılmasında öğretmenlerimize büyük kolaylıklar sağlayacaktır. Ders kitapları öğretmenlerimiz için temel alınan, en fazla başvurdukları bazen tek kaynakları olabilmektedir. Günümüzde

genel ağı ulaşma kolaylaşmış olsa bile öğrenme öğretme sürecinde ders kitaplarının önemli rolü devam etmektedir.

Karakuş (2007), Gelimiş ülkeler öğretmen merkezli, öğrencilerin pasif olduğu, ders kitabına dayalı, ezberci öğrenme, bilimleri birbirinden ayıran, konuların yalın ve yüzeysel işlendiği program anlayışını terk etmişlerdir. Artık yeni nesil öğrenci merkezli eğitim anlayışına sahip, derste öğrencinin aktif olduğu, yaparak-yaşayarak öğrenmenin gerçekleştiği, öğrencinin konuları günlük yaşantısı ile ilişkilendirdiği ve öğrendiği bilgileri yaşam boyu kullamasının hedeflendiği, öğretmenin öğrenciye yol gösterici, araştırmada rehber özelliği taşıyan, velilerin taleplerinin de göz önünde tutulduğu, okul-aile işbirliğinde güçlü köprülerin inşa edildiği programlar kullanılmaktadır. Son yayınlanan öğretim programıda tam anlamıyla bunu yansıtmaktadır. Programlar en modern eğitim yaklaşımlarıyla hazırlanmış olsalar dahi, onu uygulayıcı öğretmenleridir. Bundan dolayı, öğretmen yeterlilikleri yetersizse program yazıda güzel temenniler olarak kalır. İkinci olarak hazırlanan öğretim programına uygun, onunla paralel becerileri kazandıracak ders kitapları yoksa öğretmen yeterliliğide programın uygulanmasına yetmeyebilir. Bu hususta ders kitaplarının bu modern programa entegre olması gerekmektedir.

Artvinli ve Kaya (2010), 2005 yılında yeni bir eğitim anlayışına geçilmiştir. Ancak bu anlayışı yansıtacak olan öğretmenler klasik anlayışa göre eğitim almış öğretmenlerdir. MEB tarafında bu öğretmenlere yeteri kadar hizmet içi eğitim verildiğide söylenemez. Programlar değiştirilebilir, en modern eğitim anlayışı programa yansıtılabilir, yeterli zaman da verilebilir, fiziksel bütün ortamlar en iyi şekilde hazırlanabilir ancak iyi öğretmenler bu eğitim programını özümsemiş öğretmenler olmadan yapılan değişiklikler istenilen etkiyi oluşturamaz. Bundan dolayıdır ki coğrafi becerilerin nasıl kazandırılacağına yönelik öğretmenlere yol gösterici ders kitapları olacaktır. Bunun için beceri geliştirme konusu öğretmenlerin inisiyatifine bırakılmamıştır. Coğrafya öğretim programında hangi kazanımlar için hangi becerilerin geliştirileceği tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu yönüyle coğrafya ders kitapları, coğrafya eğitiminde beceri geliştirmenin bir parçası olmak

durumundadır. Coğrafya öğretim programının amaçları analiz edildiğinde, o amaçlara ulaşmanın ancak becerileri hedefleyen işleyişler ve etkinliklerle mümkün olabileceği kolayca anlaşılabılır.

Artvin ve Kaya (2010), Programların yenilendiği ve yeni yaklaşımların ortaya çıktığı bir ortamda yardımcı kaynak bulmakta çok kolay olmamaktadır. Böyle bir ortamda öğretmen ve öğrencilerin temel kaynağı ders kitapları oluşturmaktadır. Öğretmenlerin büyük bir kısmı coğrafya öğretim programlarını incelemeden öğretme etkinliklerini ders kitaplarına göre yapmaktadır. Bundan dolayı coğrafi becerilerin kazandırılmasında ders kitaplarının yeri yadsınamaz derecede önemlidir. Hazırlanan ders kitaplarının nitelikleri bu bakımdan son derece önem taşımaktadır.

Artvinli ve Kaya (2010), Ders kitaplarının coğrafi becerileri kazandırmada önemli bir yerinin olduğu unutulmamalıdır. Ders kitaplarında yer verilen öğrenci etkinlikleri ne kadar beceri temelli ve yapılandırmacı öğrenmeyi destekler nitelikte olursa, yeni programın anlayışı ve ulaşılması hedeflenen sonuçlara da o kadar erken ulaşılabilir. Dolayısıyla mevcut durumda bütün Türkiye’de okutulmakta olan MEB yayını coğrafya ders kitaplarında yer verilen öğrenci etkinliklerinin önemi daha da artmaktadır. Çünkü bütün ülkede öğrencilerin yanı sıra coğrafya öğretmenleri de mecburen öğrencilerin elinde bulunan tek kaynak olması nedeniyle bu etkinlikler üzerinden kazanımları işlemeye, becerilere ulaşmaya ve dolayısıyla coğrafya öğretim programının amaçlarına hizmet etmeye çalışmaktadırlar.

Solmaz, Uzunöz ve Top (2011), Öğrencilerin, müfredat programı ile hedeflenen niteliklere ulaşmasını sağlamada en önemli vasıta olan ders kitapları, eğitim-öğretim sürecinde yer alan görsel araçlar içinde en fazla kullanılanıdır. Bu nedenle sosyal bilimler eğitimi için hazırlanan programları, daima bu programlara paralel hazırlanmış ders kitapları ile desteklenmelidir.

Solmaz, Uzunöz ve Top (2011), Ders kitapları öğretmen ve öğrencilerin kullandıkları ortak bir araçtır. Öğrencilerin derse hazırlıklı gelebilmesi, geniş bilgilere özet halde ulaşabilmesi,

ödev ve grup çalışmalarında ortak kullanılabilmesi gibi imkânlar sağlayabilmektedir. Ders kitaplarını diğer kitaplardan ayıran belirgin özellikler; branşa yönelik olmaları, bilgilerin sistemli bir şekilde sunulması, öğrenci seviyesine uygunluk ve içerikte yer alan konuların programı ile sınırlandırılmış olmalarıdır. Öğretmenler için ders kitaplarının ayrı bir önemi vardır. Öncelikle ders kitapları yürürlükte olan programlarının birinci elden öğretmenlere sunulduğu bir kaynaktır. Öğretmenler programının konu sıralamasını ve dersin işlenişinde kullanılabilecek farklı öğretim etkinliklerini belirlerken bu kaynaklardan yararlanmaktalar. Bozyiğit ve Akça (2017), Coğrafya öğretim programı öğrencinin coğrafya dersinin öğretimiyle ilgili; bilgi, beceri, değer ve tutumlar açısından hem okul içi hem de okul dışı kazandırılması planlanan tüm etkinliklerden oluşur. Bu programın çatısını öğrencilerin yaşantıları dikkate alınarak belirlenmiştir. Coğrafya dersi öğretim programı bireylerde yaşadığı çevreyle öğretim ortamını sarmal bir yapıda anlaması ve yorumlamasını istemektedir. Programda ayrıca konular işlenirken kazanımların çerçevesinden çok uzaklaşmamak kaydıyla etkileşim hissettirilmeli, öğrencilerde olaylar ile ilgili çok boyutlu düşünebilme becerisi geliştirilmesi ve öğrendiği bilgileri günlük hayata yansıtması istenilmektedir. Temeli yapalındırmacı yaklaşıma dayanan coğrafya öğretim programının isteklerini yerine getirecek olan ise ilk elden öğretmenlerdir. Bundan dolayı bu programın öğretmenler tarafından iyi okunup analiz edilmesi gerekmektedir. Coğrafya öğretim programının öğrenciye vermek istediği tutum davranış ve beceriler öğretmenler tarafından iyi bilinmeli ve derslerinde bunların kazandırılmasına yönelik uygulamara fazlaca yer vermelidir. Öğretmenler tarafından özümselemeyen bir öğretim programının öğrenciye aktarılması güçleşecektir.

Ünlü ve Yıldırım (2017), Coğrafya, durağan dogmatik bir ders değil tam tersine günümüz koşullarına teknolojik gelişmelerine ayak uyduran, gelişmeye açık bir derstir. Bundan dolayı programda yer alan coğrafi becerileri yeterli görmek ya da bu becerilerde hiçbir değişiklik yapılmasına gerek duymamak bilmin DNA'sına ters düşmek olacaktır. Coğrafi becerilerin geliştirilmesi ya da günümüz koşullarına uygun programa beceriler getirilmesi

yani becerilerin güncellenmesi önemli hususlar içerisinde yer alır. Günümüz dünyasındaki gelişmeler çok hızlı bir şekilde gündelik yaşamımıza yansımaktadır. Coğrafya dersi öğretim programının da bu gelişmelere ayak uydurabilmesi için güncellenmesi gerekmektedir. Özellikle jeomekânsal teknolojilerin çeşitliliğinin ve kullanımının artması ile mekânsal düşünmenin önemi de artmaktadır. Bilindiği gibi mekânsal düşünme, coğrafya eğitiminin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Mekânsal düşünmeyi öğrenmek, coğrafi bilginin uygulanabilirliğini geliştirmekte ve bireyler kazanmış oldukları mekânsal düşünme becerisi yardımı ile gündelik yaşamlarını kolaylaştırmaktadır. Mekânsal düşünme, entelektüel coğrafya eğitiminde, mekânın doğru bir şekilde anlaşılması ve kullanılması açısından önem taşıyan, çok farklı interaktif öğrenme ortamları ile coğrafya disiplininin merkezinde yer alan ve öğrencilerin sahip olması gereken temel bir beceridir. Bu şekilde yeni becerilerle program yeniden dizayn edilebilir ve güncellenebilir.

Tuna, Demirci ve Gültekin (2012), Coğrafi becerilerin öğretilmesinde hangi öğretim yöntem ve tekniklerin kullanılacağı kazanım bazında coğrafyaya öğretim programında yer alması öğretmenin konuyu nasıl anlatacağına yönelik yön oku olacaktır. Dünya üzerinde neyin, nerede, neden bulunduğunu, olaylar üzerinde sebep – sonuç ilişkilerini anlayabilen ve giderek daha da karmaşık hale gelen küresel, bölgesel, yerel ekonomik, kültürel ve çevresel sorunların çözümüne katkı sağlayacak bireylerden meydana gelen bir toplum yapısının oluşturulabilmesi coğrafi becerileri özümsemiş öğretmen ve öğrencilere ihtiyaç bulunmaktadır. Öğrencilerin bu becerileri kazanabilmesi için etkin araç-gereçlerin, fiziki ortamın ve yöntemlerin kullanıldığı bir ortamın oluşturulması gerekir. Gerekli bilgisayar altyapısı, araç-gereçler, öğretim programları ve öğretim kadrosu ile verilen etkin Coğrafya öğretimi sayesinde başta kendisini ve çevresini potansiyelleri ile tanıyan ve bu potansiyelleri her alanda kullanabilecek bakış açısı, bilgisi ve motivasyonuna sahip bireyler yetiştirilebilecektir. Bu nedenle ilk ve ortaöğretimde anlatılan Coğrafya konularının, hedeflenen Coğrafi becerilerin kazandırılmasında yapılandırmacı, öğrenci

merkezli, uygulamalı, proje tabanlı, görsel ve aktif öğretim yöntemlerine mutlaka yer verilmelidir.

Ders kitaplarında verilen bilgiler soyut düzeyde kalmakta, öğrencilere birebir doğayı tanıma fırsatı vermemektedir. Bunun içindir ki coğrafya öğretim programında arazi çalışma becerisine yer verilmiş olup, programda bu becerinin kazandırılmasının önemi üzerinde ayrıca durulmuştur. Ancak yapılan çalışmalar ve bu çalışmada ulaşılan sonuçlarda arazi çalışmasının okullarda yapılmadığı görülmektedir. Doğal unsurların öğrenciler tarafından algılanması ve beşeri faaliyetler üzerinde etkilerinin neler olduğunun daha iyi analiz edebilmesi ancak doğayla birebir temasa girmesiyle mümkün gözükmemektedir. Betonlaşmanın arttığı ve yeşil alanın dahi bulunmasının zorlaştığı metropoliten kentlerde çocuğun doğayı tanıması gitgide zorlaşmaktadır. Tanımadığı bir doğal çevrede sürdürülebilir bir yaşam kurması da pek mümkün gözükmemektedir. Bu noktada arazi çalışma becerisinin kazandırılması beceriler içinde bir bütünlük oluşturması açısından da önemlidir. Coğrafi sorulama becerisi kazandırılırken birebir doğada gördüğü unsurların insan yaşamı üzerine etkisinin neler olduğunu gözlemlemesi, olaylar arasında neden sonuç ilişkisini daha etkin bir biçimde kurmasını sağlayacaktır.

Şahin ve Özey (2012), Arazi gezisi araştırmaları uzun bir tarihe sahiptir. Arazi çalışmaları İngiltere’de lisans eğitimi müfredatlarının önemli bir kısmıdır. Coğrafi arazi çalışması, lisans eğitimin döneminde coğrafyada temel kısımlardandır. Coğrafi arazi çalışması üniversitelerde önemli bir eğitim ve öğretim metodudur. Arazi çalışması, yeni veri toplamayı ve değerlendirme yapmayı kapsayan bir süreçtir. Arazi çalışmaları ile öğrenciler sınıf ortamından uzakta ilk elden coğrafi konular üzerine deneyimler kazanır.

Özgen (2010), Daha çok duyuyu etkileyen gözlemin, öğrenciler tarafından daha fazla ilgisini çektiği ve daha kalıcı öğrenme yaşantısı sağladığı bilinmektedir. Dolayısıyla, en sağlam ve unutulmayan bilgiler doğrudan doğruya nesnelerden ve olaylardan sağlandığına göre, arazi çalışma becerisinin kazandırılmasında doğayı ilk elden öğrenmesini sağlayacağı için öğrenciler açısından olumlu sonuçlar verecektir. Bu nedenle işlenen konunun

içeriğine göre arazi çalışma becerisi kitaba bağımlılıktan ve sınıf atmosferinden kurtarmakta, daha kalıcı yaşantılar sağlamaktadır.

Özgen (2010), Öğrencilerin arazi çalışması ile doğal ortamdaki atmosferi teneffüs etmeleri, tanımları zihinlerinde daha kalıcı yer edinecektir. Modern dünyanın birçok ülkesinde, coğrafya eğitimi programları, hem doğal hem de beşeri coğrafya ortamlarına ilişkin haftalık ve dönemlik alan gezileri destekli “öğretim programları” yürüttükleri görülmektedir. coğrafya biliminin alan çalışması olan arazi çalışma becerisi, dört duvar arasında öğrencilere aktarılması durumunda, öğrencilerin coğrafya eğitiminde istenilen başarıyı elde etmeleri oldukça zor olacaktır. Ayrıca, gelişkin batı dünyasında, coğrafya bilimi yürütücüleri, çeşitli bilim (mimarlık, çevre, jeoloji vb) alanları ile işbirliğine geçerek, yakın çevre, kıta ve hatta küresel ölçekte alan gezileri yapmakta ve bu alanlar hakkında detaylı kazanımlar elde etmektedirler. Bu gezilere katılan öğrenciler, coğrafya kavramının mekânsal analizi ile kültürel farklılıkların tanınmasına yönelik önemli kazanımlar elde etmekte ve böylelikle, hem küresel hem de bölgesel ölçekte, insan- mekân etkileşimini daha derin bir şekilde sorgulayabilmektedirler.

Öztürk (2004), “Ortaöğretim coğrafya öğretmenlerinin öğretim yöntem ve teknikleri kullanabilme yeterlilikleri” üzerine yaptığı çalışmasında “coğrafya öğretmenlerinin klasik yöntemler kullanmaya devam ettiğini, buna karşılık coğrafya öğretiminin vazgeçilmez unsurlarından biri olan gezi-gözlem yöntemini ‘hiçbir zaman’ kullanmadıklarını” tespit etmiştir. Coğrafya derslerinde gezi-gözlem gibi vazgeçilmez öğretim tekniklerinin kullanılmaması, coğrafya dersini monoton bir hale getirmektedir. Coğrafya dersinin içeriğinde çok sayıda terim, kavram ve yer adlarının bulunması da öğrencilerin öğrenmesini zorlaştırmaktadır. Ayrıca, öğretim sırasında çok fazla ezbere dayalı bilgi verilmesi de, coğrafyanın sevimsiz bir ders olmasına ve bu dersin yanlış anlaşılmasına sebep olmaktadır.

Bu bilgiler ışığında, arazi çalışma becerisinin öğretim programında güzel temenniler olarak kalmaması için MEB tarafından okullara bu becerinin uygulanması için gerekli kolaylıkları

sağlaması ve öğretmenlerin zümre toplantı tutanakların da bu becerinin kazandırılmasına yönelik yapılacak gezilerin belirtilmesi, yankında uzağa ilkesi de göz önünde bulundurularak arazi çalışma becerisinin kazandırılması sağlanmalıdır.

2005 yılında uygulanmaya başlanan yeni öğretim programı hakkında öğretmen görüşlerine başvurulması geri dönüt açısından oldukça önemlidir. Araştırmanın bir amacı da ilk elden coğrafya öğretim programını uygulayan öğretmenlerin programın uygulanabilirliği açısından ne düşündükleridir. Programda varsa eksiklikler nerelerden kaynaklandığının tespitinde öğretmen görüşleri önemli bir referans oluşturmaktadır. Akegin (2008), yapmış olduğu araştırmada tam bu konunun araştırılmasına yönelik önemli bulgura yer vermektedir.

Akengin (2008), Bu araştırmada coğrafya öğretmenlerinin coğrafya öğretim programı hakkındaki görüşleri olumlu yöndedir. Bu coğrafya öğretim programıyla aslında gerçek anlamda daha çağdaş bir coğrafya öğretim programına kavuşulduğu anlaşılmaktadır. Çünkü geçmiş programlara bakıldığında, bu programda düzenlenen coğrafya eğitiminin niçin yapıldığı, amaçlar, ünitelere göre dersin amacı ve bu amaçların hedef davranışları, konuların işlenişi, öğretim yöntemleri, öğretim araç gereçleri, ünitelere göre önerilen ders saatleri ve değerlendirme soruları bulunmadığı görülmektedir.

Akegin (2008), Öğretmenlerin nitelikleri ile programa olumlu bakış arasında ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Alanında tezli veya tezsiz yüksek lisans yapmış öğretmenler ise genel olarak programın kapsamının iyi, öğrenciyi araştırmaya yönelttiği, günlük hayatta kullanılacak beceriler kazandırmaya yönelik olduğu düşüncesindedir. Öğretmenler etkinliklerin bu programın hedeflediği becerilerin kazandırılmasında en can alıcı noktayı oluşturduğu düşüncesindedir. Ayrıca, etkinliklerin kazanımları pekiştirdiği ve konuların anlaşılabilirliğini sağladığına vurgu yapılmaktadır. Bu tespit yeni programın amaçlarından biri olan “öğrencilerin kazanımları istenen bilgi ve becerileri sınıf içi etkinliklerle kazanımları ve bilgiyi farklı durumlara transfer” hedefine de uygundur.

Bu araştırmada Akegin (2008) ulaşılan sonuçlardan bir tanesi de öğretmenlerin çoğunluğunun hizmet içi eğitim almadıklarıdır. Bu araştırmadaki sonuçlarla yapılan araştırmanın sonuçları birbiriyle paralellik göstermektedir.

Coğrafya ğretim programının daha sağlıklı uygulanabilmesi açısından diğer bir hususta ğretmen yeterliliğini ne düzeyde olduğudur. Yapılan bir araştırmada ztrk ve Eroğlu (2013) alışmaya katılan öğretmenlerin önemli handikapları olduğu gözlemlenmiştir. Öğretmenlerin temel coğrafi kavramları bilmedikleri ve derslerinde genellikle ders-kitabı pedagojisi uyguladıkları görülmüştür. Aynı şekilde alan eğitimi bilgisi kapsamında düşünülen kazanım içeriği oluşturma, coğrafi becerileri öğretme, uygun materyal ve program hazırlama, yer temelli ğretim gerçekleştirme gibi birçok yeterlik ya da performans göstergesinin hlihazırda birçok ğretmen tarafından karşılanamadığı görülmüştür. Öğretmenlerin genellikle ders kitabına bağlı kalışları, ders kitabını coğrafya dersi ğretim programı ile eř değer tutmaları ve diğer kaynakları yeterli düzeyde kullanmamaları coğrafya dersi ğretim programının ruhuna aykırı uygulamaların halen devam ettiğini göstermektedir. Genel anlamda ise çalışmaya katılan öğretmenlerin coğrafya dersi ğretim programı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları gözlemlenmiştir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçla paralel bir sonuca ulaşılmıştır. Küreselleşmenin arttığı son dönemlerde gelişmiş ülkelerle rekabet edebilmenin ön koşulu olarak teknoloji çağının iş gücünü yetiştirecek olan öğretmenlerin yeterliliklerinin en st düzeyde olmasıdır. Ancak bu çalışmada gözlemlendiği kadarıyla ğretmen yeterliliklerinin yeteri düzeyde olmadığı anlaşılmaktadır.

Öztürk ve Eroğlu (2013), ğretmen değişim literatürü dikkate alındığında sürekli mesleki gelişimin ana aracının hizmet içi eğitimler olduğu görülmektedir. Ancak hizmet içi eğitimler kendi içinde çeşitlilik göstermektedir. Geleneksel anlamda; seminer, konferans ve alıştay formatında genellikle okul dışında kısa bir süreliğine gerçekleştirilen hizmet içi eğitimlerin ğretmen değişimlerini yeterince desteklemediği bilinmektedir. Bu sebeple

hizmet içi eğitimlerin öğretmenlerin bizatihi okulda ve kendi sınıfları içerisinde günlük okul işleyişi esnasında gerçekleştirilecek şekilde yapılmasında fayda vardır.

İlgili araştırmalar kısmında aslında problem durumunu oluşturan alt problemlerin önemi anlatılmaya çalışılmıştır. Burada yeni öğretim programının felsefesi, coğrafi becerilerin ve beceri temelli eğitimin önemi, hizmet içi eğitimin önemi, ders kitaplarının beceri temelli eğitimdeki yeri ve önemi, arazi çalışma becerisinin önemi, öğretmen yeterlilikler programın yansıtılmasındaki önemi yayınlanan diğer araştırmalardan faydalanılarak açıklanmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, katılımcılar, verilerin toplanması ve çözümlenmesi üzerinde durulmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma modeli olarak nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan görüşme yöntemi seçilmiştir. Görüşme yöntemi içerisinde ise yarı standartlaştırılmış açık uçlu görüşme yöntemi belirlenmiştir.

Bogdan ve Biklen'den (1992) aktaran Yıldırım, (1999), Nitel yöntemlerden en sık kullanılanı görüşmedir. Görüşme insanların perspektiflerini, tecrübelerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir.

Yıldırım (1999), Görüşmede kullanılan temel yöntem sözlü iletişimdir. Günlük yaşamda kullandığımız gibi konuşarak bilgi toplamaya çalışırız. Görüşme ilk bakışta kolay bir bilgi toplama yöntemi olarak görülebilir; ancak, gerçek hiç de öyle değildir. Görüşmeyi kullanan nitel araştırmacılar genellikle bu yöntemin özellikleri, görüşme formlarının hazırlanması, test edilmesi, görüşmenin ayarlanması ve gerçekleştirilmesi gibi birçok konuda yoğun bir eğitimden geçerler.

Yıldırım ve Şimşek (2016, s. 83-366), Briggs Görüşmenin, sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalarda kullanılan en yaygın veri toplama yöntemi olduğunu savunmakta ve bu durumun, görüşme yönteminin; bireylerin deneyimlerine, tutumlarına, görüşlerine, şikâyetlerine, duygularına ve inançlarına ilişkin bilgi elde etmede oldukça etkili bir yöntem olmasından kaynaklandığını belirtmektedir.

Yıldırım ve Şimşek (2016, s. 83-366), İlk bakışta görüşme kolay bir veri toplama yöntemi gibi görülebilir ve sadece konuşma ve dinleme gibi herkes tarafından kullanılan temel becerileri gerektirdiği düşünülür. Ancak görüşme beceri, duyarlık, yoğunlaşma, bireyler arası anlayış, öngörü, zihinsel uyanıklık ve disiplin gibi pek çok boyutu kapsaması açılarından, hem sanat hem de bilimdir. Bu yönüyle görüşme, bireylerin zaman zaman birbirini duymadığı, mesajların yanlış alındığı ve çok az derinliğin bulunduğu sıradan bir konuşmadan çok farklıdır. Nitelikli bir görüşmede, günlük etkileşim ve iletişim sürecinde oluşan hatalar (dinleme eksikliği, önyargılar gibi) yapılmaz.

Coğrafi becerilere yönelik öğretmen görüşlerinin nasıl olduğunun anlaşılması, karşılıklı etkileşim içerisinde önceden belirlenmiş bir amaç doğrultusunda bireyin iç dünyasına girmek ve onun bakış açısını anlamakla gerçekleşebilecektir. Bu durumun gerçekleşmesi için en doğru yöntem, nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yönteminin kullanılmasıyla mümkün olabileceği gözükmektedir. Bu da seçilen yöntemin doğruluğu göstermektedir. Buradaki esas düşünce belirli bir amaç doğrultusunda görüşmenin yapılması gerektiğidir. Bundan dolayı görüşme yönteminden standartlaştırılmış açık uçlu görüşme yöntemi seçilmiştir.

Yıldırım ve Şimşek (2016, s. 83-366), Bu yaklaşım, “dikkatlice yazılmış ve belirli bir sıraya konulmuş bir dizi sorulardan oluşur ve her görüşülen bireye bu sorular aynı tarzda ve sırada sorulur”. Daha önceki iki yaklaşım ile görüşmeciye tanınan esneklik, bu yöntemde epeyce sınırlandırılmıştır. Bu yaklaşım, bazı insanlardan daha yoğun ve daha çok, bazı insanlardan ise daha az sistematik ve yüzeysel bilgi edinilmesine yol açabilecek olan “görüşmecinin yanlılığını veya öznelliğini” azaltır. Bu anlamda bu yaklaşım bir

araştırmada birden fazla g r şmeciinin kullanılacağı durumlarda etkili bir biçimde kullanılabilir. Aynı şekilde; yanıtarda görüşmecilerin becerileri, yanlılıkları veya  znelliklerinden kaynaklanabilecek farklılıkları da azaltır. Duruma göre anlık tavır ve esneklik önemli ölçüde sınırlandırılırken, aynı soruların sistematik bir sıra içerisinde bütün deneklere aynı şekilde sorulması yoluyla görüşmeci etkisini ve öznel yargılarını en aza indirdiği için, bu yaklaşım yoluyla elde edilen veriler karşılaştırılması ve analizi kolay olur.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmada seçilen çalışma grubunu özel ve devlet okullarında coğrafya  ğretmenliği yapan 11  ğretmen oluşturmaktadır. Coğrafya  ğretmenlerinin tamamına ulaşmanın mümkün olmamasından dolayı seçmiş olduğumuz çalışma grubunda coğrafya  ğretmenlerinin genelini temsil edecek şekilde belirlenmesi yoluna gidilmiştir.

Seçmiş olduğumuz çalışma grubunun tüm coğrafya öğretmenlerini temsil düzeyini artırmak için maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bunu sağlamak için öğretmenlerin bir kısmı devlet bir kısmı özel okullardan seçilmiştir. Seçilen okullarda bir kısmı imkânların daha iyi olduğu ilçelerden, bir kısmı imkânların biraz daha yeterli olmadığı ilçelerden seçilmiştir. Yine öğretmenlerden bir kısmı fen edebiyat fakültesinden, bir kısmı ise eğitim fakültesinden seçilmiştir ve öğretmenlerin kıdemleri göz önünde bulundurulmuştur.

Patton, (2014, s. 244), Nitel araştırmada örnekleme kişi sayısının ne kadar olması gerektiğine dair bir kural yoktur. Örnekleme büyüklüğü araştırmacının ne bilmek isteğine, örneklemin büyüklüğünün araştırmacının amacına hizmet edip etmediğine, zaman ve kaynakların yeterli olup olmadığına göre değişebilmektedir. Burada asıl önemli olan araştırmacının gerçekten öğrenmek istediği bilgilere ulaşabilmekte midir? Araştırmacının seçmiş olduğu örnekleme geneli kapsayıcı olması ulaşılan bilgilerin genellenebilirliği açısından önemlidir.

Yıldırım ve Şimşek (2016, s. 83-366), Buradaki amaç, görel olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örneklemde çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Örneğin okullar ele alındığında coğrafi bölge farklılıkları, kent/ kırsal ayrımı, okullar arasındaki sosyoekonomik farklılıklar, devlet ve özel okul statüsü bu çeşitliliğin sağlanmasında temel oluşturacak boyutlar olarak dikkate alınabilir.

Seçmiş olduğumuz örneklemde Ankara ilinde 11 coğrafya öğretmeniyle görüşme yapılmıştır. Katılımcılara ait bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Katılımcılara ait bilgiler

		Frekans (f)
Cinsiyet	Kadın	6
	Erkek	5
Görev Yapılan Okul Türü	Devlet	6
	Özel	5
Mezun Olunan Fakülte	Eğitim Fakültesi	4
	Fen/Edebiyat Fakültesi	7

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin 6’sı kadın, 5’i erkektir. Öğretmenlerin 6’sı devlette, 5’ özel okulda çalışmaktadır. Katılımcıların 4’ü eğitim fakültesinden, 7’si fen/edebiyat fakültesinden mezun olmuştur.

3.3. Ölçme Araçları

Ölçme aracı olarak nitel araştırma tekniklerinden olan görüşme tekniği kullanılmıştır. Burada verilerin değerlendirilmesinde ve analiz edilmesinde ise betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Coğrafya öğretmenlerimizin coğrafi becerilere yönelik görüşlerini anlamak için önceden hazırlanmış bir gözlem formu bulunmaktadır. Bu formda yer alan sorular

daha önceden belirli bir sırayla hazırlanmış, öğretmenlerin coğrafi becerilere yönelik görüşlerinin neler olduğunu en üst düzeyde ölçmeyi amaçlayan sorulardır. Bu soruların geçerlilik ve güvenilirliğinin en üst düzeyde olması için yoğun çaba sarf edilmiş ve uzman görüşüne başvurulmuştur.

Başkale (2016), Nitel çalışmalarda geçerlik ve güvenilirlik konuları çok fazla üzerinde durulan konular olmamakla birlikte verilerin güvenilirliği için son derece önemlidir. Nitel çalışma yapan araştırmacıların örneklemelerinin kabul edilebilir büyüklükte olduğunu ve inandırıcılığını kanıtlamaları araştırmanın kalitesini de artıracaktır. Bu derlemenin araştırmacıların karar verme süreçlerini ve diğer araştırmacıların nitel çalışmayı değerlendirmelerini kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Yıldırım (2010), Literatürde nitel araştırmaların geçerliliği ve güvenilirliği ile ilgili olarak, farklı farklı araştırmacıların değişik kavramlarla ortaya koyduğu ama anlam olarak birbirini karşılayan ve nitel araştırmaların geçerli ve güvenilir olmalarını sağlayacak birçok stratejinin olduğu görülmektedir. Bu ifadeler bize nitel araştırmanın sonuçlarının kalitesi, özgünlüğü ve inandırıcılığının geçerli ve güvenilir olmasına bağlı olduğunu göstermektedir. Araştırmacı geçerlilik ve güvenilirliği etkin bir biçimde kullanırsa araştırmanın inandırıcılığını da artırmış olacaktır.

Yıldırım ve Şimşek (2016, s. 83-366), Nitel araştırmada araştırmacının esnek olması ilkesi geçerlilik konusunda önemli bir kazanımdır. Araştırmacı araştırma sürecinde gerekli gördüğü takdirde, yeni stratejilere başvurabilir; görüşmeye yeni sorular ekleyebilir; daha önce planlanmayan yeni görüşmeler yapabilir; elde ettiği bilgileri teyit etmek amacıyla farklı veri toplama yöntemleri kullanılabilir. Tüm bu özellikler araştırmacının iç geçerlilik konusunda duyarlı olmasını ve gerekirse buna yönelik ek önlemler alınmasını gerektirmektedir. Aynı şekilde araştırma alanına olan yakınlık, yüz yüze görüşmeler yoluyla ayrıntılı ve derinlemesine bilgi toplama, gözlemler yoluyla doğrudan ve olayın gerçekleştiği doğal ortam içinde bilgi toplama, uzun süreli bilgi toplama ve elde edilen

bulguların teyit edilmesini için alana geri gidebilme ve ek bilgi toplama olanağının olması, nitel araştırmada geçerliği oluşturmayı sağlayan önemli özelliklerdir.

Nicel araştırmada geçerlik ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı olguyu doğru ölçmesiyle yakında ilişkilidir. Yani burada araştırmacının yanlılığının araştırmaya yansması gibi bir olay mümkün değildir. Bu durumda toplanan veriler gerçeği yansıtır ve araştırmanın geçerliliğine katkıda bulunur. Nitel araştırmada ise geçerlilik araştırmacının araştırdığı konuyu olduğu gibi yansız bir biçimde gözlemesine bağlıdır. Nitel araştırmada araştırmacının yansız olduğunun anlaşılması için ek yöntemler kullanması gerekmektedir. (çeşitleme, katılımcı teyidi, meslektaş teyidi, uzman incelemesi vb)

Yıldırım ve Şimşek (2016, s. 83-366), Araştırma konusu hakkında genel bilgiye sahip ve nitel araştırma yöntemleri konusunda uzmanlaşmış kişilerden, yapılan araştırmayı çeşitli boyutlarıyla incelemesinin istenmesi inandırıcılık konusunda alınabilecek önlemlerden bir diğeridir. Bu incelemeden uzman araştırmanın deseninden toplanan verilere, bunların analizine ve sonuçların yazımına kadar olan süreçlere eleştirel bir gözle bakar ve araştırmacıya geri bildirimde bulunur. Bu geri bildirim araştırmacı açısından kendi yaklaşımını kontrol etme ve araştırma sürecinde bu yaklaşımın olası etkilerini görme bakımından yararlı olacaktır. Bir araştırmada yüzde yüz güvenilirlik elde etmek kuramsal olarak mümkün olabilir ancak yüzde yüz geçerlilik elde etmek mümkün değildir.

Bu noktada araştırmadan çıkan sonuçların geçerliliğinin en yüksek düzeyde olabilmesi için bu yardımcı yöntemlerden uzman incelemesine başvurulmuştur. Yapılan araştırmanın analiz ve yorumlama aşamasında bu yöntemler içerisinde özellikle uzman incelemesinin seçilmesinin nedeni, gözden kaçırılacak hataların uzman gözüyle değerlendirilmesi ve araştırmada geçerliliği düşürmesi muhtemel öznelliğin ortadan kaldırılmasıdır.

Yıldırım ve Şimşek (2016, s. 83-366), Araştırma sonuçlarının inandırıcılığı açısından önemli olmakla birlikte, güvenilirlik konusunun nitel araştırma için farklı bir anlamı vardır. Her şeyden önce nicel araştırma için geçerli olan güvenilirlikle ilgili bazı etkenler, nitel araştırma için söz konusu değildir. Örneğin, nitel araştırmanın temel özelliklerinden biri

olan algıların önemi ve doğal ortama duyarlık, güvenilirlik konusunda bazı sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Nitel araştırmaya temel oluşturulan ilkelere birisi, gerçeklerin bireylere ve içinde bulunulan ortama göre sürekli bir değişme içinde olduğu ve araştırmanın benzer gruplarda tekrarlanmasıyla aynı sonuçlara ulaşmayı mümkün kılmadığını en başta kabul etmektir(dış güvenilirlik yani tekrar edilebilirlik). İnsan davranışı hiçbir zaman durağan değildir; sürekli değişen ve karmaşık bir özelliği vardır. Bu nedenle kullanılan yöntem ne olursa olsun sosyal olaylarla ilgili bir araştırmanın aynen tekrarı mümkün değildir. Görüldüğü gibi dış güvenilirlikle ilgili ilkeler nitel araştırmanın temel ilkeleriyle çelişmekte ve bu nedenle dış güvenilirlik nitel araştırma için farklı bir anlam kazanmaktadır.

Nitel araştırmaya yöneltilen en önemli eleştirilerden birisi de özellikle güvenilirlik konusunda nicel araştırmalarda olduğu gibi yaygın olarak kullanılan tanımların yöntemlerin ve testlerin olmayışıdır. Nitel araştırmalarda sayısal verilerin yerine olay ve olguların niteliği ön plana çıkmaktadır. Bu da araştırmada çeşitli zorlukları beraberinde getirmektedir.

Araştırmada nitel araştırma yöntemi seçmiş olmak dış güvenilirliğin sağlanması konusunda dezavantajlı gibi görülmektedir ancak bunu lehimize çevirmekte bizim elimizde olan bir durumdur. Yapılacak araştırmanın diğer araştırmalarla tutarlı olması oldukça güçtür. Bu güçlüğü yenmek için ise yapılacak olan şey öncelikle araştırmada izlenen yolu detaylı bir şekilde rapor etmekle mümkün olabilecektir. Bu şekilde önyargılarımızın ve kendi varsayımlarımızın sonuçları etkilemediği açık bir şekilde görülecektir. Bu sayede okuyucuya güven verebilir ve sonuçların inandırıcılığı artırılabilir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplama aracı olarak görüşme yöntemi belirlenmiştir ve standartlaştırılmış açık uçlu görüşme yöntemi kullanılarak hazırlanan görüşme formu kullanılmıştır. Yine konuyla ilgili daha önce yapılmış çalışmalara yönelik arşiv araştırması önemli veri toplama araçlarımız içerisinde yer almaktadır.

3.4.1. Standartlaştırılmış açık uçlu görüşme

Standartlaştırılmış açık uçlu görüşmede sorular dikkatlice ve belirli bir sıraya göre hazırlanmıştır. Bu görüşme yöntemi ile diğer görüşme yöntemlerine nazaran görüşmeci öznelliğini ve yanlılığı azaltılmıştır. Alan eğitiminde uzman 3 eğitimcinin görüşü alınarak hazırlanan görüşme formunda coğrafya öğretmenlerine 11 adet soru yöneltilmiş ve coğrafya öğretmenlerini coğrafi becerilere yönelik görüşlerinin nasıl olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır.

3.5. Verilerin Toplanması

Araştırmanın kavramsal çerçevesinin oluşturulabilmesi için problemlerin çözümüne yönelik literatür taraması yapılmıştır. Bu amaçla kitap, dergi, yayınlanmış makaleler, raporlar, tezlere erişim sağlanmıştır. Veri toplama araçlarının hazırlanması ile kapsam geçerlik kontrolleri tamamlanmıştır. Ankara ilinde 11 öğretmenle görüşme sağlanmıştır. Önceden görüşme formunda belirlenen sorular bir düzen dâhilinde görüşmeciye sorularak veriler elde edilmiştir.

Araştırmanın veri toplama sürecinde veri kaybını önlemek amacıyla ses kayıt cihazı kullanılmıştır.

- Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçları için uzman görüşleri alınmıştır.
- Araştırma bulguları doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.
- Araştırmanın amacına yönelik bir nitel araştırma deseni kullanılmıştır.
- Araştırma desenine uygun veri toplama araçları tercih edilmiştir.
- Çalışma grubu seçiminin araştırmanın amacına uygun olmasına dikkat edilmiştir.
- Çalışma grubunun özellikleri detaylı olarak betimlenmiştir.
- Veri toplama ve analiz süreci detaylı olarak betimlenmiştir.

3.6. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırmada verilerin çözümlemesi ve yorumlanmasında betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu verilerin önemli bir kısmını, görüşme yöntemi sonucu sorulan sorulara coğrafya öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar oluşturmuştur. Benzer araştırmalara yönelik yapılan kütüphane araştırması diğer verilerin ana kaynağı olmuştur.

Betimsel analizle görüşme yapılan bireylerden elde edilen bulgular değerlendirilmiştir, içerik analizi yoluyla veriler tanımlanmıştır; birbirine benzediği ve birbiri ile ilişkisi olduğu tespit edilen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek yorumlanmıştır.

Creswell ve Miller'dan (2000), aktaran Baltacı (2017), Tarihsel olarak nitel araştırmaya, doğal olguları belirleme uğraşından hareketle 'doğal araştırma', probleme ilişkin araştırmacının öznel görüşlerini barındırması sebebiyle 'yorumlayıcı araştırma' ve bir konuyu belirli bir sosyal ortam içinde derinlemesine incelemesinden dolayı 'alan araştırması' gibi farklı isimler verilmiştir.

Lincoln ve Denzin'den (1994), aktaran Baltacı (2017), Nitel araştırma, incelediği probleme ilişkin sorgulayıcı, yorumlayıcı ve problemin doğal ortamındaki biçimini anlama uğraşı içinde olan bir yöntemdir.

Baltacı (2017), Bir problemin çözümüne ilişkin gözlem, görüşme ve metin analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerini kullanan nitel araştırma, daha önceden bilinen veya fark edilmemiş problemlerin algılanması, probleme ilişkin doğal olguların gerçekçi bir şekilde ele alınmasına yönelik öznel-yorumlayıcı bir süreci ifade etmektedir.

Yıldırım ve Şimşek (2016, s. 83-366), Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularını ortaya koyduğu temalara göre düzenleyebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan anlatılarak sık sık yer verilir. Bu tür analizler amaç, elde edilen bulgular

düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlenmeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır. Ortaya çıkan temaların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve ileriye yönelik tahminlerde bulunması da, araştırmacının yapacağı yorumların boyutları arasında yer alabilir.

Betimsel analiz dört aşamadan oluşur:

1. Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma
2. Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi
3. Bulguların tanımlanması
4. Bulguların yorumlanması

Öncelikle betimsel analizde yapılması gereken bir genel çerçeve oluşturmak daha sonra verileri bu çerçeve içerisinde işlemek, işlenen verilerin tanımlanması ve son olarak yorumlanmasıdır. Yukarıda verilen maddeler ışığında betimsel analiz gerçekleştirilir ve bir sonuca ulaşılır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Coğrafya öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda coğrafya dersi öğretim programında yer alan coğrafi becerilere yönelik öğretmen görüşlerinin nasıl olduğunun ortaya konulmaya çalışıldığı bu çalışmada, yarı yapılandırılmış araştırma yöntemi uygulanmıştır. Yapılan mülakatta öğretmenlere ilk olarak hizmet içi eğitim alıp almadıkları, almışlar ise burada coğrafi becerilere değinilip değinilmediği, beceri kavramını nasıl açıkladıkları, coğrafi beceri kavramını nasıl açıkladıklarına yönelik sorular yöneltmiştir.

4.1. 2018 Yılında 9. Sınıflarda Uygulanmaya Başlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programını İncelenmesine Yönelik Bulgular

Yapılan mülakat sonucu coğrafya öğretmenlerinin büyük bir kısmı coğrafya dersi öğretim programını incelediklerini ifade etmişlerdir.

K.1. “Evet.”

K.2. “İnceledim.”

K.3. “Evet.”

K.4. “Yani çok ayrıntılı incelemedim ama bir değişiklik olduğuna ve neler değiştiğine şöyle bir baktım.”

K.5. “Büyük oranda inceledim.”

K.6. “Evet inceledim.”

K.7. “İnceledim. İç ve dış kuvvetlerin 10. Sınıfa alındığını biliyorum. Genel olarak birkaç başlık eklendiğini tarihteki coğrafyacılara, cbs sistemleri gibi başlıklar eklendiğini biliyorum.”

K.7. kodlu katılımcı dışında diğer katılımcıların coğrafya öğretim programını incelediklerini belirtmelerine rağmen, programda ne gibi değişiklikler yapıldığını belirtmedikleri görülmüştür. Öğretim programının öğrencilere tam anlamıyla yansıtılması öğretmenlerin öğretim programına ne kadar hâkim olduklarıyla ilgilidir. Katılımcıların programı incelediklerini ifade etmelerine rağmen inceledim kısmının altını doldurmadıkları görülmüştür.

K.8. “İnceledim.”

K.9. “Evet.”

K.10. “Evet.”

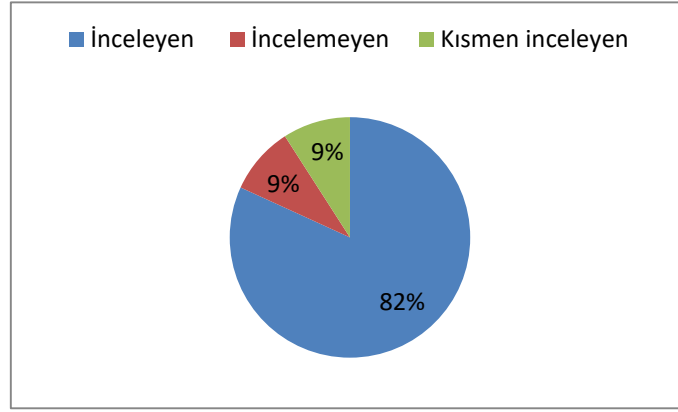
K.11. “Evet.”

Tablo 2

Coğrafya öğretim programının incelenme durumu

	Frekans (f)	Yüzde(%)
İnceledim	9	82
İncelemedim	1	9
Kısmen inceledim	1	9

Tablo 2 incelendiğinde 9 katılımcı coğrafya dersi öğretim programını incelediklerini ifade ettikleri görülmüştür. İncelemediklerini ifade eden katılımcı sayısının 1 olduğu görülmüştür. Kısmen incelediğini belirten katılımcı sayısının 1 olduğu görülmektedir.



Şekil 1: Coğrafya öğretim programının incelenme durumunun yüzdelik dağılım grafiği

Şekil 1 bakıldığında inceleyenlerin oranı %82, incelemeyen ve kısmen inceleyenlerin oranının ise %9 olduğu görülmektedir. Bu sonuçları ışığında katılımcıların çoğunluğunun coğrafya dersi öğretim programını incelediklerini ifade ettikleri görülmüştür. Ancak araştırmanın geneline bakıldığında öğretmenlerin çoğunluğunun coğrafi becerileri tam olarak söyleyemedikleri, bu başlık altındaki bulgunun havada kaldığı anlaşılmaktadır. Coğrafya öğretmenlerinin programa hâkim olması çok önemlidir. Çünkü öğretmenlerin derslerini nasıl işleyecekleri, coğrafi becerilerin neler olduğu, hangi kazanımın hangi beceriyi kazandıracak, hangi öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılacağı coğrafya öğretim programında öğretmenlere yol gösterici olarak verilmektedir. Coğrafya öğretmenlerine programın iyi anlatılması ve öğretmenlerin coğrafya öğretim programını özümsemeleri gerekmektedir. Ancak bu şekilde tam ve etkili bir coğrafya eğitimi verilebileceği söylenebilir. Coğrafya öğretmenlerine program hakkında bilgilendirmenin yapılacağı ilk aşamayı ise hizmet içi eğitimler oluşturmaktadır. 4.2. bulgular kısmında ise bu konu üzerinde durulmaktadır.

4.2. Bu Programla İlgili Herhangi Bir Hizmet İçi Eğitim Alınıp Alınmadığına, Alındı ise Burada Coğrafi Becerilere Değinilip Değinilmediğine İlişkin Bulgular

Taymaz (1981)'dan aktaran Altınışık (1996), Hizmet içi eğitimi, "özel ve tüzel kişilere ait iş yerlerinde, belirli bir maaş ya da ücret karşılığında işe alınmış ve çalışmakta olan

bireylere görevleri ile ilgili gerekli bilgi, beceri ve davranışların kazandırılmasını sağlamak üzere yapılan eğitim diye tanımlamıştır.

Harris ve Bessent'den (1969) aktaran Altınışık (1996), Hizmet içi eğitim; öğretmenlerin öğretim becerilerinin geliştirilmesiyle ilgili planlı etkinlikler olarak tanımlamışlardır.

Eğitimde durağanlık yoktur, sürekli dünya üzerinde yeni gelişmeler olmaktadır. Buna bağlı olarak eğitim sistemi de yeni gelişen teknolojik, ekonomik ve sosyal değişmelere ayak uydurmak zorundadır. Eğitim durağan bir süreç değildir, bu bağlamda yapılan değişikliklerin öğrencilere tam anlamıyla yansıtılabilmesi öğretmenlerin bu değişimlerle ilgili bilgilendirilmesine bağlıdır. Bunun da en iyi yapılacağı yer hizmet içi eğitimlerdir. Burada MEB'e büyük sorumluluklar düşmektedir. Yapılan mülakatta K.3. kodlu katılımcı dışında diğer katılımcılar hizmet içi eğitim almadıklarını ifade etmişlerdir. K.2., K.3. , K.8., K.9. , K.10. , K.11 , kodlu katılımcılar coğrafi becerilerle ilgilide bir hizmet içi eğitim almadıklarını belirtmişlerdir.

K.1. *"Hayır almadım."*

K.2. *"Hayır. Coğrafi becerilerle ilgili bir seminer ya da eğitim almadım."*

K.3. *"Evet aldım. Bahçelievler de bir ilkokulda aldım. Müfredat anlatıldı içerikle ilgili genel bilgilendirme yapıldı. Coğrafi beceriler çok ayrıntılı değinilmedi ve doyurucu değildi."*

K.4. kodlu katılımcı 2018 coğrafya dersi öğretim programı dışında, daha önce yapılan değişikliklerle de ilgili bir hizmet içi eğitim almadığını vurgulamıştır.

K.4. *"Hayır. Bu programla ilgili hiçbir hizmet içi eğitim almadım. Bu konuya ekliye bileceğim bir şey olabilir mi? Sadece bu program değil bundan önceki programlarda da almadık. En büyük değişimlerden biri olan 2005 bir reform gibiydi. Yaz döneminde getirildi, eylül ayında okula başladığımızda çok büyük sıkıntılarla başladık. Bir tane öğretim programı kitabı elimize geçebildi. Ancak onunla bir şey yapabildik. Sonra bunları öğrendik anladık oturdu. Aynı şey 2017 de oldu, sene başında Çankaya ilçe zümre*

öğretmenlerine bir seminer verildi ama hizmet içi kapsamında değildi. Tamamen becerilerle ilgisi yoktu.”

K.5. *“Hayır almadım.”*

K.6. *“Yok almadım.”*

K.7. *“Almadım.”*

K.8. kodlu katılımcıya coğrafi becerilerle ilgili bir hizmet içi eğitim alıp almadığı sorulmuştur. Bu konuyla ilgilide herhangi bir hizmet içi eğitim almadığı ifade etmiştir.

K.8. *“Hizmet içi eğitime tabi tutulmadım.”*

K.9. kodlu katılımcı 2018 den önce hizmet içi eğitim aldığını söylemiştir ancak burada coğrafi becerilere değinilmediğini ifade etmiştir.

K.9. *“2018 den önce aldım. Eklenen ve çıkarılan yerler oldu sene basında ilden gelen bir yetkili bizlere bir saati aşmayan bir sunum yaptı. Yeterli bir hizmet içi eğitim aldığımızı soruyorsanız hayır. Genel beceriler ile ilgili konuşuldu.”*

K.10. kodlu katılımcıya coğrafi becerilerle ilgili bir hizmet içi eğitim alıp almadığı sorulmuştur. Bu konuyla ilgilide herhangi bir hizmet içi eğitim almadığını ifade etmiştir.

K.10. *“Hizmet içi eğitim almadım.”*

K.11.kodlu katılımcıya coğrafi becerilerle ilgili bir hizmet içi eğitim alıp almadığı sorulmuştur. Bu konuyla ilgilide herhangi bir hizmet içi eğitim almadığını ifade etmiştir.

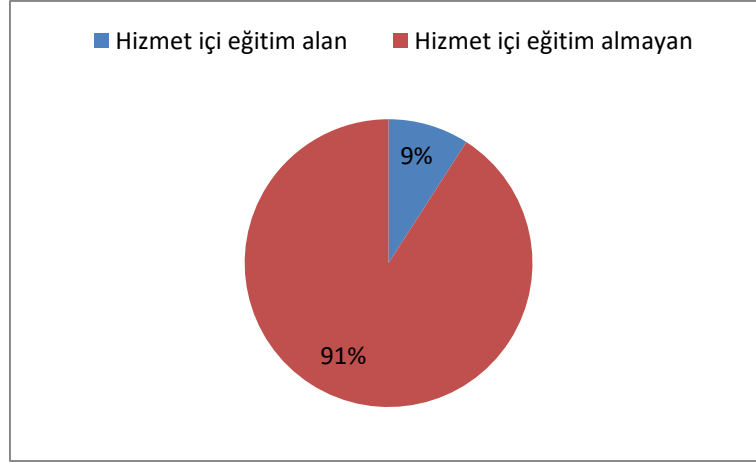
K.11. *“Hayır.”*

Tablo 3

Katılımcıların hizmet içi eğitim alma durumları

	Frekans (f)	Yüzde(%)
Hizmet içi eğitim almayan	10	91
Hizmet içi eğitim alan	1	9

Tablo 3 göre katılımcıların 10 tanesi hizmet içi eğitim almadıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Hizmet içi eğitim aldığını söyleyen katılımcı sayısının ise 1 olduğu görülmektedir.



Şekil 2: Hizmet içi eğitim alan ve almayanların yüzdelik dağılım grafiği

Şekil 2 incelendiğinde katılımcıların %91' birinin hizmet içi eğitim almadıkları, %9'nun ise hizmet içi eğitim aldığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun hizmet içi eğitim almadıkları görülmektedir. Aynı zamanda programa yeni eklenen coğrafi becerilerle ilgili öğretmenlere herhangi bir bilgilendirmenin yapılmadığı da görülmüştür. Yeni bir eğitim sistemine geçildiği düşünüldüğünde bu konuyla ilgili öğretmenlere herhangi bir bilgilendirmenin yapılmaması önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. 2005 yılında yeni bir eğitim sistemine geçilmesinin sadece programda yapılan değişikliklerle olması mümkün değildir. Coğrafya dersinin işlenişinde öğretmenlerin yön oku coğrafya öğretim programlarıdır. İlk elden programı uygulayacak öğretmenlerin bu program değişikliğinden haberdar edilmemesi, hatta ve hatta bu programda yapılan değişikliklerin öğretmenlere hizmet içi eğitimlerle anlatılmaması eğitim sisteminde büyük bir kopukluğun olduğunu göstermektedir. Bu koordine eksikliği programın tam anlamıyla yansıtılmasını da zorlaştırmaktadır. Bu şekliyle coğrafya dersi öğretim programına hâkim olmayan coğrafya öğretmenlerinden istenilen verimin alınması da oldukça güç olacaktır. MEB tarafından bu öğretmenlere yeteri kadar hizmet içi eğitim verildiğinde söylenemez. Programlar değiştirilebilir, en modern eğitim anlayışı programa yansıtılabilir, yeterli zaman da verilebilir, fiziksel bütün

ortamlar en iyi şekilde hazırlanabilir ancak iyi öğretmenler, bu eğitim programını özümsemiş öğretmenler olmadan yapılan değişiklikler istenilen etkiyi oluşturamaz.

Öğretmenlerin mesleki gelişiminde ve kendisini geliştiren olaylar karşısında güncellemesinde ana araç hizmet içi eğitimlerdir. Öztürk ve Eroğlu (2013), yapmış oldukları araştırmada geleneksel anlamda; seminer, konferans ve çalıştay formatında kısa süreliğine geliştirilen hizmet içi eğitimlerin öğretmen değişimlerini yeterince desteklemediği görüşü ortaya konmuşken araştırma yapılan öğretmenlerin durumunun ne kadar vahim olduğu anlaşılmaktadır. Bundan dolayı hizmet içi eğitimlerin MEB tarafından oluşturulacak komisyonlarla okulda birebir öğretmenlerle temasa geçilerek verilmesi öğretmen gelişimi açısından büyük fayda sağlayacaktır.

4.3. Coğrafya Öğretmenlerinin Beceri Kavramını Tanımlamalarına Yönelik Bulgular

Kavramsal çerçeve başlığı altında da tanımladığımız üzere beceri kavramı öğretim hayatı boyunca öğrencilerde kazandırılması düşünülen kabiliyetler olarak ifade edilebilir. TDK'nin yapmış olduğu tanım üzerinden gidecek olursak beceriyi uygun eğitim öğretim ortamlarının sağlandığı yerlerde öğrencilerin öğrendikleri üzerinden düşünsel ve davranışsal bir çabaya girerek bir işi ustalıkla yapabilir duruma gelmesi olarak düşünebiliriz. Beceri aslında öğrencinin pratikte öğrendikleri bilgileri gerçek hayatta ustalıkla uygulayabilir duruma gelmeleri olarak da ifade edilebilir.

Yapılan mülakatta üç öğretmen beceriyi öğrencilerin öğrendikleri bilgileri günlük hayatta kullanabilme yetisi olarak ifade ettiği görülmüştür.

K.1. *“Bilgilerin somutlaştırılması yaşama dökülmesi. Teorik anlamda öğreniyor ama bunu gerçek hayata yansıtması gereklidir.”*

K.10. *“Öğrencinin vermek istediğimiz konuyu anlayıp aslında içselleştirmesi hayatında da bunu kullanır hale gelmesidir.”*

K.11. *“İnsanların bilgilerini günlük hayatlarında kullanma kullanma yetisidir diye tanımlayabilirim.”*

K.4. Kodlu katılımcı ise “beceri kavramını öğrendikleri bilgiyi uygulaya bilme yetisidir” olarak ifade ettiği görülmüştür.

K.4. “*Beceri bana göre insanın öğrendiğini uygulamaya geçirebilme yetisidir diye düşünüyorum.*”

K.8. kodlu katılımcı TDK’nin yapmış olduğu “*elinden iş gelme durumu, ustalık, maharet.*”

Tanımına yakın bir kavramla beceri tanımı yaptığı görülmüştür. Burada katılımcı beceriyi uzmanlaşma olarak ifade etmiştir.

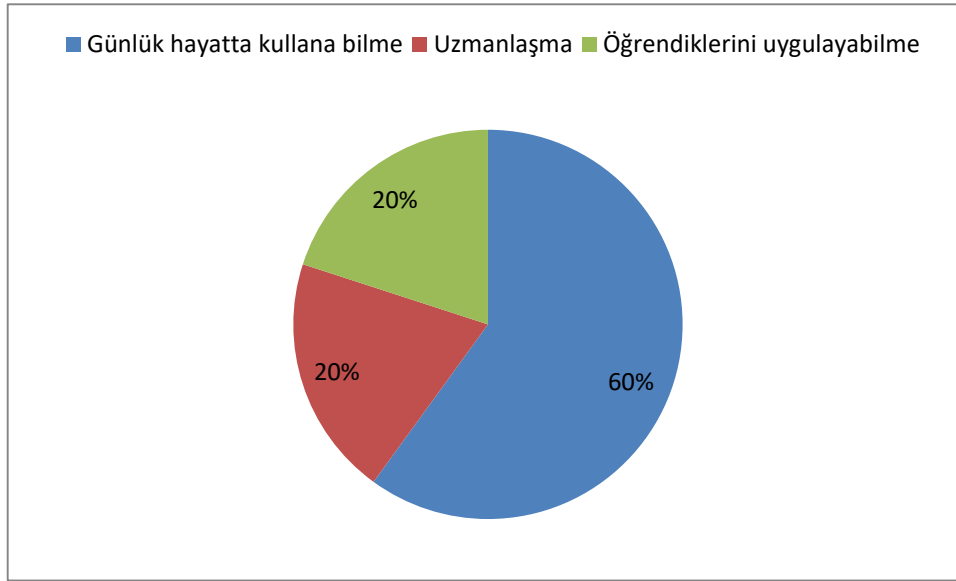
K.8. “*Uzmanlaşma diye tanımlarım.*”

Tablo 4

Katılımcılara göre beceri kavramının tanımı

	Frekans (f)	Yüzde(%)
Günlük hayatta kullanabilme	3	60
Uzmanlaşma	1	20
Öğrendiklerini uygulayabilme	1	20

Tablo 4 göre 3 katılımcının beceri kavramını öğrenilen bilgileri günlük hayatta kullanabilme olarak ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcıların 1 tanesi ise beceri kavramını uzmanlaşma olarak ifade ettiği görülmektedir. Katılımcılardan 1 tanesinin ise beceri kavramını öğrendiklerini uygulaya bilme olarak ifade ettikleri görülmektedir.



Şekil 3: Beceri kavramının tanımının yüzdelik dağılım grafiği

Şekil 3'e bakıldığında katılımcıların %60 beceri kavramını öğrendikleri bilgileri günlük hayatta kullanabilme olarak tanımladıkları görülmektedir. Katılımcıların % 20 beceri kavramını uzmanlaşma olarak tanımladıkları görülmektedir. Katılımcıların % 20 ise beceri kavramını öğrendiklerini uygulayabilme yetisi olarak tanımladıkları görülmektedir.

Bu bulgular ışığında ulaşılan sonuçlarda araştırmaya katılan on bir öğretmenden sadece beş tanesinin beceri tanımına yakın tanımlar yapması, yüzdeye vurulduğunda öğretmenlerin yüzde elliden fazla bir kesiminin beceri tanımını tam olarak ifade edemedikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin beceri tanımını yapamamış olmalarından yola çıkacak olursak öğrencilere beceri temelli bir öğretim programını nasıl yansıtacaklardır. Bu bulgulardan yola çıkarak hizmet içi eğitimlerin ne derece önemli olduğu hususu bir kez daha gözler önüne serilmektedir. Beceri kavramının öğretmenler tarafından özümsememiş olması öğretmen yeterliliklerinde de eksiklik olduğunu göstermektedir. 4.11 başlığı altında ulaşılan bulgular öğretmenlerin becerilere yeteri düzeyde sahip olmadığını göstermektedir. Üniversitelerde coğrafi becerilerin kazandırılmasına yönelik derslerin verilmesi, daha sonraki aşamada öğretmenlere programın içeriği hakkında hizmet içi eğitimlerin verilmesi bu eksikliklerin giderilmesine önemli rol üstlenecektir.

4.4. Coğrafya Öğretmenlerinin Coğrafi Beceri Kavramının Tanımını ve Coğrafya Dersi Öğretim Programında Yer Alan Coğrafi Becerileri Bilip Bilmediklerine Yönelik Bulgular

Kavramsal çerçeve başlığı altında tanımladığımız üzere coğrafi beceri kavramı öğrencilerin coğrafi bilince sahip olmak için gerekli temel araç ve teknikleri kullanmayı öğrenmesi ve bu sayede coğrafi farklılıkları, örgütlenmeleri ve mekânsal algıları gözlemleyebilmeleridir. Burada katılımcıların beş tanesinin literatürde yer alan coğrafi beceri tanımına yakın bir tanım yaptıkları görülmüştür.

Yapılan mülakatta öğretmenlerin beş tanesi coğrafi beceriyi öğrencilerin derste öğrendikleri bilgileri gerçek hayatta kullanabilme durumu olarak ifade etmişlerdir.

K.1. *“Coğrafi becerileri örneklendirirsek kırsalda bir lise düşünelim. Sonuçta kırsalda bir yer olduğu için tarımla uğraşan çiftçi aile çocukları tabii ki olur. Sonuçta bizde tarımla ilgili derste bazı ilişkilerden bahsedeceğimiz için örneğin iklim elemanlarının tarımı, üretimi nasıl etkileyeceğini söyleyeceğimiz için ister istemez çiftçi ailenin çocuğunun kafasında da iklim ile tarım arasında bir ilişki oluşmuş olur. Buda bir nevi bizim tarımla ilgili anlattığımız bilgileri gerçek hayatta görmesi ve bir beceri oluşturmaya demektir.”*

K.3. *“Benim için çok önemli çünkü dünyayı anlamalarını sağlıyor. Bizim öğrettiğimiz bilgileri haritayı kullanarak hayata geçiriyorlar beceri budur. Bilgi transferi yapabiliyor mu? Yorum yapabiliyor mu? ”*

K.4. *“Bir öğrenci eğer harita uygulamasında öğrendiğini haritada kendisi kullanabiliyorsa, yaşayabiliyorsa bu bir beceridir. Kitapta gördüğünü doğada gördüğünde bununla ilgili yorum yapabiliyorsa bu bir beceridir.”*

K.5. *“Alınan bilgiyi yaşama aktarabilmek. Yakın çevremizden başlayarak ülkemizi ve dünyayı tanımak ve bunu bir yaşam biçimi haline getirmek.”*

K.11. *“Bizim derste öğrencilere öğrettiğimiz bilgileri günlük hayatta nasıl kullandığıdır. Bir de günlük hayatta uygulayabiliyor mu? Uygulayamıyor mu? ”*

Yapılan mülakatta üç öğretmen coğrafi beceriyi coğrafi bilgileri yorumlayabilme olarak ifade etmişlerdir.

K.2. *“Grafiklerden çok korkuyor çocuklar onlara bir grafik yaptırmak soruda verilen grafikten hangi çıkarımlara ulaşabileceğini görebilmesi, yorumlamayabilmesidir. Haritayı algılarken neden sonuç ilişkisini görebilmesidir.”*

K.3. *“Benim için çok önemli çünkü dünyayı anlamalarını sağlıyor. Bizim öğrettiğimiz bilgileri haritayı kullanarak hayata geçiriyorlar beceri budur. Bilgi transferi yapabiliyor mu? Yorum yapabiliyor mu? ”*

K.6. *“Örneğin harita bilgisini öğrenen bir öğrencinin planı haritayı rahatlıkla kullanabilmesi, küreyi anlayabilmesi coğrafyada öğrendiği bilgilerle çevre sorunlarının farkına varması çevrede yaşanan birtakım küresel ısınma gibi ozon tabakasının delinmesi gibi konularda yorum yapabilmesi bu konularda çevreci bir kimlik kazanmasını düşündüm.”*

K.7. kodlu katılımcı coğrafi beceriyi öğrencinin doğayı tanıması olarak belirtmiştir.

K.7. *“Haritayı okumak, doğada kaldığımız zaman bir akarsu vadisini ya da bir gölü, bitkiyi en önemlisi tabi bitki bunları tanıyabilmek bence bir coğrafi beceridir.”*

K.8. kodlu katılımcı coğrafi beceri kavramını coğrafyada uzmanlaşmış kişi olarak ifade etmiştir.

K.8. *“Coğrafya beceri deyince de coğrafya da uzmanlaşmış kişi diye düşünebiliriz.”*

K.9. kodlu katılımcı coğrafi beceriyi doğa sevgisi olarak belirtmiştir.

K.9. *“İlk aklıma gelen çocuğun çevreyi doğayı sevmesi ve koruması benim becerim bu doğayı sevecek koruyacak zarar vermeyecek.”*

K.10. kodlu katılımcı ise coğrafi beceriyi öğrencilerin öğrendikleri bilgiler üzerinde neden sonuç ilgisi kurabilmesi olarak ifade etmiştir.

K.10. *“Yani şöyle söyleyeyim basınç anlatıyoruz, nem anlatıyoruz, yağış anlatıyoruz çocuk havaya baktığı zaman bugün yağmur yağacak, neler yapmam gerekiyor diye düşünmesi, bulutların gelişinden gidişinden tahminler yürütmesi bunları istiyorum. Öğrencinin o*

kıvamda olmasını istiyorum. Bu eğitimleri verirken de dersimi anlatırken de örneğin turizm anlatıyorum tozpembe değil ne güzelmiş taşı toprağı demek değil gidip fotoğrafını çekmek değil neden o kiliseyi bu kadar popüler yaptılar, çünkü Türkiye'nin turizmle kalkınması gerekiyordu. Dış borçlarımızı ödememiz için çocuğun o açıdan da bakmasını istiyorum o yönde eğitim vermeye de çalışıyorum.”

Tablo 5

Katılımcılara göre coğrafi beceri kavramının yorumu

	Frekans (f)	Yüzde(%)
Öğrendikleri bilgileri günlük hayatta kullanabilme	5	42
Coğrafi bilgileri yorumlayabilme	3	25
Doğa sevgisi	2	17
Coğrafyada uzmanlaşma	1	8
Neden sonuç ilişkisi kurabilme	1	8

Tablo 5 incelendiğinde 5 katılımcının coğrafi beceri kavramını öğrendiklerini günlük hayatta kullanabilme olarak ifade ettikleri görülmektedir. 3 katılımcı ise coğrafi beceri kavramını coğrafi bilgileri yorumlayabilme olarak ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcıların 2 tanesi doğa sevgisi, 1 tanesi ise coğrafyada uzmanlaşma olarak ifade ettikleri görülmektedir.



Şekil 4: Coğrafi becerinin tanımının yüzdelik dağılım grafiği

Şekil 4'e göre katılımcıların %42'si coğrafi beceriyi öğrendikleri bilgileri günlük hayatlarında kullanabilme yetisi olarak tanımladıkları görülmektedir. Katılımcıların %25'i coğrafi beceriyi coğrafi bilgileri yorumlayabilme yetisi olarak tanımladıkları görülmektedir. Katılımcıların % 17'si coğrafi beceriyi doğa sevgisi olarak görmektedirler. Katılımcıların %8'i coğrafyada uzmanlaşma %8'i ise neden sonuç ilişkisi kurabilme olarak tanımladıkları görülmektedir.

Yapılan mülakatta katılımcıların büyük çoğunluğu coğrafya dersi öğretim programında yer alan coğrafi becerilerin neler olduğu sorusuna tam olarak cevap veremedikleri görülmüştür. 4.1. araştırma bulgularında mülakata katılan öğretmenlerin tamamı coğrafya dersi öğretim programını incelediklerini ifade etmişlerdir. Ancak araştırmaya katılan öğretmenlerin programda yer alan coğrafi becerileri söyleyemedikleri görülmüştür. Yapılan mülakatta coğrafya öğretmenlerinin CDÖP yer alan coğrafi beceriler nelerdir? sorusuna verdikleri cevaplar aşağıda belirtilmiştir.

K.1. *“Müfredat dâhilinde işlenen konularla ilgili milli eğitim yönlendirme yapıyor. Kazanılması gereken beceriler gibi tabii ki o doğrultuda yazılan beceri neyse o şekilde öğrenciye elimizden geldiği kadarıyla öğretmeye çalışıyoruz.”*

K.2. *“Kazanımlar üzerinden daha çok bakıyoruz. Konularla eşleştiriyoruz. Yaşadığın yerin dünya üzerinde nerede yer aldığı bulunduğu coğrafyayı diğer ülkelerle fark edebilme, yerini haritadan çıkarımlar yapabilmek.”*

K.4. *“Sıkıştık soru zor yerden geldi. Net ve açık konuşuyorum bu çıkacak ortaya zaten tam bilmiyorum.”*

K.6. *“Coğrafi beceriler dediğim zaman örneğin koordinat sistemini öğrenme, uygulamaya bilme, saat hesaplamaları yapabilmektir. Haritada uzunluk, gerçek alan hesabı yapabilmek veya haritadaki alanı hesaplayabilme, yine eksen eğikliği bunun doğurduğu sonuçlar, mevsimleri algılayabilme anlaya bilme güneş sistemini ayı, gezegenleri uyduları bunları anlayabilme bunlarla ilgili bilimsel yayınları takip etme bu becerileri geliştirme ben bunları anlıyorum.”*

K.7. *“Daha basit açıdan baktık soruyu cevapladık ama daha akademik açıdan sordun soruyu galiba.”*

K.9. *“Yani ezbere söyleyeceğim bir şey değil.”*

K.11. *“Harita kullanımı diye başlayabiliriz, arazi kullanımı diyebiliriz genellikle bunun etrafında şekilleniyor.”*

Katılımcıların büyük çoğunluğunun coğrafya öğretim programında yer alan coğrafi becerileri bilmedikleri görülmektedir. Oysaki coğrafya öğretim programının temeli coğrafi becerilerin kazandırılmasına yöneliktir. Coğrafi becerilerin neler olduğuna yönelik katılımcıların vermiş oldukları cevaplar afakî, bilimsel temelden yoksun cevaplardan oluşmaktadır. Katılımcıların vermiş olduğu cevaplara bakıldığında coğrafya ile ilgili akıllarına o an ne gelmişse söyledikleri cümleleri coğrafi beceriler olarak tanımladıkları görülmektedir. Coğrafi becerilere hâkim olmayan coğrafya öğretmenlerinin bu becerileri öğrencilere aktarmaları pek de mümkün gözükmemektedir. Coğrafya derslerinde yer alan kuru coğrafi bilgilerin öğrencilere öğretilmesi ya da ezberletilmesi iyi bir coğrafya eğitimi verildiği anlamına gelmemektedir. Tüm dünyada bugün beceri temelli bir eğitim anlayışına geçilmiş durumdadır. Öğrenciler okullarından mezun olup gittiklerinde dahi günlük hayatlarında olsun, iş hayatlarında olsun coğrafi becerilere ihtiyaç duymaktadırlar. Bir iş yeri seçiminde, ev yeri seçiminde, tatile gidecekleri yol güzergâhının seçiminde, kamp yerinin seçiminde vb. doğru kararlar alabilmeleri coğrafi becerilere ne derece sahip olduklarına bağlıdır. Küreselleşen dünyaya ayak uydurabilmeleri, dünyada ve ülkesinde meydana gelen olayları daha iyi yorumlaya bilmeleri, sürdürülebilir ve sağlıklı bir çevre oluşturabilmeleri ve bu konularda stratejik düşünebilmeleri yine coğrafi becerilere ne düzeyde sahip olduklarına bağlıdır. Bu bağlamda düşünüldüğünde öğrencilerin coğrafi becerileri kazanmasında öğretim programının uygulayıcısı olan öğretmenlere büyük bir görev ve sorumluluk düşmektedir.

4.5. Öğretim Programındaki Coğrafi Becerilerin Kapsamı Hakkında Öğretmenlerin Ne Düşündükleri ve Yeterli Bulup Bulmadıkların Yönelik Bulgular

Coğrafi becerilerin kapsamının coğrafya dersi konularını karşılayıp karşılamadığı, coğrafi becerilerin kapsamını yeterli bulup bulmadıklarına yönelik bilgiler bu başlık altında verilmiştir. Coğrafya öğretim programında yer alan beceriler kazanımlarla eşleştirilmemiştir. Burada coğrafi becerilerin kapsamının coğrafya konularını karşılayıp karşılamadıkları coğrafya öğretmenlerinin dönütleriyle anlaşılmaya çalışılmıştır.

Yapılan mülakatta K.1. ve K.9. kodlu katılımcılar doğrudan coğrafi becerileri yeterli bulduklarını belirtmişlerdir. K.4. kodlu katılımcı program olarak yeterli olduğunu ancak teknik imkânlar, süre ve öğrenci hazır bulunuşluğunun bu becerilerin aktarılmasında ne kadar yeterli olduğunu sorgulamamız gerektiğini ifade etmiştir. K.8. kodlu katılımcı yeterli bulduğunu ancak teorikte bilgilerin öğretilemediğine bunun sonucunda uygulamada da sıkıntı olduğunu belirtmiştir. Bu durumun nedenin öğretim yöntemlerinden kaynaklandığını vurgulamıştır.

K.1. *“Yeterli buluyorum.”*

K.4. *“Program anlamında yeterli ama biz bunu uygulama anlamında ne kadar yeterliyiz. Öğrenciye ne kadar uygulatabiliyoruz süremiz ne kadar yetiyor teknik imkânlarımız ne kadar yetiyor öğrenci buna ne kadar açık ve ne kadar alıyor bu konuda endişeliyim.”*

K.8. *“Yeterli buluyorum ama problemler var tabii ki de coğrafyada biz belki teorikte öğretemiyoruz teorikte öğretemeyince pratikte de uygulayamıyor öğretim yöntemlerimizde sıkıntılar var.”*

K.9. *“Ben yeterli buluyorum.”*

Yapılan mülakatta öğretmenlerden üç tanesi coğrafi becerileri yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. K.3. kodlu katılımcı coğrafi becerilerden harita kullanma becerisinin eksik olduğunu söylemiştir. K.5. kodlu katılımcı yetersiz bulma nedeni olarak becerilerin soyut kalmasını ve öğrenciye becerilerin ulaştırılmadığını göstermiştir. K.11. kodlu katılımcı

coğrafi becerilerin somutlaştırıcı etkinliklere daha fazla yer verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

K.3. “Yeterli değil bence. Ben haritayı çok önemseydiğim için harita becerilerinin daha geliştirilmesi lazım diye düşünüyorum. Yaptım. Biz eğitim alırken Türkiye haritasını çizerdik. Dünyanın kıtalarını daha küçük önceki yaşlarda çizmeyi öğrenirdik şuan müfredatta bunlar yok ama biz vermek istiyoruz.”

K.5. “Bana göre yetersiz çünkü soyut kalıyor. Öğrenciye yeterince ulaşabildiğini düşünmüyorum.”

K.11. “Kapsamın çok yeterli bulamıyorum açıkçası daha da çeşitlendirilebilir. Daha fazla önem verilebilir. Öğrencilerin anlaması açısından daha somutlaştırıcı etkinlikler yapılabilir diye düşünüyorum açıkçası.”

K.7. kodlu katılımcı coğrafi becerilerde yapılan değişikliklere ve coğrafi becerilere çok hâkim olmadığını söylemiştir. Bu durumun nedeni olarak da sınava hazırlık şeklinde ders işleminin etkili olduğunu ifade etmiştir.

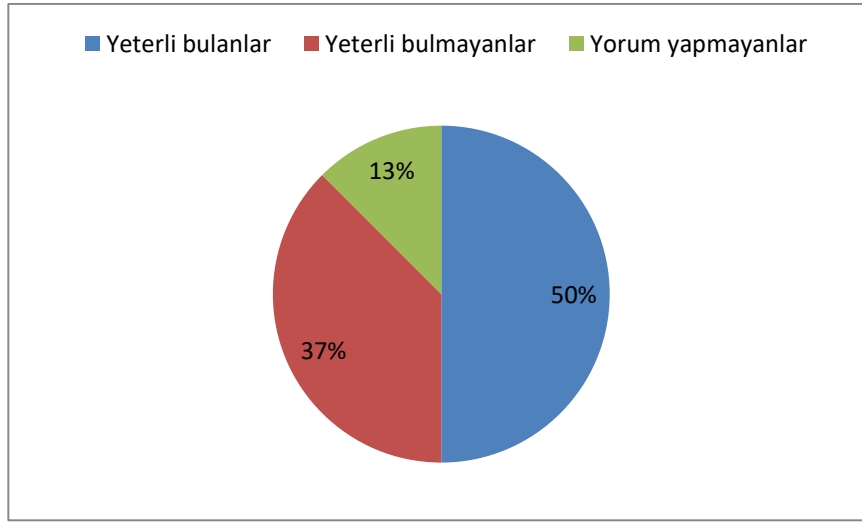
K.7. “Yeterli buluyor muyuz dediğim gibi çok kitapları inceleme fırsatı bulmadım. 9. 10. Sınıflara çok girmedim için sınava hazırlık bir iş yaptığımız için dershanecilik yaptığım için ben burada kitapları böyle alaşağı edip ne katmışlar arazi kullanımıyla ilgili ne eklemişler haritayı daha iyi nasıl okuyabiliriz hâkim değilim şimdi ne söylesem boş olur.”

Tablo 6

Coğrafi becerilerin yeterliliği ile ilgili öğretmen görüşleri

	Frekans (f)	Yüzde(%)
Yeterli bulanlar	4	50
Yeterli bulmayanlar	3	37
Yorum yapmayanlar	1	13

Tablo 6 değerlendirildiğinde coğrafi becerileri yeterli bulan öğretmen sayısının 4 olduğu görülmektedir. Yeterli bulmayan öğretmen sayısının 3 olduğu görülmektedir. Yorum yapmayan öğretmen sayısının 1 olduğu görülmektedir.



Şekil 5: coğrafi becerilerin yeterliliğiyle ilgili öğretmen görüşlerinin yüzdeler dağılım grafiği

Şekil 5 değerlendirildiğinde yüzdeler olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin %50'sinin coğrafi becerileri yeterli buldukları, %37'sini yeterli bulmadığı, %13 ise yorum yapmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Coğrafya dersi öğretim programının da değişen dünya düzenine ayak uydurabilmesi için güncellenmesi ve yenilikleri takip etmesi gerekliliği ortadadır. Coğrafi becerilerde de değişikliğe gidilmesi güncellenmesi hatta yeni beceriler getirilmesi olası bir durumdur. Katılımcıların Coğrafi becerilerin değiştirilmesi ya da güncellenmesi gerektiğini vurgulamasını olumlu bulmakla birlikte hangi becerilerin getirilmesi gerektiğinin ya da hangi beceriler ne açıdan kapsamının yeterli olmadığının açıkça belirtilmemesi söylenenlerin havada kalmasına neden olmaktadır. K.7. kodlu katılımcı okulda dershaneçilik mantığıyla ders işlendiği için coğrafi becerilere hâkim olmadığını ve bu becerileri derslerinde yansıtamadığını ifade etmektedir. Beceri temelli eğitimin en önemli problemlerinde birisi de öğrencilerin yarış atı gibi görülüp bu yönde eğitim verilmesidir. Beş şıklı çoktan seçmeli bir sınavda doğru cevabı veren öğrencini başarılı sayıldığı bir sistemde beceri temelli bir eğitim verilmesi zor gözükmektedir. Öncelikle eğitim sisteminin eğitim programlarıyla paralel bir seçme sistemine geçmesi gerekmektedir. K.1. ve K.9 kodlu katılımcılar coğrafi becerileri yeterli bulmadıkları ifade

etmişlerdir ancak neden yeterli bulmadıklarıyla alakalı hiçbir açıklama yapmamışlardır. Bu durumda söylemlerin havada kalmasına neden olmaktadır. Söylemde birçok şeyin yapılabileceği söylenebilir, pembe tablolar çizebilir ancak bu söylemleri mantık çerçevesinde bir temele oturtturmak gerekmektedir. Bu araştırmada ulaşılan bulguların genelinde öğretmenlerin değişim konusuna açık oldukları ancak neden ve niçin değişime ihtiyaç olduğu konusuna somut bir açıklama getiremedikleri görülmektedir.

K.1., K.4., K.8 ve K.9. kodlu katılımcılar coğrafi becerileri yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir. Ancak bu görüş coğrafya dersinin yeniliklere açık olduğu görüşüne ters düşmektedir. Coğrafya öğretim programı dünyada meydana gelen değişimler ve yenilikler sonucunda güncellenebilir ve becerilerde değişiklik yapılabilir. 2018 yılında yapılan yenilikte tamda bu tezi destekler niteliktedir. Bu konuda öğretmenlerin yeniliklere açık olması gerekmektedir. Öğretmenlerin geleneksel yöntemlerle yetiştirilmiş olması, hizmet içi eğitim programlarıyla coğrafya öğretim programının öğretmenlere yeteri düzeyde anlatılmaması önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum programda yer alan becerilerin istenilen düzeyde öğrencilere aktarılmasını güçleştirmektedir.

4.6. Coğrafya Öğretmenlerinin Yetkili Olmaları Durumunda Coğrafi Becerilerde Değişiklik Yapıp / Yapmayacaklarıyla İlgili Bulgular

Coğrafya durağan dogmatik bir ders değil, tam tersine günümüz koşullarına teknolojik gelişmelerine ayak uyduran gelişmeye açık bir derstir. Bundan dolayı programda yer alan coğrafi becerileri yeterli görmek ya da bu becerilerde hiçbir değişiklik yapılmasına gerek duymamak bilmin DNA'sına ters düşmek olacaktır. Coğrafi becerilerin geliştirilmesi ya da günümüz koşullarına uygun programa beceriler getirilmesi yani becerilerin güncelenmesi önemli hususlar içerisinde yer alır. Günümüz dünyasındaki gelişmeler çok hızlı bir şekilde gündelik yaşamımıza yansımaktadır. Coğrafya dersi öğretim programının da bu gelişmelere ayak uydurabilmesi için güncellenmesi gerekmektedir. İlgili araştırmalar kısmında Ünlü ve Yıldırım (2017) yaptıkları araştırmada belirttikleri gibi programlar

güncellenebilir ve yeniden dizayn edilebilir. Jeomekânsal teknolojilerin çeşitliliğinin ve kullanımının artması, mekansal değişiklikleride oldukça hızlı bir şekilde arttırmaktadır. Sürdürülebilir mekansal değişimlerin ortaya konması coğrafya eğitiminin önemli bir parçasıdır. Coğrafi becerilerin mekansal alanda kullanılması oldukça önemlidir. Mekansal düşünme becerisi mekanın doğru anlaşılması ve gelecek açısından doğru tasfir edilmesi için gerekli bir beceridir. Mekansal düşünme, coğrafya disiplinin temelinde yer alan birinci derecede öğrenilmesi gereken temel bir beceridir. Coğrafya bilgilerinin mekansal değişimlerde kullanılması mekansal düşünme becerisinin öğrenciler tarafından ne düzeyde kazanıldığıyla alakalıdır. Bu açıdan farklı perspektiflerle yeniden dizayn edilmiş becerilerle programda güncellemelere gidilmesi oldukça olağan bir durumdur.

Yapılan mülakatta yukarıda anlatılanlara paralel olarak öğretmenlerin yetkili olmaları durumunda coğrafi becerilerde değişiklik yapıp yapmamaları konusunda soru yöneltilmiştir. Coğrafi beceriler üzerinde değişiklik yapmaları durumunda ne gibi değişiklikler yapacakları öğrenilmeye çalışılmıştır. K.9. kodlu katılımcı dışında diğer katılımcıların coğrafi becerilerde değişiklik yapabileceklerini ifade etmişlerdir. Coğrafya öğretmenlerinin coğrafi becerilerin neler olduğuna yönelik soruda tam anlamıyla coğrafi becerileri söyleyemedikleri görülmüştür. Ancak coğrafi beceriler hakkında değişiklik yapıp / yapmamak istediklerine yönelik soruda büyük çoğunluğunun becerilerde değişiklik yapabileceklerini söylemesi, yapılan mülakatta verilen cevaplar arasında bir tezatlık olduğunu göstermektedir.

K.1. *“Değişiklik yapmayı isterdim. Olumlu anlamda geliştirmek isterdim. Örneğin farklı ülkelerde ki branşlarla ilgili örneklemeler alıp onun üzerine değişiklikler yapmak isterdim.”*

K.2. *“Arazi çalışmasını her okula şart koşardım.”*

K.4. *“Yapardım. Şunun için yapardım yani bir beceri değişikliği değil de beceri kazandırma sırası yapardım. Öncelik verirdim bunu da ilkokuldan başlayarak yapardım. Coğrafya önemli bir konu insan hayatının içinde, siz coğrafyanın içindesiniz coğrafyada*

sizin içinizde diyorum. Örneğin ilköğretime sadece gezi gözlem becerisini koyardım. Deney becerisini koyardım.”

K.5. “ Kesinlikle”

K.6. “Ben yetkili olsam şahsen yok olan dünyamızı, doğayı kurutulan gölleri, kirletlenen akarsuları, çevre sorunlarını daha çok öne çıkartırım.”

K.7. “Tabii ki hani yetkili olursak şu anki yetkililerden daha iyi coğrafya bildiğimiz için birkaç şey katmaya çalışırdık çevre kirliliği olsun, şehir planlaması olsun bunlardan birini yapmaya çalışırdık.”

K.9. “Hayır.”

K.10. “Anasınıfında vermeye başladım ve gerçekten daha detaylı kazanımlara hitap ederek beceriyi de bununla ilgili arttırırdım.”

K.11. “Değişiklik yapardım ekleyeceğim becerilerde olurdu illaki çünkü kapsamı yeterli bulmadığımı söyledim az öncede ama ne gibi değişiklikler yapardım şuan aklıma net bir şey gelmiyor açıkçası.”

K.2. Kodlu araştırmacı arazi çalışmasını bütün okullara şart koşacağını ifade etmiştir. Arazi çalışma becerisinin coğrafyada olmasa olmaz olduğu öğretmenler tarafından da hem fikir olunan konular arasında olduğu görülmektedir.

K.2. “Arazi çalışmasını her okula şart koşardım.”

K.10. ve K.4. kodlu katılımcılar coğrafi becerileri anasınıfından ve ilkokuldan itibaren verilebileceğini belirtmiştir. Bu görüşler Atatürk döneminde uygulanan coğrafya dersi öğretim programında, coğrafya dersinin üçüncü ve dördüncü sınıflarda ayrı bir bilim olarak okutulmasına paralellik gösteren bir görüş olduğu görülmektedir.

K.4. “Yapardım. Şunun için yapardım yani bir beceri değişikliği değil de beceri kazandırma sırası yapardım. Öncelik verirdim bunu da ilkokuldan başlayarak yapardım. Coğrafya önemli bir konu insan hayatının içinde, siz coğrafyanın içindesiniz coğrafyada sizin içinizde diyorum. Örneğin ilköğretime sadece gezi gözlem becerisini koyardım. Deney becerisini koyardım.”

K.10. “Anasınıfında vermeye başladım ve gerçekten daha detaylı kazanımlara hitap ederek beceriyi de bununla ilgili arttıırırdım.”

Yapılan mülakata K.7.kodlu katılımcı çevre kirliliği ve şehir planlamasına yönelik becerilerin eklenebileceğini ifade etmiştir. K.7. kodlu katılımcının şehir planlamasına yönelik coğrafi becerilerin programa konulabileceğine yönelik düşüncesi ile Ünlü ve Yıldırım (2017), yapmış oldukları araştırmada mekansal düşünme becerisinin programa konulabilceğine yönelik düşünceleriyle paralellik göstermektedir.

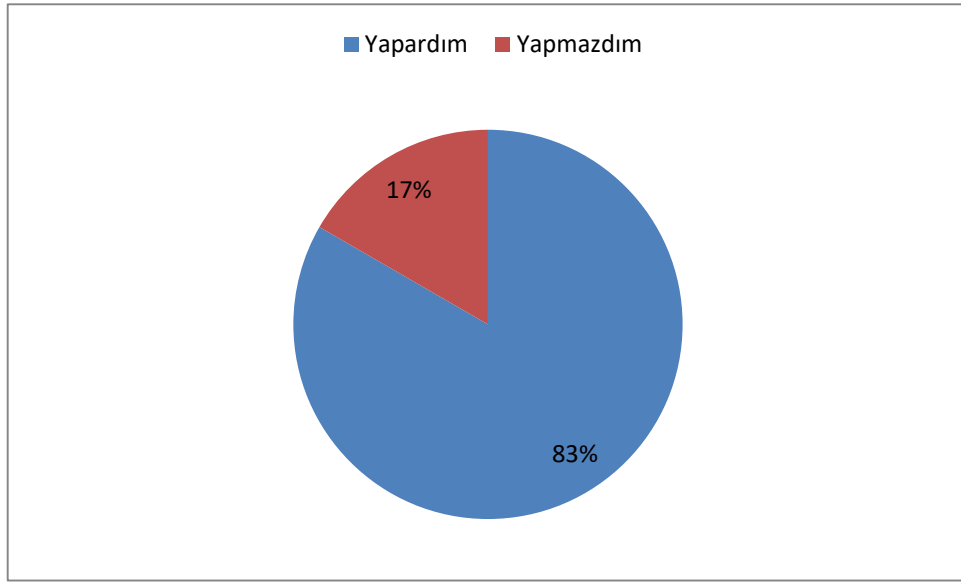
K.7. “Tabî ki hani yetkili olursak şu anki yetkililerden daha iyi coğrafya bildiğimiz için birkaç şey katmaya çalışırdık çevre kirliliği olsun, şehir planlaması olsun bunlardan birini yapmaya çalışırdık.”

Tablo 7

Katılımcıların coğrafi becerilerde değişiklik yapıp yapmama durumları

	Frekans (f)	Yüzde(%)
Yapardım	5	83
Yapmazdım	1	17

Tablo 7’ye bakıldığında katılımcıların 5 tanesinin coğrafi becerilerde değişiklik yapabileceklerini ifade ettikleri görülmektedir. 1 katılımcı ise coğrafi becerilerde değişiklik yapmayacağını ifade ettiği görülmektedir.



Şekil 6: Katılımcıların coğrafi becerilerde değişiklik yapıp yapmama durumunun yüzdelik grafiği

Şekil 6'ya bakıldığında katılımcıların %83'ü coğrafi becerilerde değişiklik yapacaklarını, %17'si ise değişiklik yapmayacaklarını ifade ettikleri görülmüştür.

K.1 kodlu katılımcı coğrafi becerilerin neler olduğuna yönelik bulgular başlığı altında coğrafi becerilerin hangileri olduğunu söyleyememesine rağmen, coğrafi becerilerde değişiklik yapmak ister miydiniz? Sorusuna evet cevabı verdiği görülmektedir. Ancak evet cevabının altı doldurulmamakta söylemler havada kalmaktadır. K.1.,K.2.,K.4.,K.5.,K.6.,K.7.,K.9, ve K.10. coğrafya öğretim programında yer alan becerileri 4.4. başlıklı bulgular kısmında söyleyemedikleri görülmüştür. Ancak aynı katılımcılar coğrafi becerilerde değişiklik yapar mıydınız? Sorusuna değişiklik yapabilecekleri cevabını verdikleri görülmektedir. Bu söylemleri tutarlı ve geçerli görmek mümkün değildir. Öğretmenlerin kendilerini coğrafi beceriler konusunda geliştirmeleri gerektiği anlaşılmaktadır.

Katılımcıların çoğunluğu coğrafi becerilerde değişiklik yapabileceğini söylemiştir ancak burada somut bir örnek ortaya koyamadıkları görülmüştür. Becerilerde değişiklik yapılabileceğinin söylenmesi programın güncellenmesi ve yenilenmesi açısından güzel bir

tespit ancak bunun bilimsel temellere oturtularak hangi yönde becerilerin getirilebileceğinin somut bir şekilde aktarılması gerekmektedir. Coğrafya öğretim programında yer alan coğrafi beceriler neler olduğu sorusunu tam anlamıyla cevap veremedikleri görülen katılımcıların coğrafi becerilerde değişiklik yapılabileceğine yönelik söylemleri samimi ve gerçekçi görmek mümkün gözükmemektedir.

4.7. Derslerinde Coğrafi Becerilerin Kazandırılmasında Coğrafya Öğretmenlerinin Neler Yaptıklarına İlişkin Bulgular

Dünyada eğitim sistemleri artık bilgiyi öğrenme odaklı olmaktan çıkmış, öğrendikleri bilgileri uygulayabilme kabiliyeti geliştirme odaklı bir hal almıştır. Bu durumda öğrencilerin coğrafi bilgileri biliyor olması iyi bir coğrafya eğitimi aldığı anlamına gelmez. Bilgi odaklı nitelsiz bir eğitimin yerine sorgulayan olayların nedenlerini ve sonuçlarını analiz edebilen bir eğitim anlayışının öğrencilere verilmesi gerekmektedir. Burada en önemli görev her kademede yer alan biz eğitimcilere düşmektedir. Bugün araba kullanmak isteyen bir kişinin kitaptan arabanın nasıl kullanılacağına yönelik tüm bilgileri öğrendiğinde onun iyi bir şoför olduğunu söyleyebilir miyiz? Sadece teorikte öğrendiği bilgilerle trafiğe çıkabilecek midir? Ancak trafikte uygulamalı olarak bilgileri uyguladığında iyi bir şoför olabilecektir. Buradan yola çıkacak olursak en iyi coğrafya öğretimi bilgi odaklı değil beceri odaklı coğrafya öğretimidir. İnsanlar doğayla iç içe olduğu sürece beşeri faaliyetlerinde ondan etkilenecek ve onu etkileyecektir. Bir ev alırken, yeni bir işyeri açarken, sanayi yeri seçerken, sürdürülebilir bir doğal kaynak kullanırken, sürdürülebilir bir şehirleşme yaparken, trafik sorununu çözerken vb. hayatının birçok alanında doğru kararlar verebilmesi coğrafi becerilere ne derece sahip olduğuna bağlı kalmaktadır. Coğrafya dersinde öğrendiği bilgileri günlük hayatında kullanabiliyorsa beceri haline getirebiliyorsa gerçek bir coğrafya eğitimi verildiği söylenebilir. Bu eğitimin verilebilmesi öğretmenlerin derslerinde konuları işlerken coğrafi becerileri göz önünde bulundurarak konuları işlemesine bağlıdır. Burada coğrafya öğretmenlerine derslerini

işlerken coğrafi becerilerin kazandırılması konusunda neler yaptıkları sorusu yöneltilmiştir. K.3. kodlu katılımcı coğrafi becerilerin kazandırılmasında konuları günlük hayatla ilişkilendirilerek anlattığını ifade etmiştir. Yukarıda bahsettiğimiz gibi coğrafi beceriler günlük hayatta birçok alanda öğrencilerin karşısına çıkmaktadır. *“Öğretim programında yer alan konuların aktarılmasında diğer disiplinlerle ve günlük hayatla ilişkilendirilmesine imkân sağlayan etkinlik ve çalışmalara yer verilmelidir.”*(MEB, 2017). Yapılan mülakatta katılımcının öğretim programının uygulanmasında dikkat edilecek hususlar başlığı altında verilen konuların günlük hayatla ilişkilendirilmesi gerekliliğine paralel bir ders işlediği görülmüştür.

K.3. *“Çocuklara haber kupürü getirtiyorum. Türkiye ve dünya coğrafyası haberleri örneğin şurada deprem haberi Türkiye’de ya da dünyada şurada deprem oldu bu depremi coğrafya ile ilişkilendir diyorum bu haberi getirdin ama coğrafya ile ne alakası var, coğrafya yapmayı öğretmeye çalışıyorum. Mesela bunu ben çok öneririm coğrafi haberlerin kullanılması günlük hayatta coğrafya öğrenme becerisi açısından çok önemli diye düşünüyorum.”*

Yapılan mülakatta K.2. K.8. K.10 ve K.11. kodlu katılımcılar konuları görsellerle zenginleştirerek anlattıklarını ve konularını somutlamaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

K.2. *“9. sınıfa derse girdiğimde kesinlikle dünyanın şekelinde bir portakala enlem ve boylamları çizdirerek arasındaki farkı gösteriyorum. Küre kesinlikle kullanıyorum. Atık malzemelerden bu izohipsleri gösterirken mutlaka kalın kâğıtlardan ya da köpüklerden renk basamaklarını gösteriyorum. Onun dışında harita bilgisine çok önem vermeye çalışıyoruz. Elle çizdirmiyoruz ama mesela bu bulunduğu yeri büyük ölçeklerle ya da küçük ölçeklerle googleartten mutlaka ilçesine köyüne kadar yani bu tip ödevler veriyoruz. Uygulama adına yapabilecekleri somut şeyleri ödev olarak veriyoruz.”*

K.8. *“Elimden geldiği kadar olayları somutlamaya çalışıyorum. Çok güzel bir proje tabi fatih projesi orada elimizden geldiği kadar görselleştirmeye çalışıyoruz. Dünyanın şekli*

hareketler yıllık hareketler bunlar öğrencinin kafasında tam oturmuyor soyut kalıyor fatih projesiyle ilgili bunları somutlaştırabiliriz.”

K.10. *“Görsel slâyt üzerinde çok fazla ders anlatıyoruz. Görsele çok fazla yer veriyoruz, somutlaştırıyoruz. Kendi hayatlarımızdan doğadan örnekler veriyoruz. Bu örnekleri kullanırken bakın bu diye mutlaka fotoğraflarını gösteriyoruz. Mümkün mertebede üç boyutlu materyallerle derse gitmeye çalışıyoruz.”*

K.11. *“Ben özellikle derslerime girerken harita kullanılmasına önem veriyorum görsellerle derslerimi desteklemeye çalışıyorum.”*

K.5. ve K.6. kodlu katılımcılar coğrafi becerilerin kazandırılmasında derslerinde arazi çalışmasına yönelik uygulamalar yaptıklarını ifade etmişlerdir.

K.5. *“İmkânlar ölçüsünde fazla bir şey yapabildiğimiz söylenemez en azından coğrafyayı bir laboratuvar ortamı olarak değerlendirmek öğrencilerle arazi çalışması içerisinde araziye tanıma bağlamında birtakım etkinliklerde bulunmak gerektiğini düşünüyorum ama mevcut eğitim sistemi içinde bunların hiçbirinin olanaklı olmadığını bilincindeyiz.”*

K.6. *“Okul bahçemiz var bahçeye çıkartıyorum. Bir ökse otunu yerinde görüyorlar bir yavşan otunu, sığırkuyruğunu bahçede görüyorlar kireç taşları var orada karstik yapıyı anlatıyorum. Bahçemiz bu anlamda zengin, bahçede hayvanlar var.”*

K.7. kodlu katılımcı sınava yönelik bir ders işlediğini coğrafi becerilere derslerinde çok fazla değinmediğini ifade etmiştir. Katılımcının vermiş olduğu cevap aslında birçok özel okulda sınav kazanma odaklı bir eğitim verildiğini bizlere göstermektedir. Bu durum çok fazla dile getirilmese de sınav odaklı bir öğretim, yeni öğretim programının tam olarak uygulanmasının önünde önemli bir problem durumu olarak karşımıza çıkmaktadır.

K.7. *“Açıkçası 9 ve 10. Sınıfa girmediğim için çok fazla bunlara değinmiyoruz. Çok sınavda ne çıkar ne yapmalıyız hangi soru çıkmıştır daha çok bunun üzerine 9. sınıfa girmiş olsaydım daha fazla bilgi vermiş olabilirdim. Şuanda çok bir şey yapmıyorum açıkçası en son ulaşım konusunu anlattım çıkmış sorular üzerinden bahsettim geçtim*

hayatımıza ne katabilir bunu şöyle öğrenmeliyiz gibi konuya değinmedim daha çok sınav odaklı konu anlattım.”

Tablo 8

Coğrafya öğretmenlerinin coğrafi becerilerin kazandırılmasında derslerinde yaptıkları uygulamalar

	Frekans (f)	Yüzde(%)
Görsellerle zenginleştirerek anlatan	4	57
Arazi çalışmasına yönelik uygulama yapan	2	29
Coğrafi becerilere değinmeyen	1	14

Tablo 8 incelendiğinde katılımcıların 4 tanesinin derslerinde coğrafi becerileri kazandırmada görsellerle dersi zenginleştirerek anlattığını ifade etikleri görülmektedir. Katılımcıların 2 tanesi derslerinde coğrafi becerileri kazandırırken arazi çalışmasına yönelik uygulamalara yer verdiğini ifade ettiği görülmektedir. Katılımcıların 1 tanesi ise derslerinde coğrafi becerilere yönelik çalışma yapmadığını ifade ettiği görülmektedir.



Şekil 7: Coğrafya öğretmenlerinin coğrafi becerilerin kazandırılmasında derslerinde yaptıkları uygulamaların yüzdelik grafiği

Şekil 7 incelendiğinde katılımcıların %57'si coğrafi becerileri derslerinde kazandırmak için görsellerle derslerini zenginleştirerek anlattıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcıların %29'u derslerinde coğrafi becerileri kazandırmak için arazi çalışmasına yönelik uygulamalara yer verdiklerini ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcıların %14'ü derslerinde coğrafi becerilerin kazandırılması yönünde bir uygulama yapmadıklarını söylemişlerdir.

Coğrafi becerilerin öğrencilere kazandırılması aslında coğrafya öğretmenlerinin yeterliliğiyle de paralellik göstermektedir. Coğrafya öğretmenleri derslerinde coğrafi becerilerin kazandırılmasında becerilere uygun düzeyde, yeteri kadar etkinliklere yer verdiklerini söylemek mümkün değildir. Sadece görsel kullanarak ya da konuları somutlamaya çalışarak coğrafi becerilerin kazandırılması pek de mümkün gözükmemektedir. Bu açıdan katılımcıların coğrafi becerilerin kazandırılmasına yönelik derslerinde yapmış oldukları etkinliklerin yeterli olmadığı görülmüştür. Öztürk ve Eroğlu (2013)'un yaptıkları araştırmaya paralel olarak bulgularda kazanım içeriği oluşturma, coğrafi becerileri öğretme, uygun materyal ve program hazırlama, yer temelli öğretim gerçekleştirme gibi yeterlilik ve performans göstergesinin hali hazırda birçok öğretmen tarafından karşılanmadığı görülmüştür. Bu noktada yapılacak hizmet içi eğitimlerde öğretmen yeterliliklerin geliştirilmesine yönelik çalışmalara da yer verilmedir. Bu noktada öğretmenlerin bilgilendirmesi öğretmenlerin kendilerini geliştirmeleri ve yeterliliklerini arttırmaları açısından oldukça önemlidir.

4.8. Okul Olanaklarının Bu Becerilerin Kazandırılmasında Yeterli Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Taş, (2008), Coğrafi becerilerin kazandırılmasında okul olanaklarının yeterli olmasının önemli bir etkisi vardır. Özellikle programda vurgulanan arazi çalışma becerisinin öğrencilerde geliştirilmesi öğrencilerin birebir doğayla temas halinde olmasıyla mümkün olabilecektir. Coğrafya öğretim programında ifade edildiği üzere coğrafya dersi için

vazgeçilmez olan arazi çalışmaları hem arazi çalışma becerisinin gelişmesi hem de pek çok coğrafi olayın yerinde görülüp konuların daha iyi algılanması için çok önemlidir. Arazi çalışmasının yapılabilmesi ise yeterli zamanın ve maddi olanakların olmasına bağlıdır. Yapılan mülakat okul olanaklarının çok iyi düzeyde olmadığını göstermektedir. Yeni coğrafya dersi öğretim programımızda ifade edildiği gibi coğrafi becerilerin kazandırılmasında haritalardan başka daha birçok araç vardır. Bu araçlardan fotoğraf, grafik, diyagramlar, taslaklar ve hava fotoğrafları en yaygın olanlarıdır.

Okullarda coğrafya sınıfında bu materyallerin hazır bulunması ve derslerin bu materyaller üzerinden işlenmesi coğrafi becerilerin kazandırılmasına olumlu katkılar sunacaktır. Bu başlık altında öğretmenlere okul olanaklarının coğrafi becerilerin kazandırılması için yeterli olup olmadığına dair soru yöneltilmiştir. Türkiye geneline baktığımızda her bölge ve okulun imkânları aynı olmamaktadır, bu durumun göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Yapılan mülakatta öğretmenlerden altı tanesi okul olanaklarının yeterli olmadığını düşünmektedirler. Yapılan mülakatta dokuz öğretmen coğrafya sınıflarının olmadığını ifade etmişlerdir.

K.1. *“Farklı materyaller kullanmaya çalışıyorum Coğrafya sınıfımız yok elimizde model küre harita gibi her türlü imkân mevcut.”*

K.2. *“Okulun olanakları derken biz ısrarla bir coğrafya odasına sahip olmak istiyoruz. Fakat bu hep fiziki yetersizlikten dolayı o hep hayalimiz. Öğrenci gelsin kayaçlarımızı dizelim yani okul olanakları maalesef sunum bazında evden temin edecekleri malzemeye ya da ödevlendirmeye bu noktada eksikiz harita takımımız bile eksik bu sene başında her öğretmene bir takım olarak verildi. Kabartma haritalarını koridorlarda çok arzu ederiz.”*

K.3. *“Düşünmüyorum. Bir coğrafya sınıfınız var mı? Asla yok. Olmasını da çok arzu ederdim.”*

K.4. *“Hayır. Hiçbir okulun yani büyük bir çoğunluğunun.”* Araştırmacı: Daha önce çalıştığınız okullarda coğrafya sınıfı var mı? *“Hiç yoktu hiçbir zamanda olmadı.”*

K.5. *“Yok.”*

K.6. “Yok bir coğrafya sınıfı yok. Cumhuriyet lisesinde çalıştım orada da yoktu. Laboratuar deneylerini orada daha rahat yaparım kimyasal çözölmeyi gösterebilirim fiziksel çözölmeyi gösteririm videolarımı hazır tutarım haritalarım hazır olur.”

K.8. “Coğrafya sınıfım yok o konuda eksikliklerimiz var ama son yıllarda biraz daha imkânların arttığını düşünüyorum.”

K.9. “Tabii ki yeterli değil. İsterim ki bir coğrafya sınıfım olsun akıllı tahtamız yok bizim ama önümüzdeki sene olacak şimdi için yeterli değil ama eylöl ayında yeterli diyeceğim. Tabii ki coğrafya sınıfı isterim.”

K.10. “Coğrafya sınıfımız yok.”

K.11. “Tam olarak yeterli olduğunu düşünmüyorum.” Coğrafya sınıfınız var mı? “Yok.”

K.7. kodlu katılımcı okul olanaklarının yeterli olduğunu ifade etmiştir.

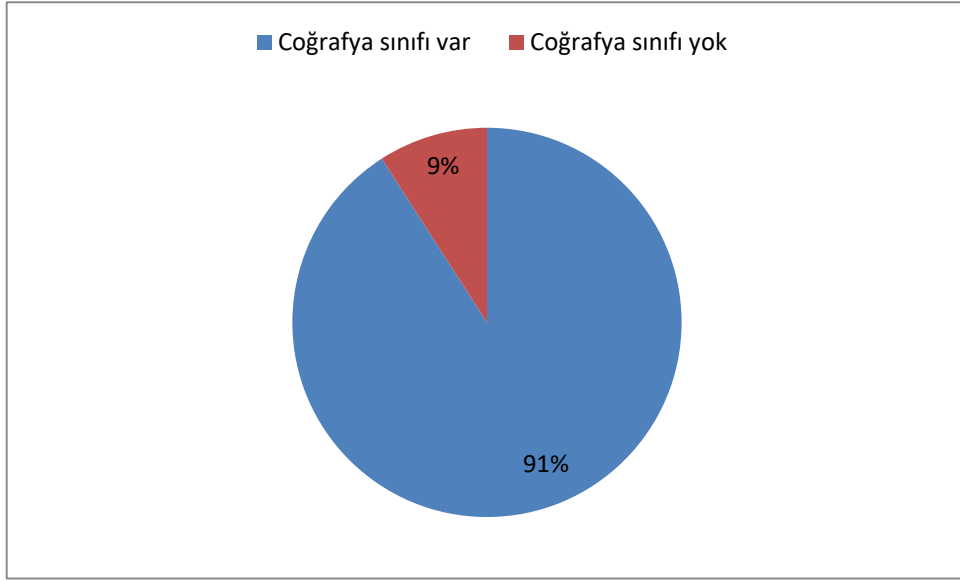
K.7. “Okulun olanakları çok çok fazla yanımızda rasathane var gözlem evi bile var. Çok çok olanakları var. Ankara üniversitesi vakfi okulu ne istesek yapıyorlar.”

Tablo 9

Okullarda coğrafya sınıfının olup olmama durumu

	Frekans (f)	Yüzde(%)
Coğrafya sınıfı yok	10	91
Coğrafya sınıfı var	1	9

Tablo 9’a göre katılımcıların 10 tanesinin okullarında coğrafya sınıfı olmadığını ifade ettikleri görölmektedir. Katılımcıların bir tanesi ise okullarında coğrafya sınıfı olduğunu ifade ettiğı görölmektedir.



Şekil 8: Coğrafya sınıfının olup olmadığına yönelik yüzdelerlik grafiği

Şekil 8'e göre okullarında coğrafya sınıfının olmadığını söyleyen katılımcıların %91 olduğu görülmektedir. Okullarında coğrafya sınıfının olduğunu ifade eden katılımcıların %9 olduğu görülmektedir.

Coğrafya dersinin öğretimi sadece programın hazırlanmasıyla ya da ders kitaplarında öğretmenlerin derslerini anlatmasıyla gerçekleşecek bir olay değildir. Coğrafya dersi için uygun fiziki ortamların oluşturulması da son derece önemlidir. Bulgular ışığında baktığımızda başkent Ankara'da yapılan bir araştırmada birkaç okul dışında okul olanaklarının yetersizliğinden şikâyet ediliyor olması hatta özel okullarda dahi bu olanakların yeterli olmaması coğrafya dersinin öğretiminde yeterli verimin alınamamasına neden olduğu düşünülmektedir. Buradan yola çıkarak okul olanaklarının iyileştirilmesi, okullara coğrafya sınıflarının açılması durumunda coğrafya dersinin daha etkin bir biçimde öğrencilere yansıtılacağından hiçbir şüphe yoktur.

4.9. Ders Kitaplarının Coğrafi Becerilerin Kazandırılmasında Yeterli Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Artvinli ve Kaya (2010), 2005 yılında yeni bir eğitim anlayışına geçilmiştir. Ancak bu anlayışı yansıtacak olan öğretmenler klasik anlayışa göre eğitim almış öğretmenlerdir. MEB tarafında bu öğretmenlere yeteri kadar hizmet içi eğitim verildiğinde söylenemez. Programlar değiştirilebilir en modern eğitim anlayışı programa yansıtılabilir, yeterli zaman da verilebilir, fiziksel bütün ortamlar en iyi şekilde hazırlanabilir ancak iyi öğretmenler bu eğitim programını özümsemiş öğretmenler olmadan yapılan değişiklikler istenilen etkiyi oluşturamaz. Bundan dolayıdır ki coğrafi becerilerin nasıl kazandırılacağına yönelik öğretmenlere yol gösterici ders kitapları olacaktır. Bunun için beceri geliştirme konusu öğretmenlerin inisiyatifine bırakılmamıştır. Coğrafya öğretim programında hangi kazanımlar için hangi becerilerin geliştirileceği tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu yönüyle coğrafya ders kitapları, coğrafya eğitiminde beceri geliştirmenin bir parçası olmak durumundadır. Coğrafya öğretim programının amaçları analiz edildiğinde, o amaçlara ulaşmanın ancak becerileri hedefleyen işleyişler ve etkinliklerle mümkün olabileceği kolayca anlaşılabılır.

Artvinli ve Kaya (2010), Ders kitaplarında yer verilen öğrenci etkinlikleri ne kadar beceri temelli ve yapılandırmacı öğrenmeyi destekler nitelikte olursa, yeni programın anlayışı ve ulaşılması hedeflenen sonuçlara da o kadar erken ulaşılabilir. Dolayısıyla mevcut durumda bütün Türkiye’de okutulmakta olan MEB yayını coğrafya ders kitaplarında yer verilen öğrenci etkinliklerinin önemi daha da artmaktadır. Çünkü bütün ülkede öğrencilerin yanı sıra coğrafya öğretmenleri de mecburen öğrencilerin elinde bulunan tek kaynak olması nedeniyle bu etkinlikler üzerinden kazanımları işlemeye, becerilere ulaşmaya ve dolayısıyla coğrafya öğretim programının amaçlarına hizmet etmeye çalışmaktadırlar.

Coğrafya öğretim programında öğrencilere kazandırılması istenen coğrafi becerilerin ilk elden öğrenciye ulaştırılması ders kitapları sayesinde olmaktadır. Yine öğretmenlerin derste coğrafi becerilerin kazandırılmasına yönelik ilk elden kaynakları ders kitaplarıdır.

Kitaplarda verilen bilgilerin doğruluğu, etkinlik kısımlarının, grafik, harita, diyagramların yeterli düzeyde olması coğrafi becerilerin kazandırılmasında önemli rol oynamaktadır. Bu başlık altında öğretmenlere ders kitaplarının coğrafi becerilerin kazandırılmasında yeterli olup olmadığı sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılardan dört tanesi ders kitaplarını yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Bir katılımcı ise ders kitaplarını yeterli bulduğunu ifade etmiştir.

K.2. *“Yani önemli olan kazanımlar bunu her kaynaktan temin edebiliriz ama son basılan 9. Sınıf kitabını beğendim ders içi etkinlikleriyle soru sayısının fazlalığıyla daha çok uygulamaya yer vermiş ama yeterli midir hayır.”*

K.3. *“Yeterli değil kitabın anlatımı güzel bu senekilerde. Yeni basım daha güzel beceri anlamında hayır.”*

K.8. *“Kazanımlar coğrafi becerileri karşılıyor. Coğrafya kitaplarında sıkıntılar şöyle bilgi açısından eksiklikler olduğunu düşünüyorum yetersiz olduğunu düşünüyorum.”*

K.11. *“Aslında yeterli değil birçok kaynağı incelediğimiz zaman kaynaklar arasında da bir tutarsızlık söz konusu oluyor. MEB kitabına baktığımızda evet düzelmeler var ancak yeterli değil. Yayın evlerinin çıkardığı kitaplarla MEB arasında tezatlıkta var öğrencilere verirken neye göre vereceğiz. Akademik olarak farklı kitaplarda farklı olan şeyler karşımıza çıkabiliyor bir tutarsızlık olduğunu düşünüyorum.”*

K.2. K.4. ve K.10 kodlu katılımcılar 9. Sınıf ders kitabındaki değişimleri olumlu bulduklarını söylemişlerdir. K.4. kodlu katılımcı 11. Sınıf ders kitabını yetersiz bulunduğunu ifade etmiştir.

K.2. *“Yani önemli olan kazanımlar bunu her kaynaktan temin edebiliriz ama son basılan 9. Sınıf kitabını beğendim ders içi etkinlikleriyle soru sayısının fazlalığıyla daha çok uygulamaya yer vermiş ama yeterli midir hayır.”*

K.4. *“Bu seneki 9. Sınıf kitabında beceri konusu biraz daha iyi ben bu sene dokuzları okutuyorum beğendiğim bir kitap oldu yeterlimi evet yeterli onları yapabiliyor olsalar*

yetecek ama onları bile yapamıyorlar. Diğer sınıflar için ne durumda onu bilmiyorum.11. sınıf yetersiz. 9 yeterli geldi.”

K.10. “9. Sınıf ders kitabını zümre olarak biz beğendik. Tabii ki hala eksikler var. 11. sınıfta 12. sınıfta hali hazırda 10. Sınıfta hala bir kargaşa var. Çözülmesi gereken ucu açık bırakılan çok şey var. 10. sınıfta nüfus piramitleri göz göre göre yanlış anlatılıyor. Bu sene çözer gibi oldular hala o sorun devam ediyor.”

K.2. K.3. ve K.8. kodlu katılımcılar ders kitabını yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir. K.2. kodlu katılımcı 9. Sınıf ders kitabını ders içi etkinliği ve soru sayısı açısından beğendiğini söylemiştir.

K.2. “Yani önemli olan kazanımlar bunu her kaynaktan temin edebiliriz ama son basılan 9. Sınıf kitabını beğendim ders içi etkinlikleriyle soru sayısının fazlalığıyla daha çok uygulamaya yer vermiş ama yeterli midir hayır.”

K.3. “Yeterli değil kitabın anlatımı güzel bu senekilerde. Yeni basım daha güzel beceri anlamında hayır.”

K.8. “Kazanımlar coğrafi becerileri karşılıyor. Coğrafya kitaplarında sıkıntılar şöyle bilgi açısından eksiklikler olduğunu düşünüyorum yetersiz olduğunu düşünüyorum.”

K.5. ve K.7. kodlu katılımcılar ders kitaplarında bilgi hataları olduğu üzerine vurgu yapmışlardır.

K.5. “Bir kere ders kitaplarında korkunç derecede bilimsel hatalar var ve bunların çoğu soyut kavramlar şeklinde kalıyor.”

K.7. “Ara sınıfa girdiğimiz senelerde de ders kitaplarını çok fazla kullanmadım daha çok kendim not tutturarak ders kitaplarını daha çok soru yazarken soru bankası yazarken konunun sınırlarına bakmak için daha çok kullanıyorum harita bilgisinde nereye kadar değinmiş nereye kadar soru sormalıyım yeni kitapların biraz daha güzel olduğunu biliyorum. Genel olarak çok iyi değildi eski kitaplar çok yanlışları vardı hatta ben 10. Sınıfta Türkiye’nin mutlak konumu anlatılırken orada bir harita koymuşlardı. İngiltere haritası konulmuştu dört beş sene kitap öyle basıldı yani bir Avrupa haritası Avrupa

haritasında aslında düşünce güzel Türkiye'yi çerçeve içerisine alarak büyütüp Türkiye haritası koymak yerine mısra doğru bir yeri çerçeve içerisine alıp ok çıkartıp İngiltere haritası koymuşlardı ve bu yanlışla bu kitap dört beş sene basıldı. eski kitaplardaki yanlışlar düzelmiyordu şimdiki kitaplarda bilemem ama ben buraya açtığım dershanesinden geldim orada düşünüyorduk acaba kitaplar incelenmiyor mu diye yanlış bilgiyle doluydu demiyorum ama yanlış bilgi tasnif edilmiyordu yanlış bilgi sabit olarak onun içerisinde kalıyordu.”

K.6. katılımcı yeni yayınlanan kitapları beğendiğini ancak düzey olarak orta düzeyde olduğunu söylemiştir.

K.6. *“Milli eğitim kitaplarını açıkçası bu sene beğendim biraz önce anlattığım eksiklikleri bir tarafa bırakırsak bana göre orta düzeyde.”*

K.9. kodlu katılımcı ders kitapların yeterli bulunduğunu ifade etmiştir. Ders kitaplarının yanı sıra yardımcı kaynak kullandığını söylemiştir.

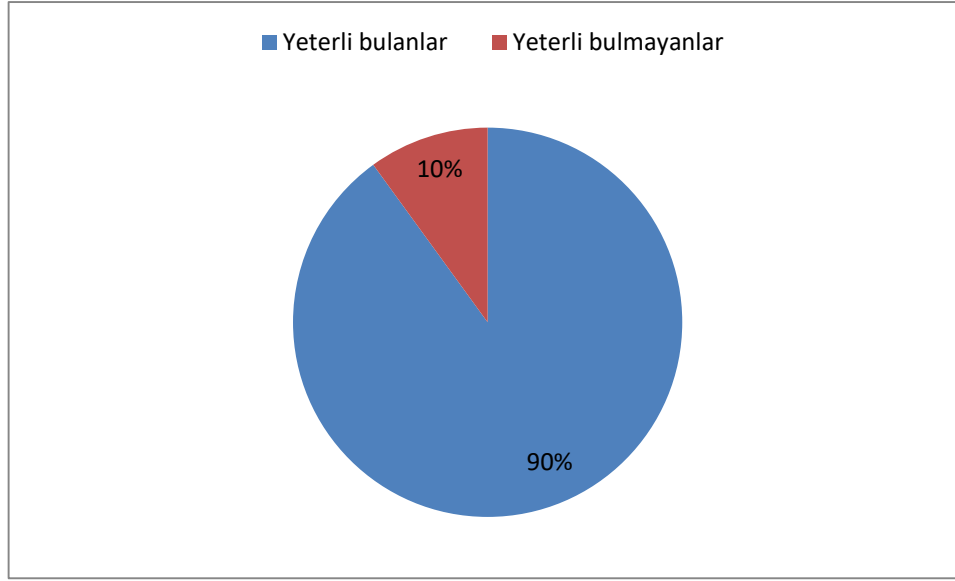
K9. *“Ders kitaplarını yeterli buluyorum yardımcı kaynakta kullanıyoruz beceriler konusunda yeterli buluyorum kazanımlar konusunda yeterli bulmuyorum yardımcı kitap kullanıyorum.”*

Tablo 10

Ders kitaplarının coğrafi becerileri kazandırmada yeterlilik durumları

	Frekans (f)	Yüzde(%)
Yeterli bulanlar	9	90
Yeterli bulamayanlar	1	10

Tablo 10 incelendiğinde ders kitaplarının coğrafi becerileri kazandırmada yeterli bulanların sayısının 9 olduğu görülmektedir. Yeterli bulamayanların sayısının ise 1 olduğu görülmektedir.



Şekil 9: Ders kitaplarını coğrafi becerilerin kazandırılmasında yeterli bulanlar ve bulmayanların yüzdelik grafiği

Şekil 9 incelendiğinde katılımcılarda %90'ı ders kitaplarının coğrafi becerileri karşılamada yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların %10 ise ders kitaplarının coğrafi becerileri karşılamada yeterli bulduklarını ifade ettikleri görülmektedir.

Katılımcılar tarafında ders kitaplarında yapılan son değişiklik olumlu görülmektedir. Ancak yeni yayınlanan ve beceri temelli bir eğitimin öğrencilere kazandırılması hedeflenen programları ders kitaplarının tam anlamıyla yansıttığı söylenemez. Yapılan değişiklikleri olumlu görmekle birlikte kitapların hala akademik terimlerle dolu olduğu görülmektedir. Ders kitaplarının bu yeni program anlayışına entegre olması gerekmektedir. Kitapların daha çok bilimsel terimlerle dolu olması aslında becerilerin tam anlamıyla öğretilmesini zorlaştırmaktadır. Buradan yola çıkacak olursak kitaplarda bulunan, konunun uzmanları tarafından bilinmesi gereken kavramların çıkarılması, bunun yerine becerilerin kazandırılmasına yönelik uygulamaların ders kitaplarında daha fazla yer verilmesi daha uygun olacağı düşünülmektedir. Günlük hayatta hiçbir işine yaramayacak birçok kavramın kitaplarda yer alması ve öğrencilere bu kavramların ezberletilmesinin dayatılması

becerilere kazandırılmasına ayrılacak zamanı azaltmakta, becerilerin tam anlamıyla öğretilmesini zorlaştırmaktadır. K.7. ve K.11. kodlu katılımcılarında ifade ettiği üzere becerilerin kazandırılmasında ders sürelerinin yetersiz kalması sorunuyla karşı karşıya kalınmaktadır. Ders kitapları öğretmenlerin programı uygulayacakları beklide tek kaynak olabilmektedir. Bu bakımdan ders kitaplarının programla tam anlamıyla uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Bu problem durumu ders kitaplarından kuru bilgilerin çıkarılması, bunun yerine beceri temelli uygulamaların getirilmesiyle giderilebileceği düşünülmektedir.

4.10. Kazanımların Coğrafi Becerileri Karşılıyıp Karşılamadığına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Becerilerin kazandırılması aslında öğrenciye kazandırılacak kazanımlarla paralellik göstermektedir. Genel becerilerin kazandırılması özelde kazanımlar içerisinde yer almaktadır. Kazanımların hangi becerilerle alakalı olduğunun yıllık planda belirtiliyor olması öğretmenlere aslında büyük kolaylık sağlamaktadır. Bu kısımda öğretmenlere kazanımların coğrafi becerileri kazandırmada yeterli olup olmadıklarına yönelik görüşleri sorulmuştur. Yıllık planda yer alan kazanımlarla coğrafya dersi öğretim programında yer alan beceriler örtüşmekte midir? Bu durumun tespitine sahada uygulayan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda ulaşılmaya çalışılmıştır. Yapılan mülakatta üç öğretmen kazanımların becerileri karşılamadığını ifade ettikleri görülmüştür. Bir öğretmen ise kazanımlar ve becerilerin yeterli olduğunu söylemiştir. Yapılan mülakatta K.5. kodlu katılımcı ders kitaplarının kazanımları karşıladığı ifade etmiştir. K.7. kodlu katılımcı ders süresi, sınav kaygısı, materyal eksikliği gibi nedenlerle kazanımların tam anlamıyla aktarılamadığını söylemiştir. K.7. ve K.11. kodlu katılımcıların ortak görüşü ders saatlerinin kazanımların kazandırılmasında yeterli olmadığı yönündedir.

K.2. *“Aslında tam karşılamıyor ders içinde yapılacak etkinlikler seçiliyor daha geniş düşünülüyor.”*

K.3. *“Yeterli az önce sözünü ettiğimiz şeyler gerçek hayatla bağlantılı değil kitap bunu kuramıyor.”*

K.4. kodlu katılımcı kazanımların teorikte yeterli olduğunu ancak becerilerin kazandırılmasında yeterli olmadığını ifade etmiştir.

K.4. *“Yeterli. Hem yeterli diyeceğim hem yetersiz diyeceğim kendim bir çelişkiye düşmüş olacağım ama teorik olarak yeterli olduğunu düşünüyorum ama beceriye dönüşe bilmesi adına birçok eksikler var. Şunu anlatmaya çalışıyorum ben göreve yeni başladığımda Reşat İZBIRAK’ın klimatolojisini okutuyorduk dokuzlarda bilimsel terimle dolu bir kitapta bunları öğretmeye çalışıyorduk ama teorikti bunlar hep yine uygulaması yoktu. Şimdi teorik kısmı çok daha sade çok daha yeterli ama beceriye dönüştürülebilir mi?”*

K.5. *“Kazanımların karşıladığını düşünmüyorum kazanım odaklı bir öğretim tekniği hedefleniyor. Ders kitabı sözüm ona ona göre kurgulanmış ama ders kitabında bu sonuca ulaşabilecek bir yol yok yani bir çıkmaz sokak şeklinde.”*

K.6. *“Biraz önce söylediğimiz çevre sorunları iyi ele alınmamış onlar eksik çocuklara kaynakların daha az kullanıldığı tüketilmeyip kullanıldığı bir dünya anlatılmıyor. Uluslar arası sorunlara yeteri kadar girilmiyor sınırlarımız komşularımız her şey çok iyiymiş gibi anlatılıyor. Hâlbuki orta doğu coğrafyasının işlenmesi isterim konularda oradaki yer altı kaynaklarını oradaki savaşın nedenlerinin ele alınmasını isterim.”*

K.7. *“Kazanım bazında her şey güzel iyi hoşta.” Araştırmacı: bunlar güzel temenniler olarak mı kalıyor? Evet, yani kazanımı hayata geçirmek çok büyük bir problem ders saatin yeterli olmayabiliyor. Sınav kaygısı harita bilgisiyle ilgili kazanımlara baktığımızda gayet güzel sıralanmış değinmem gereken yerler sonuna kadar verilmiş ama bunun için yeterli ders saati var mı bu tartışılır. Bu okul için var ama yeterli materyal var mı bu tartışılır. Yoksa kazanım evet oturup masa başında bizde yazabiliriz. Kötü demek istemiyorum güzel kazanımlar hayata geçerken problem çıkabiliyor.”*

K.9. *“Beceriler konusunda yeterli buluyorum kazanımlar konusunda yeterli bulmuyorum yardımcı kitap kullanıyorum.”*

K.10. “Az öncede söyledim yeterli görmüyorum kazanımlarla aynı doğrultuda ders saatlerini arttırıp becerilerin genişletilmesi gerekiyor.”

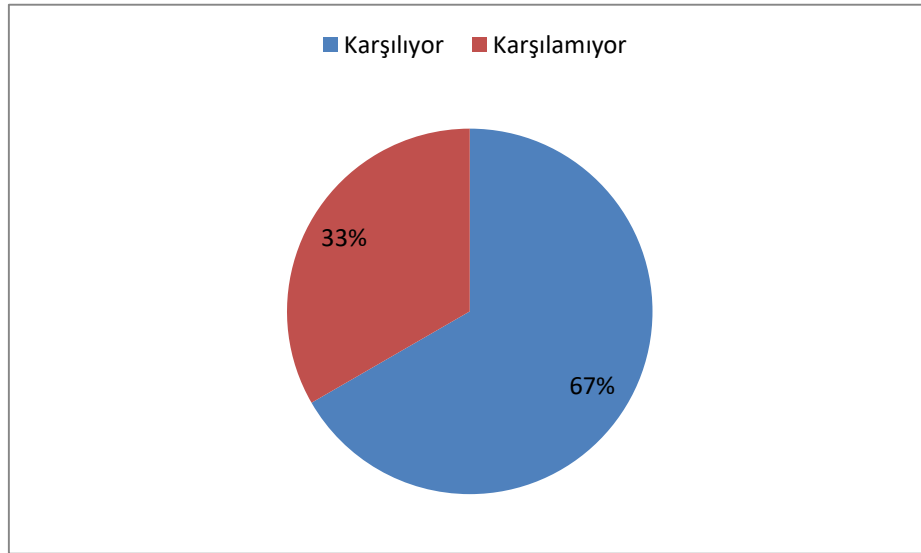
K.11. “Kazanımlar daha genişletilebilir diye düşünüyorum ders süresi daha genişletilebilir diye düşünüyorum özellikle 10. Sınıflarda diğer hocalardan sürekli ders alıyorum 9. Sınıflar coğrafyayla yeni tanıştığı için bir ağırlık yine oluyor açıkçası.”

Tablo 11

Katılımcılara göre kazanımların becerileri karşılayıp karşılamama durumu

	Frekans (f)	Yüzde(%)
Karşılıyor	4	67
Karşılamıyor	2	33

Tablo 11 katılımcıların 4 tanesi kazanımların becerileri karşıladığını ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcıların 2 tanesinin ise kazanımların becerileri karşılamadığını ifade ettikleri görülmektedir.



Şekil 10: Katılımcılara göre kazanımların coğrafi becerileri karşılayıp karşılamadığının yüzdelik grafiği

Şekil 10'a bakıldığında i katılımcıların %67'si kazanımların coğrafi becerileri karşıladığını ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcıların %33'ü ise kazanımların coğrafi becerileri karşılamadığını ifade ettikleri görülmektedir

K.3. kodlu katılımcı kitapların günlük hayatla bağlantı kurmadığını ifade ettiği görülmüştür. Aslında genel bir problemi de bu durum gözler önüne sermektedir. Öğrencilerin günlük hayatta karşılaştıkları problem durumlarının bir provasının ders kitaplarına yedirilmesi öğrencilerin hayata atıldıklarında karşılaştıkları sorunların üstesinden gelmesine büyük katkı sağlayacaktır. Bu açıdan ders kitaplarının yeniden değerlendirmeye alınması ve güncellenmesi programın uygulanabilirliği açısından gerekli görülmektedir. 4.9. bulgular başlığı altında ders kitaplarının becerilerin öğretilmesinde eksikliklerin olduğuna değinilmişti. K.3. kodlu katılımcının görüşüyle paralel bir görüş ortaya çıktığı görülmektedir. Sahada ilk elden programı uygulayan öğretmenlerin eksiklikleri görmesi daha kolay olmaktadır. K.7., K.11. kodlu katılımcılar ders saatlerinin yeterli olmadığını ifade ettikleri görülmüştür. Aslında bu genel bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. 9. sınıftaki iç ve dış kuvvetler konularının 10. sınıftaki Türkiye'de iç ve dış kuvvetler konusuyla birleştirilmesi 10. sınıf ders yükünü artırmıştır. Bu durum öğretmenleri müfredat yetiştirme telaşına düşürmektedir. 10. sınıf coğrafya ders saatinin arttırılması bu sorunun giderilmesini sağlayacaktır. Bu yapılamıyorsa bile ders kitaplarındaki gereksiz bilgilerin çıkarılmasıyla konu yükü azaltılabilir ve becerilere yönelik etkinliklere de ağırlık verilebilir.

4.11. Coğrafya Öğretmenlerinin Becerilere Yeteri Kadar Sahip Olup Olmadıklarına Yönelik Görüşleri ve Lisans Eğitiminde Coğrafi Beceri Dersi Alıp Almadıklarına İlişkin Bulgular

Burada coğrafya öğretmenlerinin coğrafi becerilere sahip olup olmadıklarının yönelik bir öz eleştiri getirmelerine yönelik bulgulara yer verilmiştir. Sahada becerilerin kazandırılmasında başrolde öğretmenler yer almaktadır. Onlar gerçek anlamda becerilere

sahip midirler? Programda yer alan coğrafi becerilerle ilgili öğretmenlere lisans eğitiminde herhangi bir ders verilip verilmediğine yönelik bulgular yine bu başlık altında değerlendirilmektedir. Mülakata katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun lisans eğitimi sırasında coğrafi becerilerle alakalı ders almadıkları görülmektedir. K.4. ve K.5. kodlu katılımcılar coğrafi becerilere tam anlamıyla sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. K.3. kodlu katılımcı ise coğrafi becerilere sahip olma konusunda kendisini yeterli bulduğunu ifade etmiştir.

K.1. *“Coğrafi beceriler üzerine bir eğitim almadım. Pedagojik formasyon esnasında hocalarım elinden geldiği kadarıyla beceri bazlı, öğrencilere nasıl kazandırabiliriz anlamında ellerinden geldiği kadarıyla yardımcı olmadılar. Becerileri ders olarak almadım.”*

K.2. *“Açıkçası bu akıllı tahta kullanma eğitimi dışında çokta tam olarak bununla ilgili bir kişiyi seçtiler daha genç olan arkadaşımızdı onu seçtiler. Üniversitede eğitim aldınız mı? Hayır, ben eğitimini aldığım hocaların sadece kitaptan okuyup not tutturmaları dışında bir fayda sağladıklarını düşünmüyorum.”*

K.3. *“Eğitim verilmedi ama kendimi yeterli buluyorum. Neden iyi buluyorum laf olsun diye değil ben Türkiye’nin pek çok coğrafi bölgesinde her türlü okulunda görev yaptım bu benim için büyük bir kazanım. Dünyayı gezdim bu benim için büyük bir kazanım bütün bunlar ne diyeyim özeldeki hayatım coğrafyayı yansıttığını düşünüyorum. Coğrafi becerilerinde gezerek görerek edinildiğini düşünüyorum tecrübe bir yerde uzun süre çalışmak değildir. Bence tecrübe şudur: farklı yerlerde farklı coğrafyalarda farklı insanlarla öğrencilerle eğitim yapmaktır, orada yaşayan insanları gözlemlemektir. Mesela gittiğim her yerde doğu Anadolu’da nasıl yaşıyorlar gelirleri neler bunun coğrafi bağlantısı nedir bu insanlar daha zengin nasıl olabilirler oradaki kaynakları nasıl değerlendirebilirler.”*

K.4. *“Eğitim verilmedi. Düşünmüyorum. CBS eğitimi için geçen yıl bir haftalık bir hizmet içi eğitim gittim müthiş güzel bir yöntem jeoloji mühendisiydi bizim programa der veren*

bir tane coğrafya öğretmeni grubu da vardı. Bu beceriyi bir haftada kazanmak mümkün değil sadece bana kazandırdığı kazanımı söyleyeceğim evet ya müthiş güzel şeyler yapılabilir. Keşke 20 yıl önce bunları yapabilir olmuş olsaydım.”

K.5. *“Sahip olduğumu düşünmüyorum. Yetersiz olduğumun farkındayım. Bu konuda da eğitim almadım. Eğitim verilmesini de isterdim. ”Üniversitede coğrafi becerilerle ilgili ders aldınız mı ? “Hayır”*

K.6. *“Eğitim bilimleri konusunda okulumuzda faaliyetler var fazlasıyla var. ”coğrafi beceriler anlamında var mı? “Diğer alanda yetersizlik var milli eğitimde 25 yıl çalıştım bir kez olsun hizmet içi eğitim fırsatım olmadı. Ben okulumdaki öğretmenlerinde böyle kurslara katıldığına tanık olmadım. Sadece yazlıkların olduğu bölgelerde kıyı bölgelerde bir seminer varsa oraya talepler olduğunu ve hep dolu olduğunu biliyorum Avrupa da ben hizmet içi kursa katılıyorum diyor başarısız olursam beni öğretmenliğe göndermiyor diyor sen yetersiz siz bu sınavı geçemedin diyor Türkiye’de böyle bir sistem yok.”*

K.7. *“En son aldığım eğitim okulda aldığım eğitim.” Coğrafi beceriler dersi var mı? “Coğrafi beceriler dersi yok ama öğretmenlerimizin bizlere anlattığı araziye götürürken anlattığı şeyler vardı ondan sonra dershanecilik yaparken hiçbir eğitime tabi tutulmadık burada ilk senem eğitimler var ama branş bazında değil eğitim bazında.”*

K.8. *“Coğrafi beceriler diye bir dersimiz yoktu bizim.”*

K.9. *“Coğrafi beceriler dersi olarak görmedik hayır.”*

K.10. *“Yok öyle bir ders adı olmadı. Ben bölüm mezunu olduğum için mezun olduğumuz fakülte kesinlikle öğretmen olmamıza karşı çıktı öyle bir sıkıntımız da var formasyon sürecini destekleyici bir fakülteden mezun değilim ben aksine zorlaştıran bir fakülteden mezun oldum. Fakültenin amacı bilim adamı yetiştirmektir Coğrafi becerilerin bu kapsamda bende oturduğunu düşünüyorum. Öğretmen yetiştirmeye yönelik olarak ya da bir coğrafi beceriye yönelik dersler değil gördüğümüz derslerin amacı bilim adamı yetiştirmektir.”*

K.11. kodlu katılımcı daha iyi bir lisans eğitimi aldığı takdirde daha iyi olabileceğini ifade etmektedir.

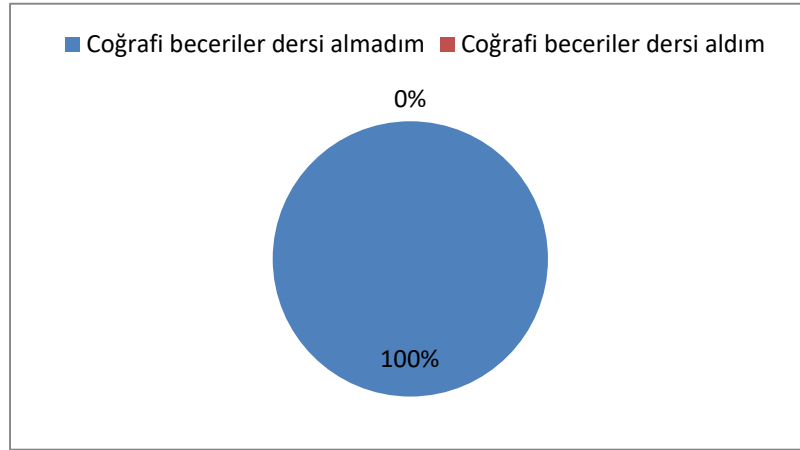
K.11. *“Ben böyle bir eğitim almadım açıkçası mesleki hayatım boyunca bu becerileri kullanmaya çalışıyorum, kullanıyorum. Daha iyi bir eğitim alsaydım daha iyi olurdu diye düşünüyorum.”*

Tablo 12

Öğretmenlerin coğrafi beceriler dersi alma durumları

	Frekans (f)	Yüzde(%)
Coğrafi beceriler dersi almadım	9	100
Coğrafi beceriler dersi aldım	0	0

Tablo 12 incelendiğinde öğretmenlerin 9 tanesinin üniversitede coğrafi beceri dersi almadıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Coğrafi beceri dersi alan katılımcının olmadığı görülmektedir.



Şekil 11: Öğretmenlerin coğrafi beceriler dersi alma durumlarının yüzdelik grafiği

Şekil 11 incelendiğinde öğretmenlerin %100'nün üniversite eğitimleri sırasında coğrafi beceriler dersini almadıklarını ifade ettikleri görülmektedir.

Araştırmada ulaşılan en önemli bulgulardan bir tanesi de öğretmenlerin lisans eğitimleri boyunca coğrafi becerilere yönelik herhangi bir ders almadan yetişmiş olmalarıdır. Araştırmada bahsedildiği üzere hazırlanan öğretim programları ne kadar modern olursa

olsun, ders anlatımı için en uygun fiziki ortam hazırlanmış olursa olsun, yeteri kadar ders saati verilmiş olursa olsun öğretmen yeterlilikleri bu programın yansıtılmasına yetecek düzeyde değilse bu öğretim programından istenilen verimin alınması pek mümkün gözükmemektedir. Burada üniversitelere, önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Üniversitede verilen derslerle, ortaöğretim programının öğrencilere verilen derslerin paralellik göstermesi gerekmektedir. Üniversitelerde verilen akademik bilgilerle, orta öğretimde anlatılan bilgiler arasındaki kopukluğun biran önce giderilmesi ve öğretmen yeterliliklerinin yükseltilmesi hedeflenmelidir. Çağın gereklilikleri ile kendilerini geliştiren öğretmenlerle öğretim programının uygulanması da oldukça kolaylaşacaktır. Bu noktada öğretmenler de bilgilerini güncellemeli, değişen eğitim sistemine kendilerini adapte etmeli bu sayede programın uygulanabilirliği arttırılmalıdır.

4.12. Lisans Eğitiminin Coğrafi Becerileri Kazandırmadaki Yeri ve Katkısına

Yönelik Öğretmen Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerden büyük çoğunluğu lisans eğitimi sırasında coğrafi becerilerle alakalı bir ders görmediklerini belirtmişlerdir. Lisans eğitiminin coğrafi beceriler kısmını çok fazla karşılamadığı öğretmenlerin ifadelerinden açıkça anlaşılmaktadır. K.1. kodlu katılımcı fen edebiyat mezunu olmasından dolayı coğrafi becerilere yeteri kadar sahip olmadığını düşünmektedir. Fen edebiyat fakültelerinde bilim adamı yetiştirme konusuna ağırlık verilmesi ve genel olarak teorik bilgilerin daha fazla verilmeye çalışılması beceri eğitimi yönünün eksik kaldığını göstermektedir. Öğretmen görüşleri de bu durumu destekler niteliktedir. Bazı öğretmenler lisans eğitiminde öğrendikleri bilgiler ile okulda öğrettikleri bilgilerin birbiriyle paralellik göstermediğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda üniversite müfredatlarının orta öğretim müfredatıyla paralel konulara yer vermesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

K.1. *“Ben fen edebiyat coğrafya mezunuyum. Coğrafya öğretmenliği okuyan kişilerde beceri anlamında daha aktif olabilirler muhtemelen. Öğretmenlik okusaydım beceri anlamında daha aktif olabileceğimi düşünüyorum.”*

K.2. *“Mutlaka bir şeyler vermişlerdir bu nankörlük gibi olmasın ama benim hayallerimi karşılamadı ben çok daha modern şartlar bulacağımı düşünüyordum. Bir gezi olmadan mezun olunur mu?”*

K.3. *“Değildir. Hiç değildir.” Coğrafi beceri dersi aldınız mı? “Yok. Üniversite de bunun eğitimini öğretmenlere vermeden MEB bu becerilerin kazandırılmasını uygulayabilir mi?”*

K.4. *“Görmedim yeni sistem anlamında hiçbir şey bilmiyorum üniversitede kalan hoca arkadaşlarımla konuştuğumda da hiçbir şey değişmemiş biz öğretmenliği de kazanımı nasıl kazandıracağımızı da coğrafi becerileri de öğretmenlikle öğrendik.”*

K.5. *“Lisans eğitiminde böyle bir şey görmedim. Benim dönemimde lisans eğitiminde sadece akademik bir kariyer oluşturmak düşüncesi vardı. Yeterli bilgi aldığımı da düşünmüyorum. Daha sonra ben kişisel çalışmalarım ile coğrafyadan bir şey öğrendiysem öğrendim. Tamamen kişisel gayrete dayalıdır.”*

K.6. *“Yok”*

K.8. *“Yok”*

K.9. *“Öğrendiklerimizle uyguladıklarımız arasında bir sıkıntı yok diyemem tabii ki Oradaki öğrendiğimiz seviyeyle buradaki konuları anlatmamız mümkün değil bir birleriyle çok farklı konular.”*

K.11. *“Benim okuduğum üniversitede coğrafi bilgi sistemlerine yönelik verildi cbs donanımı olan hocamız olmadığı için orası biraz havada kaldı ve bizde coğrafyanın teorik kısmı uygulama kısmı da havada kaldı biraz. Çok amaca yönelik olmadı.”*

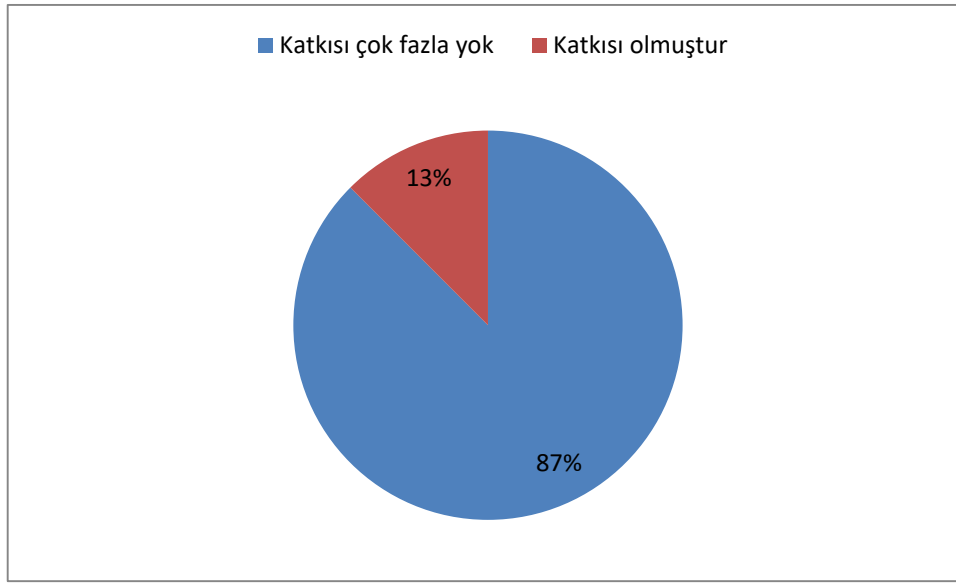
Tablo 13

Üniversite eğitiminin coğrafi becerilere katkısının olup olmama durumu

Frekans (f)	Yüzde(%)
-------------	----------

Katkısı çok fazla yok	5	83
Katkısı var	1	17

Tablo 13'e bakıldığında katılımcıların 5 tanesinin üniversitenin coğrafi becerilerin kazandırılmasında katkısının çok fazla olmadığını ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcıların 1 tanesinin ise üniversitelerin coğrafi becerilerin kazandırılmasında katkısının olduğunu ifade ettiği görülmektedir.



Şekil 12: Üniversite eğitiminin coğrafi becerilere katkısının olup olmamasına yönelik öğretmen görüşlerinin yüzdelik grafiği

Şekil 12'e göre katılımcıların %87'sinin üniversite eğitiminin coğrafi becerilere yönelik katkısının çok fazla olmadığını ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcıların %13'nün ise üniversite eğitiminin coğrafi becerilere katkısının olduğunu ifade ettikleri görülmektedir.

Genel olarak öğretmen görüşleri değerlendirildiğinde lisans eğitiminin becerilerin kazandırılmasında yeterli olmadığı gözlemlenmektedir. Bu durumda şu problem ortaya çıkmaktadır, öğretmenler lisans eğitimi sırasında coğrafi becerilerle ilgili herhangi bir eğitim almadan becerileri tam anlamıyla öğrencilere aktarabilecekler midir? Lisans eğitiminde üniversitelerde önemli görevler düşmektedir. Öncelikle bütün üniversitelerde coğrafi becerilerin kazandırılmasına yönelik derslerin müfredata eklenmesi gerekmektedir.

Programın uygulanmasında ki problemlerin nedeni olarak sadece öğretmenleri görmek büyük haksızlıktır.

4.13. Bu Becerilerin Kazandırılmasında Varsa Eksiklikler Nereden Kaynaklandığına Yönelik Öğretmen Görüşleri (ders kitapları, coğrafya öğretmenleri, kazanım eksikliği, yeteri kadar coğrafya öğretmenlerine anlatılmaması, cdöp hazırlayanlar, m.e.b vb.)

Bu konu başlığı altında becerilerin kazandırılmasında eksikliklerin nerelerden kaynaklandığına yönelik öğretmen görüşlerine başvurulmuştur. Öğretmen görüşlerine bakıldığında genel anlamıyla problemin üniversitelerden, MEB ve hizmet içi eğitimin verilmemesinden kaynaklandığını ifade ettikleri görülmektedir. K.3. kodlu katılımcı üniversitede öğrenilen coğrafyayla lisede anlatılan coğrafyanın birbirinden çok farklı olduğunu ifade etmektedir.

K.2. *“Kesinlikle eğitim fakültesinden başlanmalı daha uygulamaya yönelik olmalı kontenjanlar az ama öz atanma kaygısı olmayan buna gönül vermiş kişiler ile başlanmalı. Kitaplarında eksikliği çok oldu yardımcı kitapla tamamlamaya MEB hep karşı çıktı aldırmanın diyerek ama bu defa üniversite sınav sorularında kitabın 10 katı genişini sordu ama bu yılda 4 yıllık müfredatı 5 soruya indirerek yine bu bilime darbe vurdu.”*

K.3. *“Bence eksiklik şurada müfredata uymak zorunda temel eğitimde öğrenciye her şeyi vermen lazım bu çocukları gezdireceksin üniversitede öğrendiğimiz coğrafyayla lisede anlattığımız coğrafya bambaşka önce bu farkın giderilmesi lazım şu da yapılsın artık öyle ezbere şey de kalmadı yorumda yapabilmeli.”*

K.4. *“Ders kitapları düzeltmeye gidiyor. MEB’in etkisi var. Öğretmen yetiştiren kurumların etkisi var. Üniversitelerinde çok yeterli olduğunu düşünmüyorum ben.”*

K.5. *“Öncelikle benim düşüncem şu aktif olarak öğretimde olan kişilerin bir araya getirilip onların görüşleri alınarak programın hazırlanması gerekir öncelikle bunu düşünüyorum bunun dışında becerilerin okulların gerçeklerine uygun biçimde seçilmesi*

gerekiyor afaki beceriler konmaması gerekiyor okulun yapılabilirlik durumuna göre etkinlik düzenlenmesi lazım. Öğretmenlerin bu beceriler konusunda belli periyotlarda eğitime alınması ama bu eğitim sürecinin okul sürecini aksatmaması gerektiğini düşünüyorum şimdiye kadar yapılan toplantılar hep oldubitti şeklinde gerçekleşti biz hiçbir zaman coğrafya zümre başkanları olarak bir araya gelip sorunları paylaşmadık dillendirdiğimiz sorunların da üst taraflarda ciddiye alındığını görmedik böyle bir sıkıntımız var bu sistemde kör topal böyle devam ediyor.”

K.6. *“Şimdi ben başta üniversitelerde yani arazi kullanımıyla ilgili yeterince eğitilmediğime inanıyorum. İkincisi okulların yetersizliğini yaşamda örneğin milli eğitim görüyoruz yabancı ülkelerde okulun otobüsü var öğretmen çocukları bindiriyor ormana götürüyor bindiriyor tarım alanına götürüyor bindiriyor sanayi bölgesine götürülüyor biz de böyle bir şey yok kara tahtanın önünde bunları sözlü olarak anlatıyoruz.”*

K.7. *“Hizmet içi eğitimin yeterli olmamasından kaynaklanıyor ama öğretmenlerinde bu konuda kendilerini geliştirmeleri çok zor gözüküyor özel sektörde çalışanlar yoğun bir iş temposuyla çalışıyor dershanecilik gereği rayından çıkmış bir durumda 50 saat derse girip sabah sekiz akşam sekiz çalışan birisine hizmet içi eğitim vermeye çalışsanız da zaten gelmez. Ekonomik kaygılar var. Soru bankası yazmaya çalışan kişiler boş zamanlarında sadece soru bankası yazıyorum kendimi geliştirecek zaman yok konuda yetkin olduğumu düşünüyorum. Anlatımda daha çok geliştirebilirim çocuğa daha iyi bir harita bilgisi göller akarsular anlatabilirdik bu konuda bir hizmet içi eğitim olabilir ama bu kurumda olabilir ama her kurumda hayalci gibi duruyor ben açtığım dershanesinde geliyorum orada hizmet içi eğitim verilmesi gerekiyor diye gelseler resmiyette yapacaklar ama gerçekte yapmayacaklardır. Hizmet içi eğitim özelde çok zor gözüküyor ama milli eğitimde zorunlu kılıp seminer dönemlerinde yapılabilir.”*

K.8. *kodlu katılımcı üniversitelerde beceri eğitiminin verilmemesi, materyal eksikliği, kitaplardaki eksiklikler vb. eksikliklerin olduğunu ancak öncelikli olarak coğrafya öğretmenlerinden başlanması gerektiğini ifade etmiştir. Yukarıda bahsettiğimiz gibi*

uygulayıcı olarak başrolde öğretmenlerin olması öncelikle öğretmenlerdeki eksikliklerin giderilmesi gerektiği görüşüyle katılımcı görüşünün paralellik gösterdiği görülmektedir.

K.8. *“İlk başta kendimizden başlayalım üniversitede coğrafi beceriler dersi en büyük eksiklik. Bizde yoktu bu dersin olmayışı en büyük eksiklik daha sonra materyaller açısından eksiklikler var okul olanaklarında eksiklikler var kitaplarda eksiklikler var bunlar bir şekilde giderilebilir ama kesinlikle ve kesinlikle öğretmenden başlayıp diğerlerine gidilmesi lazım.”*

K.9. kodlu katılımcı problemin üniversitelerden başlanarak MEB ile daha sonra okullarla oradan öğretmenler en son olarak öğrencilere doğru bir yol izlenerek problemin giderilebileceğini ifade etmiştir.

K.9. *“Hepsini ben tek tek ayıramayacağım. Hepsini bir bütün olarak değerlendiriyorum. Birbirleriyle koordineli çalışsa üniversiteler MEB ile MEB okullarla, okul öğretmenlerle. Kaynak neresi, yetiştiğimiz yer neresi üniversite müfredatın hazırlandığı yer neresi meb uygulayan kim biz uygulanan kim çocuklar onları da işin içerisine katarak yani kaynaktan ağza doğru kollarıyla beraber bir bütün halinde hepsi aktif olarak bunun hazırlanmasında ve uygulanmasında bir arada olursak bence daha iyi olabileceğini düşünüyorum. Kavramlarla ilgili bir eksik olduğunu düşünmüyorum özellikle 2017 kavramların çok güzel olduğunu düşünüyorum artık bizim işimiz o kadar kolaylaştı ki ben ne öğreteyim bu çocuğa diye düşünmüyorum. Artık bakıyorum kavramlara bu kavramları günlük planlarıma soktuğum andan itibaren becerilerde bu kavramların dışında değil bence.”*

K.10. katılımcı problemin öğretmen seçiminden kaynaklandığını ifade etmiştir. Öğretmen seçiminin mülakatla yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

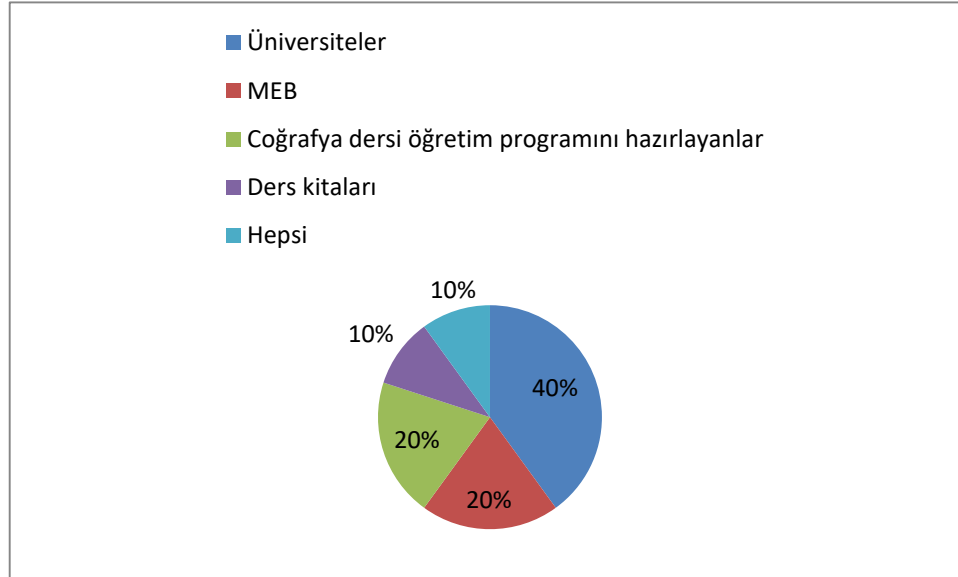
K.10. *“Hem coğrafya öğretim programını hazırlayanlar hem de öğretmenleri alan sınavıyla değil de bir de mülakatla belirlenmeli diye düşünüyorum. Olaya bakış açısı yorumlama gücünü görmemiz lazım soruyu doğru yapıyor ama nasıl neden niye bu kısım atlana biliyor ezberleyici bir coğrafya öğretmeni değil yorumlayıcı bir coğrafya öğretmeni olmalı.”*

Tablo 14

Katılımcılara göre becerilerin kazandırılmasında eksikliğin nerelerden kaynaklandığı

	Frekans (f)	Yüzde(%)
Üniversiteler	4	40
MEB	2	20
Coğrafya dersi öğretim programını hazırlayanlar	2	20
Ders kitapları	1	10
Hepsi	1	10

Tablo 14 incelendiğinde katılımcıların 4 tanesinin coğrafi becerilerin kazandırılmasında eksikliğin üniversitelerden kaynaklandığını ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcıların 2 tanesinin MEB'den, 2 tanesinin ise coğrafya dersi öğretim programını hazırlayanlardan kaynaklandığını ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcıların 1 tanesinin ders kitaplarından, 1 tanesinin ise hepsinden kaynaklandığını ifade ettikleri görülmektedir.



Şekil 13: Becerilerin kazandırılmasında eksikliklerin nerelerden kaynaklandığının yüzdelik grafiği

Şekil 13 incelendiğinde katılımcıların %40'ı becerilerin kazandırılmasında eksikliğin üniversitelerden kaynaklandığını ifade ettikleri görülmektedir. Coğrafi becerilerin kazandırılmasındaki eksikliğin katılımcıların %20'si MEB'den, %20'si coğrafya dersi öğretim programını hazırlayanlardan kaynaklandığını ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcıların %10'u ders kitaplarından, %10'u ise hepsinden kaynaklandığını ifade ettikleri görülmektedir.

K.11. kodlu katılımcı coğrafyanın soru sayısının azaltılmasına dikkat çekmiştir. Bu durumun öğrencilerde coğrafya dersine yönelik algılarını olumsuz etkilediğini vurgulamıştır. Sınavda coğrafya dersinden çok fazla soru çıkmamasının öğrencilerin coğrafya dersine bakış açılarını olumsuz etkilediği gözlemlenmektedir. Bu durumun katılımcının görüşleriyle paralellik gösterdiği görülmektedir. Coğrafi becerilerin kazandırılmasının ne derece önemli olduğunun ortaya konulmaya çalışıldığı bu çalışmanın hazırlanması aşamasında YÖK tarafından böyle bir kararın alınması moral ve motivasyon olarak bizleri de olumsuz etkilediği söylenebilir. Alınan bu kararın coğrafya dersini itibarsızlaştırdığı görülmektedir. Sınav odaklı bir sistemde böyle bir kararın alınmasını talihsizlik olarak nitelendirilebilir. Bu hatadan biran önce dönüleceği düşünülmektedir.

K.11. *“Coğrafyanın soru sayısının azaltılması. Biz konuyu günlük hayatımızda nerede kullanacağız diye öğretirken öğrenciyi güdülemeye çalışırken bana söyledikleri şey şu oluyor öğrencinin sınavı geçmede bize yararı ne oluyor. Bundan dolayı öğrencilerin sadece sınav odaklı olduğunu görüyoruz. Sınava baktığımızda da coğrafyanın aşağı çekilmesinden dolayı da biz dersimizi öğrenciye çok fazla ulaştıramıyoruz açıkçası. Coğrafyanın bir sayısal ders kadar önemli olduğunu düşünüyorum. Bizim ülkemizde tam olarak anlatılmadı için öğrencilerde öyle bir algı olduğu için bakış açıları daha yüzeysel oluyor. Biz ne kadar çabalasak da ulaşamadığımız durumlar oluyor. Bu anlamda eksikliklerin giderilmesi gerekiyor.”*

Coğrafya öğretim programının öğrencilere tam anlamıyla yansıtılamamasında sadece öğretmenleri, üniversiteleri, MEB'i, ders programını hazırlayanları ya da ders kitabını

hazırlayanları görmek mümkün değildir. Araştırma sonucunda da ortaya çıkan bu eksikliklerin giderilmesi bu unsurlar arasındaki kopukluğun biran önce giderilmesi ile mümkün gözükmeştir. Birbirleri arasındaki koordinasyonu koparmadan birlikte çalışarak bu sorunların giderilebileceğı düşünölmektedir. Bu koordinasyon sağlanmadan bir sonuca ulaşılacağı düşünölmemektedir. K.2. kodlu katılımcının da belirttiğı üzere öncelikle bu eksikliklerin giderilmesinde üniversitelerden başlanmalıdır. Üniversitelerde yetiştirilen öğretmenlerin kalitesi ve yeterliliğı ne kadar yüksek olursa öğretim programının daha verimli uygulanması da kolaylaşacaktır. İkinci olarak MEB ve programı hazırlayanlar tarafından verilecek hizmet içi eğitimlerle coğrafya öğretmenlerinin programı özümsemeleri sağlanmalıdır. Daha sonra ders kitapları 2018 yayınlanan coğrafya dersi öğretim programıyla paralel bir yapıya getirilmesi gerekmektedir. Ders kitaplarında yer alan konunun uzmanlarınca bilinmesi gereken kavramların çıkarılması programın ruhuna uygun olacaktır. Ders kitaplarında coğrafi becerilere yönelik uygulama ve etkinliklere daha fazla yer verilmelidir. Coğrafya öğretmenleri de değışen dünya sistemine göre kendilerini güncellemeli, bilgilerini gözden geçirmeli, varsa yanlış uygulamaları düzeltmelidirler. Ders kitaplarının da yeni yayınlanan coğrafya dersi öğretim programına uyumlu hale getirilmesi uygun olacaktır. Programın anlayışı ile ders kitapları birbirlerine entegre olmalıdırlar. Ders kitapları ezberci anlayışın kalıntılarından kurtarılmalı ve coğrafi becerileri temel alan anlayışa göre yeniden hazırlanmalıdır.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulguları çerçevesinde ulaşılan sonuçlara yer verilmiş ve araştırmacı, MEB, üniversiteler, öğretmenlere yönelik birtakım öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuçlar

Araştırma verilerinin toplanmasında kullanılan ölçek maddelerinin hazırlanmasında ve literatür taraması amacıyla yapılan doküman incelemeleri sonucunda coğrafya öğretmenlerinin coğrafi becerilere yönelik algılarına yönelik coğrafyacılar tarafından hazırlanmış bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Coğrafya öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda coğrafya dersi öğretim programında yer alan coğrafi becerilere yönelik öğretmen algılarının ne düzeyde olduğunun araştırıldığı bu çalışmada öğretmenlere yöneltilen sorular ışığında ulaşılan bulgulara aşağıda tek tek yer verilmiştir.

Coğrafya öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun coğrafya dersi öğretim programını incelediği görülmüştür. Coğrafya öğretim programının incelenme durumunun yüzdelerle dağılım grafiği incelendiğinde inceleyenlerin oranı %82, incelemeyen ve kısmen inceleyenlerin oranının ise %9 olduğu görülmektedir. Bu sonuçları ışığında katılımcıların çoğunluğunun coğrafya dersi öğretim programını incelediklerini ifade ettikleri görülmüştür. Ancak araştırmanın geneline bakıldığında öğretmenlerin çoğunluğunun

coğrafi becerileri tam olarak söyleyemedikleri bu başlık altındaki bulgunun havada kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Hizmet içi eğitimler eğitimde kopukluğun önlenmesi için son derece önemlidir. Yeni yayınlanan bir öğretim programının eksiksiz bir biçimde öğrenciye ulaştırılması coğrafya öğretmenlerinin bu programa ne derece hâkim olduğuyla yakından ilgilidir. Hizmet içi eğitim alan ve almayanların yüzdelik dağılım grafiği incelendiğinde katılımcıların %91' birinin hizmet içi eğitim almadıkları, %9'nun ise hizmet içi eğitim aldığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun hizmet içi eğitim almadıkları görülmektedir. Aynı zamanda programa yeni eklenen coğrafi becerilerle ilgili öğretmenlere herhangi bir bilgilendirmenin yapılmadığı da sonucuna ulaşılmıştır. Yeni bir eğitim sistemine geçildiği düşünüldüğünde bu konuyla ilgili öğretmenlere herhangi bir bilgilendirmenin yapılmaması önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Eğitimde durağanlık yoktur sürekli dünya üzerinde yeni gelişmeler olmaktadır. Buna bağlı olarak eğitim sistemi de yeni gelişen teknolojik, ekonomik ve sosyal değişmelere ayak uydurmak zorundadır. Eğitim durağan bir süreç değildir bu bağlamda yapılan değişikliklerin öğrencilere tam anlamıyla yansıtılabilmesi öğretmenlerin bu değişimlerle ilgili bilgilendirilmesine bağlıdır. Bunun da en iyi yapılacağı yer hizmet içi eğitimlerdir. Buradan hizmet içi eğitimlerin son derece önemli olduğu anlaşılmaktadır. Coğrafya öğretmenlerine yöneltilen ikinci soruda büyük çoğunluğunun hizmet içi eğitime tabi tutulmadığı, dolayısıyla da coğrafi becerilerle ilgilide herhangi bir bilgilendirme yapılmadığı araştırma bulguları sonucunda ulaşılmıştır. Burada MEB'e büyük sorumluluklar düşmektedir.

Beceri, öğrencilerde öğretim süreci boyunca kazandırılması ve geliştirilmesi amaçlanan kabiliyetler olarak tanımlanabilir. Bulgularda da belirtildiği üzere üç öğretmen beceriyi öğrencilerin öğrendikleri bilgileri günlük hayatta kullanabilme yetisi olarak ifade ettiği görülmüştür. TDK'nin yapmış olduğu "*elinden iş gelme durumu, ustalık, maharet.*" Bir katılımcının TDK'nin yapmış olduğu tanıma yakın bir tanımla beceri tanımı yaptığı

görülmüştür. Burada katılımcı beceriyi uzmanlaşma olarak ifade etmiştir. Bir diğer tanımda ise öğrencilerin öğrendikleri bilgileri uygulayabilme yetisi olarak tanımlamıştır. Yapılan mülakatta altı öğretmenin beceri kavramının tanımına çok fazla uymayan tanımlar yaptığı görülmüştür.

Öğretmenlerin yapmış olduğu tanımlar beceri temelli eğitimde konuların günlük hayatla ilişkilendirmesi düşüncesine paralellik göstermektedir. Yapılan mülakatta üç öğretmen coğrafi beceriyi coğrafi bilgileri yorumlaya bilme olarak ifade etmişlerdir. Burada yapılan tanımlara bakılacak olursa üç katılımcının coğrafi beceriyi coğrafi bilgileri sorgulayabilme kabiliyeti olarak gördükleri söylenebilir. Kavramsal çerçeve başlığı altında tanımladığımız üzere coğrafi beceri kavramı öğrencilerin coğrafi bilince sahip olmak için gerekli temel araç ve teknikleri kullanmayı öğrenmesi ve bu sayede coğrafi farklılıkları, örgütlenmeleri ve mekânsal algıları gözlemleyebilmeleridir. Yapılan mülakatta öğretmenlerin beş tanesi coğrafi beceriyi öğrencilerin derste öğrendikleri bilgileri gerçek hayatta kullanabilme durumu olarak ifade etmişlerdir. Burada katılımcılar öğrenilen coğrafi bilgilerin günlük hayatta kullanılması gerekliliğine vurgu yaptıkları görülmüştür. Dünya da eğitim sistemleri artık bilgiyi öğrenme odaklı olmaktan çıkmış öğrendikleri bilgileri uygulayabilme kabiliyeti geliştirme odaklı bir hal almıştır. Bu durumda öğrencilerin coğrafi bilgileri biliyor olması iyi bir coğrafya eğitimi aldığını anlamına gelmez. Bilgi odaklı niteliksiz bir eğitimin yerine sorgulayan olayların nedenlerini ve sonuçlarını analiz edebilen bir eğitim anlayışının öğrencilere verilmesi gerekmektedir. Burada en önemli görev her kademede yer alan biz eğitimcilere düşmektedir. İnsanlar doğayla iç içe olduğu sürece ondan etkilenecek ve onu etkileyecektir. Bir ev alırken, yeni bir işyeri açarken, sanayi yeri seçerken, sürdürülebilir bir doğal kaynak kullanırken, sürdürülebilir bir şehirleşme yaparken, trafik sorununu çözerken vb. durumlarda hayatının birçok alanında doğru kararlar verebilmesi coğrafi becerilere ne derece sahip olduğuna bağlı kalmaktadır. Yapılan mülakatta katılımcıların büyük çoğunluğunun coğrafya dersi öğretim programında yer alan coğrafi becerilerin neler olduğuna yönelik soruya tam olarak cevap veremedikleri

görülmüştür. 4.1. araştırma bulgularında mülakata katılan öğretmenlerin tamamı coğrafya dersi öğretim programını incelediklerini ifade etmişlerdir. Ancak araştırmaya katılan öğretmenlerin programda yer alan coğrafi becerileri söyleyemedikleri görülmüştür.

Coğrafi becerilerin yeterli olup / olmadığına yönelik soruya, iki öğretmen coğrafi becerileri yeterli gördüklerini ifade etmişlerdir. Üç öğretmen ise coğrafi becerileri yeterli görmediklerini ifade etmiştir. Şekil 5'teki veriler incelendiğinde Katılımcıların dört tanesi coğrafi becerileri yeterli bulduklarını, üç tanesi yeterli bulmadıklarını, bir kişinin ise yorum yapmadığı görülmüştür. Pasta grafik incelendiğinde yüzdelik olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin %50'sinin coğrafi becerileri yeterli buldukları, %37'sini yeterli bulmadığı, %13 ise yorum yapmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Coğrafya öğretmenlerinin coğrafi becerilerin neler olduğuna yönelik soruda tam anlamıyla coğrafi becerileri söyleyemedikleri görülmüştür. Ancak coğrafi beceriler hakkında değişiklik yapıp / yapmamak istediklerine yönelik soruya, büyük çoğunluğunun becerilerde değişiklik yapabileceklerini söylemesi yapılan mülakatta verilen cevaplar arasında bir tezatlık olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan bir öğretmen arazi çalışmasını bütün okullara şart koşacağını ifade etmiştir. Arazi çalışma becerisinin coğrafyada olmasa olmaz olduğu öğretmenler tarafından da hem fikir olunan konular arasında olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Ancak yapılan mülakatta katılımcılara yöneltilen arazi çalışması yaptınız mı? Sorusuna katılımcıların büyük çoğunluğunun hayır cevabı verdikleri görülmüştür. *“Öğretmen, uygulama gezilerine önem vermelidir. Coğrafya dersi için vazgeçilmez olan arazi çalışmaları hem arazi çalışma becerisinin gelişmesi hem de pek çok coğrafi olayın yerinde görülüp konuların daha iyi algılanması için çok önemlidir. Coğrafya öğretim programında arazi çalışmasının önemine vurgu yapılmıştır. Ancak yapılan mülakatta arazi çalışmasının uygulamada pek mümkün olmadığı görülmektedir. Burada MEB' e büyük sorumluluk düşmektedir. Yukarıda vurguladığımız üzere coğrafyanın günlük hayatta birçok alanda insan yaşamını kolaylaştırıcı bir rol aldığını göz önünde bulunduracak olursak arazi çalışmasının ne denli*

önemli olduğu zaten anlaşılmaktadır. Arazi çalışmasının yazıda kalan bir coğrafi beceri olmaması için okullara gerekli teknik imkânların sağlanması gerekliliği araştırmada açıkça görülmektedir.

Araştırmaya katılan iki öğretmen coğrafi becerileri anasınıfından ve ilkokuldan itibaren verilebileceğini belirtmiştir. Bu görüşler Atatürk döneminde uygulan coğrafya dersi öğretim programında coğrafya dersinin üçüncü ve dördüncü sınıflarda ayrı bir bilim olarak okutulmasına paralellik gösteren bir görüş olduğu görülmektedir.

Daha önceki coğrafi becerinin tanımına yönelik soruda beş öğretmenin coğrafi beceriyi coğrafi bilgileri günlük hayatta kullanabilme yetisi olarak tanımladıkları görülmüştür. Araştırmaya katılan bir öğretmen coğrafi becerilerin kazandırılmasında konuları günlük hayatla ilişkilendirerek anlattığını ifade etmiştir. Yukarıda bahsettiğimiz gibi coğrafi beceriler günlük hayatta birçok alanda öğrencilerin karşısına çıkmaktadır. *“Öğretim programında yer alan konuların aktarılmasında diğer disiplinlerle ve günlük hayatla ilişkilendirilmesine imkân sağlayan etkinlik ve çalışmalara yer verilmelidir.”* Araştırmaya katılan bir öğretmenin öğretim programının uygulanmasında dikkat edilecek hususlar başlığı altında verilen konuların günlük hayatla ilişkilendirilmesi gerekliliğine paralel bir ders işlediği görülmüştür.

Araştırmaya katılan dört öğretmenin coğrafya konularını işlerken görsellerden yaralandıklarını ve konuları bu şekilde somutlamaya çalıştıklarını ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Coğrafya dersinde harita kullanma becerisinin geliştirilmesi olsun, iç ve dış kuvvetler konusunda oluşan yeryüzü şekilleri olsun görsel kullanılmadan anlatılmaya çalışması konuların havada kalmasına, öğrencilerin zihninde tam anlamıyla oturmamasına sebep olabilmektedir. Bundan dolayı coğrafya derslerinin görsellerle desteklenmesi önem arz etmektedir. Son yıllarda uygulama konulan fatih projesi bu konuda öğretmenlerin elini biraz daha kolaylaştırmaktadır. Ancak her bölge ve okulda aynı imkânların bulunmaması göz ardı edilmemelidir. Bu okullara da gerekli teknik imkânların sağlanması eğitimde fırsat eşitliğine imkân sağlayabilecektir.

Araştırmada bir öğretmen sınava yönelik bir ders işlediğini coğrafi becerilere derslerinde çok fazla değinmediğini ifade etmiştir. Öğretmenin vermiş olduğu cevap aslında birçok özel okulda sınav kazanma odaklı bir eğitim verildiğini bizlere göstermektedir. Bu durum çok fazla dile getirilmese de sınav odaklı bir öğretim yeni öğretim programının tam olarak uygulanmasının önünde önemli bir problem durumu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmada öğretmenlerden altı tanesi okul olanaklarının yeterli olmadığını düşünmektedirler. Araştırmada dokuz öğretmen coğrafya sınıflarının olmadığını ifade etmişlerdir. Öğretim materyallerin hazırlanması programda da belirtildiği üzere sadece öğretmenlerin sorumluluğuna verilmemelidir. Birçok coğrafi materyallere öğretmenlerin kendi imkânlarıyla ulaşılmayacakları ortadadır. Burada fatih projesinde olduğu gibi MEB’ destekleriyle okullara coğrafya sınıflarının açılmasıyla coğrafya dersi öğretiminin daha etkili bir biçimde yapılabileceği düşünülmektedir. Yeni coğrafya dersi öğretim programımızda ifade edildiği gibi coğrafi becerilerin kazandırılmasında haritalardan başka daha birçok araç vardır. Bu araçlardan fotoğraf, grafik, diyagramlar, taslaklar ve hava fotoğrafları en yaygın olanlarıdır. Taş (2008), Okullarda coğrafya sınıfında bu materyallerin hazır bulunması ve derslerin bu materyaller üzerinden işlenmesi coğrafi becerilerin kazandırılmasına olumlu katkılar sunacaktır. Bu başlık altında öğretmenlere okul olanaklarının coğrafi becerilerin kazandırılması için yeterli olup olmadığına dair soru yöneltilmiştir. Türkiye geneline baktığımızda her bölge ve okulun imkânları aynı olmamaktadır bu durumun göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Araştırmada öğretmenlerin dört tanesi ders kitaplarını yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Bir öğretmen ise ders kitaplarını yeterli bulduğunu ifade etmiştir.

Araştırmada öğretmenlerin büyük çoğunluğu 9. sınıf ve 10. sınıf ders kitaplarında yapılan değişiklikleri olumlu bulduklarını ifade etmişlerdir. Coğrafya öğretim programında öğrencilere kazandırılması istenen coğrafi becerilerin ilk elden öğrenciye ulaştırılması ders kitapları sayesinde olmaktadır. Yine öğretmenlerin derste coğrafi becerilerin kazandırılmasına yönelik ilk elden kaynakları ders kitaplarıdır. Kitaplarda verilen bilgilerin

doğruluğu, etkinlik kısımlarının, grafik, diyagram, haritaların yeterli düzeyde olması coğrafi becerilerin kazandırılmasında önemli rol oynamaktadır.

Araştırmaya katılan üç öğretmen kazanımların becerileri karşılamadığını ifade ettikleri görülmüştür. Bir öğretmen ise kazanımlar ve becerilerin yeterli olduğunu söylemiştir. Araştırmaya katılan bir öğretmen ders kitaplarının kazanımları karşıladığı ifade etmiştir. Bir öğretmen ise ders süresi, sınav kaygısı, materyal eksikliği gibi nedenlerle kazanımların tam anlamıyla aktarılamadığını söylemiştir. İki öğretmenin ortak görüşü ortak görüşü ders saatlerinin kazanımların kazandırılmasında yeterli olmadığı yönündedir. Kitapların daha çok bilimsel terimlerle dolu olması aslında becerilerin tam anlamıyla öğretilmesini zorlaştırmaktadır. Buradan yola çıkacak olursak kitaplarda bulunan konunun uzmanları tarafından bilinmesi gereken kavramların çıkarılması, bunun yerine becerilerin kazandırılmasına yönelik uygulamaların ders kitaplarında daha fazla yer verilmesi daha uygun olacağı düşünülmektedir. Günlük hayatta hiçbir işine yaramayacak birçok kavramın kitaplarda yer alması ve öğrencilere bu kavramların ezberletilmesinin dayatılması becerilere kazandırılmasına ayrılacak zamanın azalmasına neden olabilmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun lisans eğitimi sırasında coğrafi becerilerle alakalı ders almadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerden ikisi coğrafi becerilere tam anlamıyla sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. Bir öğretmen ise coğrafi becerilere sahip olma konusunda kendisini yeterli bulduğunu ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden büyük çoğunluğu lisans eğitimi sırasında coğrafi becerilerle alakalı bir ders görmediklerini belirtmişlerdir. Lisans eğitiminin coğrafi beceriler kısmını çok fazla karşılamadığı öğretmenlerin ifadelerinden açıkça anlaşılmaktadır. Bir öğretmen fen edebiyat mezunu olmasından dolayı coğrafi becerilere yeteri kadar sahip olmadığını düşünmektedir. Fen edebiyat fakültelerinde bilim adamı yetiştirme konusuna ağırlık verilmesi ve genel olarak teorik bilgilerin daha fazla verilmeye çalışılması beceri eğitimi yönünün eksik kaldığını göstermektedir. Öğretmen görüşleri de

bu durumu destekler niteliktedir. Bazı öğretmenler lisans eğitiminde öğrendikleri bilgiler ile okulda öğrettikleri bilgilerin birbiriyle paralellik göstermediğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda üniversite müfredatlarının orta öğretim müfredatıyla paralel olarak konulara yer verilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Genel olarak öğretmen görüşleri değerlendirildiğinde lisans eğitiminin becerilerin kazandırılmasında yeterli olmadığı gözlemlenmektedir. Bu durumda şu problem ortaya çıkmaktadır öğretmenler lisans eğitimi sırasında coğrafi becerilerle ilgili herhangi bir eğitim almadan becerileri tam anlamıyla öğrencilere aktarabilecekler midir? Lisans eğitiminde üniversitelerde önemli görevler düşmektedir. Öncelikle bütün üniversitelerde coğrafi becerilerin kazandırılmasına yönelik derslerin müfredata eklenmesi gerekmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında genel anlamıyla problemin üniversitelerden, MEB ve hizmet içi eğitimin verilmemesinden kaynaklandığını ifade ettikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan bir katılımcı üniversitelerde beceri eğitiminin verilmemesi, materyal eksikliği, kitaplardaki eksiklikler vb. eksikliklerin olduğunu ancak öncelikli olarak coğrafya öğretmenlerinden başlanması gerektiğini ifade etmiştir. Yukarda bahsettiğimiz gibi uygulayıcı olarak başrolde öğretmenlerin olması öncelikle öğretmenlerdeki eksikliklerin giderilmesi gerektiği görüşüyle katılımcı görüşünün paralellik gösterdiği görülmektedir. Hizmet içi eğitimlerin yetersiz olması araştırmaya katılan öğretmenlerin üniversitelerde coğrafi becerilerle alakalı ders almamış olmalarından da kaynaklı coğrafya öğretmenlerindeki beceri algısının yeteri kadar gelişmediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan bir katılımcı coğrafyanın soru sayısının azaltılmasına dikkat çekmiştir. Bu durumun öğrencilerde coğrafya dersine yönelik algılarını olumsuz etkilediğini vurgulamıştır. Sınavda coğrafya dersinden çok fazla soru çıkmamasının öğrencilerin coğrafya dersine bakış açılarını olumsuz etkilediği gözlemlenmektedir. Bu durumun katılımcının görüşleriyle paralellik gösterdiği görülmektedir. Jeopolitik ve jeostratejik açıdan son derece önemli bir konumda bulunan ülkemizin çevresinde yaşanan olayları

insanların daha iyi anlayabilmesi ve yorumlayabilmesi açısından coğrafya bilimine büyük görev düşmektedir. Küreselleşmenin arttığı şu son dönemde ülkesinde ve dünyada meydana gelen olayları doğru analiz edebilmesi ve bu konularda doğru kararlar vermesi öğrencilerin coğrafi becerilere ne düzeyde sahip olduğuyula yakından ilgilidir. Böyle bir ortamda YÖK'ün aldığı kararı büyük bir talihsizlik olarak nitelendirebiliriz. Coğrafi becerilerin kazandırılmasının ne derece önemli olduğunun ortaya konulmaya çalışıldığı bu çalışmanın hazırlanması aşamasında YÖK tarafından böyle bir kararın alınması moral ve motivasyon olarak bizleri de olumsuz etkilediği söylenebilir. Alınan bu kararın coğrafya dersini itibarsızlaştırdığı açıkça görülmektedir. Bu hatadan biran önce dönüleceği düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

Bu başlık altında MEB, üniversitelere, öğretmenlere, araştırmacılara bazı önerilerde bulunulmuştur.

- Araştırmada öğretmenlerin hizmet içi eğitim almadıkları görülmektedir. Yeni bir eğitim programına geçiliyor olmasından dolayı öncelikle öğretmenlere yeni coğrafya öğretim programıyla ilgili MEB tarafında hizmet içi eğitim verilmelidir. Burada mutlaka coğrafi becerilerin neler olduğu ve coğrafya dersleri işlenirken bu becerilerin nasıl kazandırılması gerektiğine yönelik de bir eğitim verilmelidir.
- MEB tarafından verilecek olan hizmet içi eğitimlerde öğretmen yeterliliğın geliştirilmesine yönelik konulara da ağırlık verilebilir.
- Araştırma sonucu ulaşılan bilgiler doğrultusunda arazi çalışma becerisinin yazıda, güzel temenniler olarak kalmaması için MEB tarafından yılda bir defa olsun arazi çalışmasına yönelik okullara gerekli imkânların sağlanabilir.
- İmkânlar doğrultusunda MEB tarafından okullara bir coğrafya sınıfının açılması, coğrafya dersinin daha etkin bir biçimde öğretimi açısından olumlu görülmektedir.

- MEB tarafından coğrafya ders kitaplarında uygulama kısımlarının arttırılması, konuların gündelik hayatla ilişkilendirilmesi ve becerilere yönelik etkinliklerin daha fazla yer almasına yönelik ders kitaplarının yeniden gözden geçirilmelidir.
- Üniversitelerde, öğretmen adaylarına coğrafi becerilerin kazandırılması için coğrafi beceriler dersinin müfredat içerisine alınabilir.
- Üniversite müfredatında öğretilen bilgilerle lise müfredatında öğretilen bilgiler arasında büyük farklılıklar göze çarpmaktadır. Üniversite müfredatlarının lise müfredatlarıyla paralel konuların yer verilmesine yönelik değişikliklerin yapılması bu kopukluğun giderilmesi açısından önemli görülmektedir.
- Coğrafya öğretmenleri, coğrafya dersi öğretim programını daha detaylı bir şekilde inceleyebilirler.
- Coğrafya öğretmenleri, coğrafi becerilerin öğrencilere daha iyi kazandırılması konusunda kendilerini geliştirebilirler.

Araştırmacılara öneriler

- Coğrafya öğretmen adaylarına lisans eğitimleri süresince coğrafi becerilerle ilgili neler kazandırıldığına yönelik birinci ve dördüncü sınıfta aynı öğrencilere tutum ölçeği uygulanabilir ya da görüşmeler yapılabilir.
- Coğrafi becerilerin liselerde öğrencilere daha etkin bir biçimde kazandırılması için hangi öğretim yöntem ve tekniklerin kullanılmasının gerektiğine ilişkin araştırmalar yapılabilir.
- Ders kitaplarında coğrafi becerilerin kazandırılmasına yönelik hangi uygulamalara yer verilebileceğine ilişkin araştırma yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Alkış, S., (2007). Coğrafya eğitiminde yükselen paradigma: Sürdürülebilir bir dünya. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 15, 55-64.
- Altınışik, S., (1996). Hizmet içi eğitim ve Türkiye'deki uygulama. *Eğitim Yönetimi*, 3, 329-348.
- Akengin, H., (2008). Coğrafya öğretmenlerinin yenilenen coğrafya öğretim programı hakkındaki görüşleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 18, 1-20.
- Akkuş, Z.,&Kuzey, M., (2018). Ortaokul öğrencilerinin harita ve yön becerilerine sahip olma ve bu becerileri yaşama aktarabilme durumları üzerine bir değerlendirme. *Milli Eğitim Dergisi*, 218, 201-233.
- Artvinli, E.,& Kaya, N. (2010). Ortaöğretim coğrafya 11 ders kitabının coğrafi becerileri gerçekleştirebilme düzeyi, *TSA*, 1,306-320.
- Artvinli, E. (2009).Coğrafya programının öngördüğü coğrafi becerilere 9. Sınıf Coğrafya Ders Kitabında Erişi Düzeyi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 51-66
- Artvinli, E. (2010). Coğrafya derslerini yapılandırmak: Aksiyon (eylem) araştırmasına dayalı bir ders tasarımı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 21, 184-218.
- Aydın, F., (2011). Lise coğrafya dersinin düşünme becerileri açısından değerlendirilmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 25. 161-182
- Baltacı, A., (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman Modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3, 1-15.

- Başkale, H., (2016). Nitel araştırmada geçerlilik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *DEUHFED*,9, 23-28.
- Bozyiğit, R.,& Akça, D., (2017). Coğrafya öğretiminde Coğrafi sorgulama becerisinin öğrencilerin tutum ve başarıları ile öğrenmenin kalıcılığı üzerine etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,38, 72-85.
- Demiralp, N., (2009). *Coğrafya eğitiminde harita ve küre kullanım becerileri*.<https://dergipark.org.tr/download/article-file/256370> sayfasından erişilmiştir.
- Demirci, A., (2006). Coğrafya öğretiminde coğrafi sorgulama becerisinin geliştirilmesi ve kullanımı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 14, 62-80.
- Demirci, A., Taş, H. İ.,& Özel, A., (2007). Türkiye’de ortaöğretim coğrafya derslerinde teknoloji kullanımı. *Marmara Coğrafya Dergisi*,15, 38-54.
- Girgin, M., (2005). Coğrafya programının (2005) kavramsal yapısı. *Doğu Coğrafya Dergisi*.23, 145-156.
- Gökçe, N.,& Öztürk, F., (2013). İlköğretim öğrencilerinin coğrafya biliminin konularına ilişkin algıları. *Mehmet Akif Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 92-118.
- İncekara, S.,&Kantürk, G.(2010). Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının haritalarla ilgili temel görüşleri ve harita kullanımına yönelik yaklaşımları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 21, 240-257.
- Karakuş, U., (2007). Deney yöntemi ve coğrafya öğretiminde kullanılması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 1-19.
- Kızılçaoğlu, A., (2006). İlköğretim birinci kademesinde coğrafya eğitimi ve öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 14. 82-106.
- MEB., (2018). Orta öğretim coğrafya dersi öğretim programı.<http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120203724482-Cografya%20dop%20pdf.pdf> sayfasından erişilmiştir.

- Özen, R.,&Sağlam, H.İ., (2010). İlköğretim öğrencilerinin değişim ve sürekliliği algılayışı. *Akademik Bakış Uluslar Arası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 1-15.
- Özey, R.,&İncekara, S. (Ed.).(2010). *Coğrafya eğitiminde kavram ve değişimler*. Ankara: Pegem.
- Özgen, N., (2011). Fiziki coğrafya dersi öğretim metoduna farklı bir yaklaşım: Gezi-gözlem destekli öğretim. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 23, 378-388.
- Öztürk, Ç., (2004). Ortaöğretim coğrafya öğretmenlerinin öğretim yöntem ve teknikleri kullana bilme yeterlilikleri. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 75-83.
- Öztürk, M.,& Eroğlu, E., (2013). Coğrafya öğretmen yeterlilikleri ve uygulamaların değerlendirilmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 27, 630-659.
- Patton, M.Q. (2014). Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri(M. Bütün & S. B. Demir, Çev), Ankara: Pegem Akademi.
- Sever, R., Budak, F. M., & Yalçinkaya., (2009). Coğrafya eğitiminde kavram haritalarının önemi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 19-32.
- Solmaz, F., Uzunöz, A. & Top, E., (2011). Ortaöğretim 9. Sınıf MEB Coğrafya ders kitaplarının niteliği hakkında öğretmen görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19, 267-286.
- Soran, H., Akkoyunlu, B.,& Kavak, Y., (2006). Yaşam boyu öğrenme becerileri ve eğitimcilerin eğitim programı: Hacettepe üniversitesi örneği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 201-210.
- Sönmez Ö. F.,& Aksoy B., (2013). Cumhuriyetten günümüze ilköğretim programlarında harita becerileri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*,171, 269-288.
- Sönmez, Ö. F.,& Aksoy, B., (2012). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerin harita beceri düzeylerinin belirlenmesi. *InternationalPeriodicalForTheLanguages, LiteratureandHistory of TurkishorTurkic*, 7, 1905-1924.
- Şahin, S., Gençtürk.,&Budnur, T., (2007). Coğrafya öğretiminde uygun grafik seçimi ve kullanımının öğrenme üzerine etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 1, 293-302.

- Şahin, V.,& Özer, R., (2012). İngiltere’de lisans düzeyinde coğrafi arazi çalışmaları. *Marmara Coğrafya Dergisi*,25, 1-17.
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2016). **Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri**. Ankara: Seçkin.
- Taş, H. İ. (2008). Coğrafi beceriler ve bunları öğrencilere kazandırma yolları. *Doğu Coğrafya Dergisi*. 20, 45-59.
- Tomal, N., (2009). Coğrafya derslerinde edinilen bilgilerin günlük hayatta kullanılma durumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 1, 229-240.
- Yalçın, S., (2018). 21. Yüzyıl becerileri ve bu becerilerin ölçülmesinde kullanılan araçlar ve yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 183-201.
- Yıldırım, A., (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 112, 7-17.
- Üker, H. (2009). *Coğrafya öğretiminde, kazandırılması gereken becerilerin gerçekleşme düzeyinin, öğrenciler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ünlü, M. (2014). *Coğrafya öğretimi*. Ankara: Pegem.
- Ünlü, M. (2011). Coğrafya derslerinde coğrafi becerilerin gerçekleşme düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*,11(4), 2115-2172.
- Ünlü, S.,& Yıldırım, S., (2017). Coğrafya dersi öğretim programına bir coğrafi beceri önerisi: Mekansal düşünme becerisi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 35, 13-20.
- Yıldırım, K., (2010). Nitel araştırmada niteliği artırma. *İlköğretim Online*, 2, 80-92.

EKLER

EK. 1.Görüşme formu

ARAŞTIRMA KONUSU:

COĞRAFYA ÖĞRETMENLERİNİN 2018 COĞRAFYA ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN COĞRAFİ BECERİLERE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Görev yapılan okul türü:

Tarih ve saat(başlangıç- bitiş)

Görüşmeci:

Mesleki kıdem :

Mezun Olunan Fakülte :

Kadın () Erkek ()

Mezun olunan üniversite:

GİRİŞ

Merhaba, benim adım Taylan KILCI, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Yüksek Lisans yapmaktayım. Son çıkan coğrafya öğretim programında yer alan coğrafi becerilere yönelik öğretmen algılarına neler olduğuna dair bir araştırma yapmaktayım. Bu görüşmedeki amacım coğrafya öğretmenlerinin coğrafi becerilere yönelik algılarının ne düzeyde olduğu tespit etmek, bu becerilere yeteri düzeyde sahip olup olmadıkları anlamak ve bu becerilerin kazandırılmasında kendilerini nerede görmektedirler, bu becerilerin kazandırılmasın da varsa eksiklikler nerelerden kaynaklanmaktadır gibi noktaların ortaya çıkarılmasıdır. Öğretmenlerle görüşme yapmamın temel sebebi bu becerilerin öğretilmesinde başrolde öğretmenleri görüyorum. Buradan çıkacak sonuçların coğrafi becerilere yönelik öğretmen algılarının ne derece önemli olduğunun anlaşılmasına ve coğrafi becerilerinin öğretiminde öğretmen rolünün öneminin anlaşılmasına katkıda bulunacağını ümit ediyorum. Bu konuyla ilgili düşüncelerinizi öğrenmek istiyorum.

- Bu görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizli tutulacaktır. Hiçbir biçimde üçüncü şahıslarla paylaşılmayacaktır. Bu bilgileri araştırmacı dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca, araştırma bulgularını yazarken, görüşme yapılan kişilerin isimleri yerine kodlamalar kullanılacaktır.

- Başlamadan önce bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?
- Görüşmeyi izin verirseniz kaydetmek istiyorum. Bunun sizce bir sakıncası var mı?
- Bu görüşmenin yaklaşık 45 dk süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum.

İlgi, destek ve zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz

GÖRÜŞME SORULARI

1.2017 yılında 9. Sınıflarda uygulanmaya başlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programını incelediniz mi?

2. Bu programla ilgili herhangi bir hizmet içi eğitim aldınız mı? Aldı iseniz burada size neler anlatıldı coğrafi becerilere değinildi mi?

3. Beceri nedir? Nasıl tanımlarsınız?

4. Coğrafi beceriler kavramı sizin için ne ifade ediyor? Coğrafya dersi öğretim programında yer alan coğrafi beceriler nelerdir?

5. Öğretim programındaki coğrafi becerilerin kapsamı hakkında ne düşünüyorsunuz, yeterli buluyor musunuz?

6. Yetkili olsaydınız coğrafi becerilerde değişiklik yapar mıydınız?

7. Derslerinizde coğrafi becerilerin kazandırılması noktasında neler yapıyorsunuz?

8. Okul olanaklarının bu becerilerin kazandırılmasında yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

9. Ders kitapları coğrafi becerilerin kazandırılmasında nasıl bir etkiye sahiptir ve coğrafi becerilerin öğretilmesinde yeterli midir?

10. Coğrafya öğretim programında yer alan kazanımlar coğrafi becerilerin kazandırılmasında yeterli görüyor musunuz? Varsa eksiklikler sizce nelerdir?

11. Siz bu becerilere yeteri kadar sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz? Bu becerilere yönelik sizlere bir eğitim verildi mi?

12. Lisans eğitiminin coğrafi becerileri kazandırmadaki yeri ve katkısı nedir?

13. Bu becerilerin kazandırılmasında varsa eksiklikler sizce nerelerden kaynaklanmaktadır? (ders kitapları, coğrafya öğretmenleri, kazanım eksikliği, yeteri kadar coğrafya öğretmenlerine anlatılmaması, Coğrafya dersi öğretim programını hazırlayanlar, MEB vb.)

Taylan KILCI

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi

Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı



GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...